

Protokoll fra fellesmøte i rovviltnemndene i region 4 og region 5 12. september 2022

Tid og sted:

12. september 2022, kl. 10:00-1200, Scandic Hotell Lillestrøm

Til stede:

Fra nemnda i region 4

Lise Hagen Rebbestad, Dagfinn Sundsbø, Kjell Håvard Jensen, Arne Olav Haabeth, Benedicte Lund

Fra nemnda i region 5

Rune Øyegarden, Kjerstin G. Lundgård, Mari Gjestvang, Truls Gihlemoen, Jon Anders Mortensson

Forfall:, Stein Tronsmoen

Møteleder: Lise Hagen Rebbestad

Fra sekretariatene:

Oslo og Viken: Christian Hillmann, Olav Haaverstad, Otto Galleberg

Innlandet: Thomas Olstad, Silje Bøe

Referent: Christian Hillmann

Ingen kommentarer til innkallingen.

Fellessak 4/22 - Fastsetting av kvote og område for lisensfelling av ulv innenfor ulvesonen i 2023

Innstilling fra sekretariatene i region 4 og 5

Etter rovviltforskriften § 10 kan en rovviltnemnd fatte vedtak om kvote for lisensfelling for å begrense veksten og/eller utbredelsen av en bestand av ulv. Felling kan bare gjennomføres dersom det ikke finnes annen tilfredsstillende løsning ut fra prinsippet om geografisk differensiert forvaltning og uttaket ikke truer bestandens overlevelse. Lisensfelling er felling av et bestemt antall individer av en viltart med hjemmel i naturmangfoldloven (nml) § 18 første ledd bokstav b) og c), der kvoten er fastsatt av offentlig myndighet, jf. rovviltforskriften § 2. I henhold til naturmangfoldloven § 18, første ledd bokstav b) kan felling gjennomføres for å avverge skade på avling, husdyr, tamrein, skog, fisk,

vann eller annen eiendom. I henhold til bokstav c) kan felling gjennomføres for å ivareta allmenne helse- og sikkerhetshensyn eller andre offentlige interesser av vesentlig betydning.

1. Om nemndenes myndighet

Rovviltnemndene i region 4 og 5 viser til den nasjonale målsettingen om 4-6 årlige ynglinger av ulv, der 3 av disse skal ha skjedd i revir som i sin helhet ligger i Norge. Ynglinger utenfor ulvesona skal medregnes. Der en del av reviret ligger i Sverige skal en yngling medregnes med en faktor på 0,5. De siste dokumenterte data om ynglinger fra nasjonalt overvåkingsprogram for rovvilt viser at det er registrert totalt 8 ynglinger i 2021. Av disse har 4 ynglinger forekommet i helnorske revirer og 8 ynglinger i grenserevir.

Rovviltnemndene anser med det at de har myndighet til å fatte vedtak om kvote for lisensfelling av ulv, jf. § 4 første ledd bokstav d og e, § 7 og § 10 i rovviltforskriften.

2. Kvote

Rovviltnemndene har fattet vedtaket på bakgrunn av siste tilgjengelige vitenskapelige kunnskap om ulvens bestandsstatus, jf. naturmangfoldloven § 8. Det foreligger betydelig kunnskap om den skandinaviske ulvebestanden, og føre-var-prinsippet, jf. naturmangfoldloven § 9, tillegges derfor mindre vekt. Rovviltnemndene anser at en kvote på inntil 12 ulver innenfor ulvesona med formål å ta ut alle individer i revirene Juvberget og Kockohonka ikke er til hinder for å nå bestandsmålet i 2023. Kvoten er avgrenset til å gjelde foreldreindivider og deres avkom som enda ikke har vandret ut fra revirene. Statsforvalteren kan endre kvoten i tråd med oppdatert kunnskap om antallet dyr i reviret. Et slikt uttak vil ikke påføre bestanden en for stor samlet belastning, jf. naturmangfoldloven § 10, eller true overlevelsen av den skandinaviske ulvebestanden på lang sikt, jf. naturmangfoldloven § 5 og rovviltforskriften §§ 3 og 7. Hensynet til differensiert forvaltning er vektlagt i vedtaket, jf. naturmangfoldloven § 12. Nemndene anser ikke at naturmangfoldloven § 11 er relevant i denne sammenheng.

Nemndene viser til sekretariatets saksframlegg og anser at det er hjemmel for lisensfelling innenfor revirene Juvberget og Kockohonka etter naturmangfoldloven § 18 c. Det er her lagt vekt på det norske bestandsmålet, jf. naturmangfoldloven § 18 andre ledd andre punktum.

3. Lisensfellingsområde

Av hensyn til å sikre et effektivt uttak av dyr i revirene Juvberget og Kockohonka og samtidig redusere risikoen for å felle dyr som ikke tilhører reviret, fastsettes fellingsområdet av Statsforvalteren nærmere oppstart av lisensfelling. Fellingsområdet fastsettes med bakgrunn i siste tilgjengelige informasjon om områdebruk og kjent forekomst av andre ulver i nærliggende områder. Fellingsområdet kan endres av Statsforvalteren i løpet av fellingsperioden.

4. Lisensfellingsperiode

De ytre rammene for lisensfelling er 1. januar til 15. februar 2023. Av hensyn til behovet for et best mulig kunnskapsgrunnlag om revirer før lisensfelling starter og risiko for felling av andre dyr enn de som tilhører revirene, fastsettes fellingsperioden av Statsforvalteren nærmere oppstart av lisensfelling. Statsforvalteren kan både utsette oppstart av lisensfelling og avslutte denne selv om ikke alle dyr tilhørende revirene er felt. Hensikten er å legge til rette for et effektivt uttak av dyr tilhørende revirene Juvberget og Kockohonka, samtidig som risikoen for felling av dyr som ikke tilhører revirene reduseres.

5. Forholdsregler for å unngå felling av genetisk verdifulle individer

Ut fra dagens kunnskap anser rovviltnemndene å ha tatt de forholdsregler som skal tas for å ivareta genetisk verdifulle individer. Dersom ny kunnskap om slike individer skulle tilkomme, kan Statsforvalteren gjøre det som er nødvendig for å redusere sannsynligheten for at disse felles.

6. Vilkår for deltakere i lisensfelling

Jeger plikter å holde seg oppdatert om status for lisensfelling under fellingsforsøk. Statsforvalteren oppretter en kvotetelefon som gir jegeren opplysning om antall felte dyr og hvor mange dyr som gjenstår på kvoten. Jeger plikter også å registrere seg som bruker av Statsforvalterens løsning for SMS-varsling om status for lisensfelling.

Vedtaket er fattet med hjemmel i § 10 i forskrift om forvaltning av rovvilt av 18. mars 2005, jf. § 18 i lov om forvaltning av naturmangfold av 19. juni 2009. Dette vedtaket er et enkeltvedtak og kan påklages i medhold av forvaltningsloven kapittel VI, senest innen 3 uker etter at vedtaket er gjort kjent.

Rovviltnemndenes behandling:

Alternative forslag til vedtak ble fremsatt:

1. Fra Arne Haabeth og Lise Hagen Rebbestad (i kursiv):

«Etter rovviltforskriften § 10 kan en rovviltnemnd fatte vedtak om kvote for lisensfelling for å begrense veksten og/eller utbredelsen av en bestand av ulv. Felling kan bare gjennomføres dersom det ikke finnes annen tilfredsstillende løsning ut fra prinsippet om geografisk differensiert forvaltning og uttaket ikke truer bestandens overlevelse. Lisensfelling er felling av et bestemt antall individer av en viltart med hjemmel i naturmangfoldloven (nml) § 18 første ledd bokstav b) og c), der kvoten er fastsatt av offentlig myndighet, jf. rovviltforskriften § 2. I henhold til naturmangfoldloven § 18, første ledd bokstav b) kan felling gjennomføres for å avverge skade på avling, husdyr, tamrein, skog, fisk, vann eller annen eiendom. I henhold til bokstav c) kan felling gjennomføres for å ivareta allmenne helse- og sikkerhetshensyn eller andre offentlige interesser av vesentlig betydning.

1. Om nemndenes myndighet

Rovviltnemndene i region 4 og 5 viser til den nasjonale målsettingen om 4-6 årlige ynglinger av ulv, der 3 av disse skal ha skjedd i revir som i sin helhet ligger i Norge. Ynglinger utenfor ulvesona skal medregnes. Der en del av reviret ligger i Sverige skal en yngling medregnes med en faktor på 0,5. De siste dokumenterte data om ynglinger fra nasjonalt overvåkingsprogram for rovvilt viser at det er registrert totalt 8 ynglinger i 2021. Av disse har 4 ynglinger forekommet i helnorske revirer og 8 ynglinger i grenserevir.

Rovviltnemndene anser med det at de har myndighet til å fatte vedtak om kvote for lisensfelling av ulv, jf. § 4 første ledd bokstav d og e, § 7 og § 10 i rovviltforskriften.

2. Uttak

Rovviltnemndene har fattet vedtaket på bakgrunn av siste tilgjengelige vitenskapelige kunnskap om ulvens bestandsstatus, jf. naturmangfoldloven § 8. Det foreligger betydelig kunnskap om den skandinaviske ulvebestanden, og føre-var-prinsippet, jf. naturmangfoldloven § 9.

Rovviltnemndene legger også vekt på lagmannsrettens dom selv om den ennå ikke er rettskraftig. Rovviltnemndene mener at det ikke et rettslig grunnlag for uttak av revir i ulvesonen i år da det ikke kan redegjøres for klare merbelastninger som følger av konkrete revir og som går utover hva man må kunne regne med i ulvesonen. Rettens vurdering av krav til påviste merbelastninger for å kunne ha et uttak av revir i ulvesonen hjemlet etter naturmangfoldloven § 18, første ledd, bokstav c, anses ikke som redegjort for og det tas derfor ikke ut ulv innenfor sonen i 2023.

Rovviltnemndene mener at et uttak i 2023 vil kunne påføre bestanden en for stor samlet belastning, jf. naturmangfoldloven § 10, eller true overlevelsen av den skandinaviske ulvebestanden på lang sikt, jf.

naturmangfoldloven § 5 og rovviltforskriften §§ 3 og 7. Hensynet til differensiert forvaltning er også vektlagt i vedtaket, jf. naturmangfoldloven § 12. Da det vil bli åpnet for uttak utenfor sonen.

3. Ønske om uttak fra Svenske myndigheter

Svenske myndigheter beslutter sine uttak på et senere tidspunkt enn Rovviltnemndene. Hvis Svenske myndigheter i år vedtar å ta ut Svensk-Norske revir så er Rovviltnemndene villige til å ta opp igjen denne saken.»

2. Alternativt forslag til vedtak fremmet av Dagfinn Sundsbø, Håvard Jensen, Kjerstin Lundgård, Mari Gjestvang, Rune Øygarden, Jon Anders Mortenson og Truls Gihlemon (i kursiv):

«Punkt 1, 4, 5 og 6 som innstilling fra sekretariatet.

Nytt punkt 2:

2. Kvote

Rovviltnemndene har fattet vedtaket på bakgrunn av siste tilgjengelige vitenskapelige kunnskap om ulvens bestandsstatus, jf. naturmangfoldloven § 8. Det foreligger betydelig kunnskap om den skandinaviske ulvebestanden, og føre-var-prinsippet, jf. naturmangfoldloven § 9, tillegges derfor mindre vekt. Rovviltnemndene anser at en kvote på inntil 26 ulver innenfor ulvesona med formål å ta ut alle individer i revirene Juvberget, Kockohonka, Ulvåa og Mangen ikke er til hinder for å nå bestandsmålet i 2023. Kvoten er avgrenset til å gjelde foreldreindivider og deres avkom som enda ikke har vandret ut fra revirene. Statsforvalteren kan endre kvoten i tråd med oppdatert kunnskap om antallet dyr i reviret. Et slikt uttak vil ikke påføre bestanden en for stor samlet belastning, jf. naturmangfoldloven § 10, eller true overlevelsen av den skandinaviske ulvebestanden på lang sikt, jf. naturmangfoldloven § 5 og rovviltforskriften §§ 3 og 7. Hensynet til differensiert forvaltning er vektlagt i vedtaket, jf. naturmangfoldloven § 12. Nemndene anser ikke at naturmangfoldloven § 11 er relevant i denne sammenheng.

Nemndene viser til sekretariatets saksframlegg og anser at det er hjemmel for lisensfelling innenfor revirene Juvberget, Kockohonka, Ulvåa og Mangen etter naturmangfoldloven § 18 c. Det er her lagt vekt på det norske bestandsmålet, jf. naturmangfoldloven § 18 andre ledd andre punktum. Rovviltnemndene vil sterkt anmode om at alle dyr i de 4 nevnte revirene tas ut slik at vedtatt kvote i størst mulig grad kan effektueres.

Nytt pkt.3:

Av hensyn til å sikre et effektivt uttak av dyr i revirene Juvberget, Kockohonka, Ulvåa og Mangen og samtidig redusere risikoen for å felle dyr som ikke tilhører reviret, fastsettes fellingsområdet av Statsforvalteren nærmere oppstart av lisensfelling. Fellingsområdet fastsettes med bakgrunn i siste tilgjengelige informasjon om områdebruk og kjent forekomst av andre ulver i nærliggende områder. Fellingsområdet kan endres av Statsforvalteren i løpet av fellingsperioden. Det legges til grunn at forutsatt merking av genetisk verdifulle individer i Setten-reviret gjennomføres før oppstart av uttak av ulv i Mangen-reviret.

Nemndenes begrunnelse for uttak av reviret Ulvåa

Vilkåret om å sannsynliggjøre at bestanden etter neste yngling fortsatt vil oppfylle det nasjonalt fastsatte bestandsmålet, jf nml § 5 og rovviltforskriften § 3.

Nemndene mener at ved uttak av grensereviret Ulvåa vil det fastsatte bestandsmålet fortsatt oppfylles i 2023. Det vises til siste bestandsrapport. Det er noe usikkerhet knyttet til beregningene, men historiske tall viser at det nasjonale bestandsmålet har vært opprettholdt over øvre del med god margin siden 2016. Det er 8 familiegrupper i 2022, herav 4 helnorske revir og 8 grenserevir, samt 5

helnorske revirmarkerende par. Det er derfor overveiende sannsynlig at bestandsmålet for ulv jf rovviltforskriften § 3 første ledd vil nås i 2023, ved uttak av grensereviret Ulvåa, i tillegg til uttak av revirene Juvberget, Kockohonka og Mangen. Uttak av 3 grenserevir vil ikke gå på bekostning av målet om minst 3 helnorske ynglinger, jf rovviltforskriften § 3 første ledd 3. punktum.

Vilkåret om at felling ikke truer bestandens overlevelse, jf. naturmangfoldloven § 18 andre ledd

Etter nemndenes vurdering kan det under de samme forutsetningene tas ut ett revir, Ulvåa, i tillegg til tre andre revir gjennom lisensfelling innenfor ulvesona. Samlet kvote innenfor ulvesona vil med dette være 26 dyr (medregnet Mangen, se egen begrunnelse). En økning på 14 dyr ut over sekretariatets innstilling vil ikke true bestandens overlevelse.

Nemndene viser til at en kvote i region 4 og 5 på totalt 38 ulver (14 utenfor og 24 innenfor sona), sammen med annet kjent og forventet uttak i Norge i 2022/23, forventes å gi en nedgang i den norske delbestanden. Uttaket vil likevel ikke bringe den norske delen av bestanden under bestandsmålet.

Etter nemndenes vurdering vil heller ikke forventet uttak i Norge og Sverige samlet sett bringe den sør-skandinaviske bestanden under referanseverdien for gynnsam bevarandestatus på 340 individer. Ut fra dette mener nemndene at et slikt uttak heller ikke vil true bestandens overlevelse og dermed foreligger hjemmel for uttak jf. naturmangfoldloven § 18, andre ledd 1.pkt.

Andre offentlige interesser av vesentlig betydning, jf nml § 18 c.

Ivareta hensynet til beitenæringen og distriktpolitiske interesser

Innenfor reviret Ulvåa er det beitedyr i og rundt reviområdet. Alt av sau og det meste av storfe går innenfor inngjerdede arealer. Det går noe storfe fritt på utmark i nærheten av reviret, sør for rv.25 i Elverum kommune.

Nemndene viser til sekretariatets vurdering av ulemper og belastning for beitenæringen som gjør seg gjeldende innenfor ulverevir. Beitebruk som ikke får nyttiggjort hele utmarka fører til matsvinn og bidrar til avvikling av kulturlandskapet. I sin konsekvens har dette betydning for næringsgrunnlag og bosetting i hele landet. Hensynet bør tillegges stor vekt i en samlet vurdering av hjemmelsgrunnlaget etter naturmangfoldloven 18 c.

Jakt

Innenfor reviret Ulvåa er det både småviltjakt og storviltjakt. Nemndene viser til sekretariatets vurdering av belastninger for jegere og rettighetshavere som gjør seg gjeldende innenfor ulverevir, og at disse belastningene bygger opp under konfliktene knyttet til ulveforvaltningen. Ulvåa er ikke noe unntak for jaktutøvelse. Redusert jaktutfoldelse tillegges noe vekt i en samlet vurdering av hjemmelsgrunnlaget etter naturmangfoldloven 18 c.

Lokalbefolkningens trygghet og psykososiale forhold

Nemndene viser til sekretariatets saksframlegg der det framgår at ulvekonfliktene til en viss grad handler om utrygghet, bekymringer for barn/hunder/egen person og innskrenkede muligheter for friluftsliv og jaktutøvelse. Ulvåa-reviret ble registrert første gang i 2019/2020 og siden har dette vært en del av befolkningens hverdag. Dette utgjør en stor belastning i så vel dagligliv som i utførelsen av jakt og friluftsliv. Dette forholdet bør tillegges stor vekt i det samlede hjemmelsgrunnlaget etter nml 18 c.

Konfliktdemping og tillitt til forvaltningen

Ulvåa-reviret har, som vist til ovenfor, betydelig negativ påvirkning på hverdagslivet. Det er påvist at konfliktene knyttes til beitenæring, jakt, friluftsliv og lokalbefolkningens trygghetsfølelse. Økt konfliktnivå svekker tilliten til forvaltningen. Dette er av betydning når fellingstillatelse skal vurderes. En forutsigbar rovviltforvaltning vil virke konfliktdempende og øke tilliten til forvaltningen. Uttak av Ulvåa-reviret vil bidra til dette, uten at det vil utfordre bestandsmålet og ligge innenfor Stortingets føringer.

Nemndene viser til Energi- og miljøkomitèens uttalelse om at interesseavveiningene skal være av dynamisk karakter samt at det ved vurdering av uttak av rovvilt iht. naturmangfoldloven § 18 c annet ledd 2.pkt, skal legges vekt på om bestandsmålet som er vedtatt i Stortinget er nådd. Ulvebestanden har i flere år sammenhengende ligget over bestandsmålet. Dette senker terskelen for uttak etter nml § 18 første ledd bokstav c. Nemndene mener derfor at bestandssituasjonen støtter opp under at vilkårene i naturmangfoldloven § 18 første ledd, bokstav c er oppfylt.

Nemndene viser til at man med uttak av Ulåa-reviret i tillegg til tre andre revir, tar sikte på å forvalte bestanden innenfor bestandsmålet og at et slikt uttak ikke anses å true bestandens overlevelse. Videre er ingen av ulvene i de aktuelle revirene genetisk viktige. Nemndene anser med det at vernehensynet også er ivaretatt.

Etter nemndenes oppfatning er hensynet til de belastningene og konfliktene som er knyttet til Ulvåa-reviret, samt hensynet til konfliktdemping og økt tillitt til forvaltningen av ulv generelt, samlet sett så tungtveiende at det danner rettslig grunnlag for felling etter naturmangfoldloven § 18 første ledd, bokstav c

Vilkåret om at det ikke må foreligge andre tilfredsstillende løsninger, jf nml § 18 annet ledd 1.pkt

Det vises her til sekretariatets begrunnelse gjengitt i saksframlegget side 29, hva angår drøfting av nml § 18 annet ledd om at det ikke må foreligge andre tilfredsstillende løsninger. Andre tilfredsstillende løsninger foreligger ikke, og vilkåret for uttak etter nml § 18 første ledd bokstav c er dermed oppfylt.

Nemndenes begrunnelse for uttak av reviret Mangen.

Uttaket av det helnorske reviret Mangen vil føre til at samlet uttak bidrar til at en nærmer seg det fastsatte bestandsmålet, men fortsatt innenfor rammen av 4-6 revirhevdene par, hvorav minst 3 helnorske. Mangen-reviret var en del av rovviltnemndenes forslag til uttak for 2022 etter forslag fra Statsforvalteren. Dette ble endret i departementets behandling som følge av nærheten til Setten-reviret og faren for at genetisk viktig ulv fra dette reviret skulle tas ut ved en feil. Det vises det myndighetenes forutsetning om bemerkning av ulv i Settenreviret. Dette er ikke gjennomført, og rovviltnemndene forutsetter at det skjer i forbindelse med gjennomføring av uttak vinteren 2023.

Vilkåret om at felling ikke truer bestandens overlevelse, jf. Naturmangfoldlovens § 18, andre ledd
Det vises til framlagt dokumentasjon på antall individer i den sør-skandinaviske ulvestammen. Det foreslåtte uttak av 3 grense-revir og ett helnorsk revir, Mangen, vil samlet sett ikke bringe den samlede stammen av ulv i Norge og Sverige under referanseverdien for «gynnsam bevarandestatus på 340 individer.

Vurdering av hjemmelsgrunnlaget i Naturmangfoldlovens § 18, bokstav C.

Ivareta hensynet til beitenæringen.

Innenfor reviret Mangen er det beitedyr i og rundt revirområdet. Husdyr holdes på inngjerdet område, men dette er ikke til hinder for angrep fra ulv. Det vises i denne sammenheng til at ulv drepte 30 sau innenfor godkjent rovdrygjerde i Marker sommeren 2021. Nemndene viser også til at beitebrukere som ikke får nyttiggjort utmark, fører til matsvinn og uheldig avvikling av tradisjonelt kulturlandskap. Dette har vesentlig betydning for de distriktpolitiske og samfunnsmessige interesser som skal vurderes iflg hjemmelsgrunnlaget etter Naturmangfoldlovens § 18 C.

Jakt.

Innenfor Mangen er det småvilt- og storviltjakt. Nemndene viser til sekretariatets vurdering av belastningen for jegere og rettighetshavere som gjør seg gjeldene innenfor ulvevirer, og at disse belastningene bygger opp under konfliktene knyttet til ulveforvaltningen. Det vises til at redusert jaktutfoldelse tillegges vekt i en samlet vurdering av hjemmelsgrunnlaget etter Naturmangfoldlovens § 18 c.

Lokalbefolkningens trygghet og psykososiale forhold.

Mangen-reviret gir betydelig negativ påvirkning av hverdagslivet til folk i reviområdet. Reviret ligger i samme geografiske område som Setten-, Fjornshøjden-, Magnor- og Rømskog-revirene. Det siste ble vedtatt tatt ut i 2022, men det er flere gjenstående ulv i reviret. Det store antall revir i dette området påvirker lokalbefolkningens opplevde trygghet og bruk av områdene til beitenæring, jakt, friluftsliv og rekreasjon. En forutsigbar rovviltforvaltning som baserer seg på Stortingets forutsetning om å se på bestandsmålet som både en øvre og nedre grense for antall ulv i Norge, vil øke tilliten til forvaltningen og lokalbefolkningens trygghet og psykososiale helse. Nemndene viser til Stortingets energi- og miljøkomites uttalelse om at interesseavveiningene skal være av dynamisk karakter, samt at det ved vurdering av uttak skal legges vekt på om bestandsmålet som er vedtatt av Stortinget er nådd. Ulvbestanden ligger nå over vedtatt bestandsmål. Etter nemndenes oppfatning er hensynet til de belastningene og konflikten som er knyttet til grenserevirene Juvberget, Kockohonka, Ulvåa og det hel-norske reviret Mangen, herunder hensynet til konfliktredusering og økt tillit til forvaltningen av ulv generelt, samlet sett så tungtveiende at det danner rettslig grunnlag for uttak etter Naturmangfoldlovens § 18 først ledd, bokstav c.

Vilkåret om at det ikke foreligger andre tilfredsstillende løsninger.

Det vises til sekretariatets begrunnelse i saksframlegget side 29, hva angår drøfting av Naturmangfoldlovens § 18 annet ledd, om at det ikke må foreligge andre tilfredsstillende løsninger. Andre tilfredsstillende løsninger foreligger ikke, og vilkåret for uttak etter § 18 først ledd, bokstav c er dermed oppfylt.»

Votering:

Sekretariatets innstilling: 0 stemmer

Forslag fra Arne Haabeth, Benedicte Lund og Lise Hagen Rebbestad: 3 stemmer

Forslag fra Dagfinn Sundsbø, Håvard Jensen, Kjerstin Lundgård, Mari Gjestvang, Rune Øygarden, Jon Anders Mortenson og Truls Gihlemon: 7 stemmer

Vedtak

1. Om nemndenes myndighet

Rovviltnemndene i region 4 og 5 viser til den nasjonale målsettingen om 4-6 årlige ynglinger av ulv, der 3 av disse skal ha skjedd i revir som i sin helhet ligger i Norge. Ynglinger utenfor ulvesona skal medregnes. Der en del av reviret ligger i Sverige skal en yngling medregnes med en faktor på 0,5. De siste dokumenterte data om ynglinger fra nasjonalt overvåkingsprogram for rovvilt viser at det er registrert totalt 8 ynglinger i 2021. Av disse har 4 ynglinger forekommet i helnorske revirer og 8 ynglinger i grenserevir.

Rovviltnemndene anser med det at de har myndighet til å fatte vedtak om kvote for lisensfelling av ulv, jf. § 4 første ledd bokstav d og e, § 7 og § 10 i rovviltforskriften.

2. Kvote

Rovviltnemndene har fattet vedtaket på bakgrunn av siste tilgjengelige vitenskapelige kunnskap om ulvens bestandsstatus, jf. naturmangfoldloven § 8. Det foreligger betydelig kunnskap om den skandinaviske ulvebestanden, og føre-var-prinsippet, jf. naturmangfoldloven § 9, tillegges derfor mindre vekt. Rovviltnemndene anser at en kvote på inntil 26 ulver innenfor ulvesona med formål å ta ut alle individer i revirene Juvberget, Kockohonka, Ulvåa og Mangen ikke er til hinder for å nå bestandsmålet i 2023. Kvoten er avgrenset til å gjelde foreldreindivider og deres avkom som enda

ikke har vandret ut fra revirene. Statsforvalteren kan endre kvoten i tråd med oppdatert kunnskap om antallet dyr i reviret. Et slikt uttak vil ikke påføre bestanden en for stor samlet belastning, jf. naturmangfoldloven § 10, eller true overlevelsen av den skandinaviske ulvebestanden på lang sikt, jf. naturmangfoldloven § 5 og rovviltforskriften §§ 3 og 7. Hensynet til differensiert forvaltning er vektlagt i vedtaket, jf. naturmangfoldloven § 12. Nemndene anser ikke at naturmangfoldloven § 11 er relevant i denne sammenheng.

Nemndene viser til sekretariatets saksframlegg og anser at det er hjemmel for lisensfelling innenfor revirene Juvberget, Kockohonka, Ulvåa og Mangen etter naturmangfoldloven § 18 c. Det er her lagt vekt på det norske bestandsmålet, jf. naturmangfoldloven § 18 andre ledd andre punktum.

Rovviltnemndene vil sterkt anmode om at alle dyr i de 4 nevnte revirene tas ut slik at vedtatt kvote i størst mulig grad kan effektueres.

3. Lisensfellingsområde

Av hensyn til å sikre et effektivt uttak av dyr i revirene Juvberget, Kockohonka, Ulvåa og Mangen og samtidig redusere risikoen for å felle dyr som ikke tilhører reviret, fastsettes fellingsområdet av Statsforvalteren nærmere oppstart av lisensfelling. Fellingsområdet fastsettes med bakgrunn i siste tilgjengelige informasjon om områdebruk og kjent forekomst av andre ulver i nærliggende områder. Fellingsområdet kan endres av Statsforvalteren i løpet av fellingsperioden. Det legges til grunn at forutsatt merking av genetisk verdifulle individer i Setten-reviret gjennomføres før oppstart av uttak av ulv i Mangen-reviret.

Nemndenes begrunnelse for uttak av reviret Ulvåa

Vilkåret om å sannsynliggjøre at bestanden etter neste yngling fortsatt vil oppfylle det nasjonalt fastsatte bestandsmålet, jf nml § 5 og rovviltforskriften § 3.

Nemndene mener at ved uttak av grensereviret Ulvåa vil det fastsatte bestandsmålet fortsatt oppfylles i 2023. Det vises til siste bestandsrapport. Det er noe usikkerhet knyttet til beregningene, men historiske tall viser at det nasjonale bestandsmålet har vært opprettholdt over øvre del med god margin siden 2016. Det er 8 familiegrupper i 2022, herav 4 helnorske revir og 8 grenserevir, samt 5 helnorske revirmarkerende par. Det er derfor overveiende sannsynlig at bestandsmålet for ulv jf rovviltforskriften § 3 første ledd vil nås i 2023, ved uttak av grensereviret Ulvåa, i tillegg til uttak av revirene Juvberget, Kockohonka og Mangen. Uttak av 3 grenserevir vil ikke gå på bekostning av målet om minst 3 helnorske ynglinger, jf rovviltforskriften § 3 første ledd 3. punktum.

Vilkåret om at felling ikke truer bestandens overlevelse, jf. naturmangfoldloven § 18 andre ledd

Etter nemndenes vurdering kan det under de samme forutsetningene tas ut ett revir, Ulvåa, i tillegg til tre andre revir gjennom lisensfelling innenfor ulvesona. Samlet kvote innenfor ulvesona vil med dette være 26 dyr (medregnet Mangen, se egen begrunnelse). En økning på 14 dyr ut over sekretariatets innstilling vil ikke true bestandens overlevelse.

Nemndene viser til at en kvote i region 4 og 5 på totalt 40 ulver (14 utenfor og 26 innenfor sona), sammen med annet kjent og forventet uttak i Norge i 2022/23, forventes å gi en nedgang i den norske delbestanden. Uttaket vil likevel ikke bringe den norske delen av bestanden under bestandsmålet.

Etter nemndenes vurdering vil heller ikke forventet uttak i Norge og Sverige samlet sett bringe den sør-skandinaviske bestanden under referanseverdien for gynnsam bevarandestatus på 340 individer. Ut fra dette mener nemndene at et slikt uttak heller ikke vil true bestandens overlevelse og dermed foreligger hjemmel for uttak jf. naturmangfoldloven § 18, andre ledd 1.pkt.

Andre offentlige interesser av vesentlig betydning, jf nml § 18 c.

Ivareta hensynet til beitenæringen og distriktpolitiske interesser

Innenfor reviret Ulvåa er det beitedyr i og rundt reviområdet. Alt av sau og det meste av storfe går innenfor inngjerdede arealer. Det går noe storfe fritt på utmark i nærheten av reviret, sør for rv.25 i Elverum kommune.

Nemndene viser til sekretariatets vurdering av ulemper og belastning for beitenæringen som gjør seg gjeldende innenfor ulverevir. Beitebruk som ikke får nyttiggjort hele utmarka fører til matsvinn og bidrar til avvikling av kulturlandskapet. I sin konsekvens har dette betydning for næringsgrunnlag og bosetting i hele landet. Hensynet bør tillegges stor vekt i en samlet vurdering av hjemmelsgrunnlaget etter naturmangfoldloven 18 c.

Jakt

Innenfor reviret Ulvåa er det både småviltjakt og storviltjakt. Nemndene viser til sekretariatets vurdering av belastninger for jegere og rettighetshavere som gjør seg gjeldende innenfor ulverevir, og at disse belastningene bygger opp under konfliktene knyttet til ulveforvaltningen. Ulvåa er ikke noe unntak for jaktutøvelse. Redusert jaktutfoldelse tillegges noe vekt i en samlet vurdering av hjemmelsgrunnlaget etter naturmangfoldloven 18 c.

Lokalbefolkningens trygghet og psykososiale forhold

Nemndene viser til sekretariatets saksframlegg der det framgår at ulvekonfliktene til en viss grad handler om utrygghet, bekymringer for barn/hunder/egen person og innskrenkede muligheter for friluftsliv og jaktutøvelse. Ulvåa-reviret ble registrert første gang i 2019/2020 og siden har dette vært en del av befolkningens hverdag. Dette utgjør en stor belastning i så vel dagligliv som i utførelsen av jakt og friluftsliv. Dette forholdet bør tillegges stor vekt i det samlede hjemmelsgrunnlaget etter nml 18 c.

Konfliktdemping og tillitt til forvaltningen

Ulvåa-reviret har, som vist til ovenfor, betydelig negativ påvirkning på hverdagslivet. Det er påvist at konfliktene knyttes til beitenæring, jakt, friluftsliv og lokalbefolkningens trygghetsfølelse. Økt konfliktnivå svekker tilliten til forvaltningen. Dette er av betydning når fellingstillatelse skal vurderes. En forutsigbar rovviltforvaltning vil virke konfliktdempende og øke tilliten til forvaltningen. Uttak av Ulvåa-reviret vil bidra til dette, uten at det vil utfordre bestandsmålet og ligge innenfor Stortingets føringer.

Nemndene viser til Energi- og miljøkomitèens uttalelse om at interesseavveiningene skal være av dynamisk karakter samt at det ved vurdering av uttak av rovvilt iht. naturmangfoldloven § 18 c annet ledd 2.pkt, skal legges vekt på om bestandsmålet som er vedtatt i Stortinget er nådd. Ulvebestanden har i flere år sammenhengende ligget over bestandsmålet. Dette senker terskelen for uttak etter nml § 18 første ledd bokstav c. Nemndene mener derfor at bestandssituasjonen støtter opp under at vilkårene i naturmangfoldloven § 18 første ledd, bokstav c er oppfylt.

Nemndene viser til at man med uttak av Ulvåa-reviret i tillegg til tre andre revir, tar sikte på å forvalte bestanden innenfor bestandsmålet og at et slikt uttak ikke anses å true bestandens overlevelse. Videre er ingen av ulvene i de aktuelle revirene genetisk viktige. Nemndene anser med det at vernehensynet også er ivaretatt.

Etter nemndenes oppfatning er hensynet til de belastningene og konfliktene som er knyttet til Ulvåa-reviret, samt hensynet til konfliktdemping og økt tillitt til forvaltningen av ulv generelt, samlet sett så tungtveiende at det danner rettslig grunnlag for felling etter naturmangfoldloven § 18 første ledd, bokstav c

Vilkåret om at det ikke må foreligge andre tilfredsstillende løsninger, jf nml § 18 annet ledd 1.pkt Det vises her til sekretariatets begrunnelse gjengitt i saksframlegget side 29, hva angår drøfting av nml § 18 annet ledd om at det ikke må foreligge andre tilfredsstillende løsninger. Andre tilfredsstillende løsninger foreligger ikke, og vilkåret for uttak etter nml § 18 første ledd bokstav c er dermed oppfylt.

Nemndenes begrunnelse for uttak av reviret Mangen.

Uttaket av det helnorske reviret Mangen vil føre til at samlet uttak bidrar til at en nærmer seg det fastsatte bestandsmålet, men fortsatt innenfor rammen av 4-6 revirhevdene par, hvorav mint 3 helnorske. Mangen-reviret var en del av rovviltnemndenes forslag til uttak for 2022 etter forslag fra

Statsforvalteren. Dette ble endret i departementets behandling som følge av nærheten til Settenreviret og faren for at genetisk viktig ulv fra dette reviret skulle tas ut ved en feil. Det vises det myndighetenes forutsetning om bemerkning av ulv i Settenreviret. Dette er ikke gjennomført, og rovviltnemndene forutsetter at det skjer i forbindelse med gjennomføring av uttak vinteren 2023. Vilåret om at felling ikke truer bestandens overlevelse, jf. Naturmangfoldlovens § 18, andre ledd. Det vises til framlagt dokumentasjon på antall individer i den sør-skandinaviske ulvestammen. Det foreslåtte uttak av 3 grense-revir og ett helnorsk revir, Mangan, vil samlet sett ikke bringe den samlede stammen av ulv i Norge og Sverige under referanseverdien for «gymsam bevarandestatus på 340 individer.

Vurdering av hjemmelsgrunnlaget i Naturmangfoldlovens § 18, bokstav C.

Ivareta hensynet til beitenæringen.

Innenfor reviret Mangan er det beitedyr i og rundt reviområdet. Husdyr holdes på inngjerdet område, men dette er ikke til hinder for angrep fra ulv. Det vises i denne sammenheng til at ulv drepte 30 sau innenfor godkjent rovdrygjerde i Marker sommeren 2021. Nemndene viser også til at beitebrukere som ikke får nyttiggjort utmark, fører til matsvinn og uheldig avvikling av tradisjonelt kulturlandskap. Dette har vesentlig betydning for de distriktpolitiske og samfunnsmessige interesser som skal vurderes iflg hjemmelsgrunnlaget etter Naturmangfoldlovens § 18 C.

Jakt.

Innenfor Mangan er det småvilt- og storviltjakt. Nemndene viser til sekretariatets vurdering av belastningen for jegere og rettighetshavere som gjør seg gjeldene innenfor ulverevir, og at disse belastningene bygger opp under konfliktene knyttet til ulveforvaltningen. Det vises til at redusert jaktutfoldelse tillegges vekt i en samlet vurdering av hjemmelsgrunnlaget etter Naturmangfoldlovens § 18 c.

Lokalbefolkningens trygghet og psykososiale forhold.

Mangan-reviret gir betydelig negativ påvirkning av hverdagslivet til folk i reviområdet. Reviret ligger i samme geografiske område som Setten-, Fjornshøiden-, Magnor- og Rømskog-revirene. Det siste ble vedtatt tatt ut i 2022, men det er flere gjenstående ulv i reviret. Det store antall revir i dette området påvirker lokalbefolkningens opplevde trygghet og bruk av områdene til beitenæring, jakt, friluftsliv og rekreasjon. En forutsigbar rovviltforvaltning som baserer seg på Stortingets forutsetning om å se på bestandsmålet som både en øvre og nedre grense for antall ulv i Norge, vil øke tilliten til forvaltningen og lokalbefolkningens trygghet og psykososiale helse. Nemndene viser til Stortingets energi- og miljøkomites uttalelse om at interesseavveiningene skal være av dynamisk karakter, samt at det ved vurdering av uttak skal legges vekt på om bestandsmålet som er vedtatt av Stortinget er nådd. Ulvebestanden ligger nå over vedtatt bestandsmål. Etter nemndenes oppfatning er hensynet til de belastningene og konfliktene som er knyttet til grenserevirene Juvberget, Kockohonka, Ulvåa og det hel-norske reviret Mangan, herunder hensynet til konfliktdemping og økt tillit til forvaltningen av ulv generelt, samlet sett så tungtveiende at det danner rettslig grunnlag for uttak etter Naturmangfoldlovens § 18 først ledd, bokstav c.

Vilåret om at det ikke foreligger andre tilfredsstillende løsninger.

Det vises til sekretariatets begrunnelse i saksframlegget side 29, hva angår drøfting av Naturmangfoldlovens § 18 annet ledd, om at det ikke må foreligge andre tilfredsstillende løsninger. Andre tilfredsstillende løsninger foreligger ikke, og vilåret for uttak etter § 18 først ledd, bokstav c er dermed oppfylt.»

4. Lisensfellingsperiode

De ytre rammene for lisensfelling er 1. januar til 15. februar 2023. Av hensyn til behovet for et best mulig kunnskapsgrunnlag om revirer før lisensfelling starter og risiko for felling av andre dyr enn de som tilhører revirene, fastsettes fellingsperioden av Statsforvalteren nærmere oppstart av

lisensfelling. Statsforvalteren kan både utsette oppstart av lisensfelling og avslutte denne selv om ikke alle dyr tilhørende revirene er felt. Hensikten er å legge til rette for et effektivt uttak av dyr tilhørende revirene Juvberget, Kockohonka, Ulvåa og Mangen, samtidig som risikoen for felling av dyr som ikke tilhører revirene reduseres.

5. Forholdsregler for å unngå felling av genetisk verdifulle individer

Ut fra dagens kunnskap anser rovviltnemndene å ha tatt de forholdsregler som skal tas for å ivareta genetisk verdifulle individer. Dersom ny kunnskap om slike individer skulle tilkomme, kan Statsforvalteren gjøre det som er nødvendig for å redusere sannsynligheten for at disse felles.

6. Vilkår for deltakere i lisensfelling

Jeger plikter å holde seg oppdatert om status for lisensfelling under fellingsforsøk. Statsforvalteren oppretter en kvotetelefon som gir jegeren opplysning om antall felte dyr og hvor mange dyr som gjenstår på kvoten. Jeger plikter også å registrere seg som bruker av Statsforvalterens løsning for SMS-varsling om status for lisensfelling.

Vedtaket er fattet med hjemmel i § 10 i forskrift om forvaltning av rovvilt av 18. mars 2005, jf. § 18 i lov om forvaltning av naturmangfold av 19. juni 2009. Dette vedtaket er et enkeltvedtak og kan påklages i medhold av forvaltningsloven kapittel VI, senest innen 3 uker etter at vedtaket er gjort kjent.

Fellessak 4/22 - Fastsetting av kvote og område for lisensfelling av ulv innenfor ulvesonen i 2023

Sekretariatet i region 4 og 5 anbefaler overfor rovviltnemndene at det fattes vedtak om:

- Lisensfelling av ulv innenfor forvaltningsområdet for ulv
 - En kvote på inntil 12 ulver med hensikt å ta ut alle individene i revirene Juvberget og Kockohonka
-

Innledning

Sekretariatsfunksjonen for rovviltnemndene i region 4 og 5 ivaretas av Statsforvalteren i Innlandet og Statsforvalteren i Oslo og Viken i felleskap for saker som gjelder felling av ulv. Sekretariatet har utarbeidet saksframlegg for lisensfelling av ulv innenfor og utenfor ulvesonen i 2022/2023. Siden lisensfellingsperioden er forskjellig innenfor og utenfor sonen, og det har vært ønskelig å avvente endelig klagesaksbehandling innenfor sonen til nærmere starten av lisensfellingsperioden, så er vurdering av lisensfelling i region 4 og 5 delt i to separate saker.

Sakspapirene til sak 4/22 om lisensfelling innenfor ulvesonen og 3/22 om lisensfelling utenfor ulvesona har i stor grad likelydende saksutredning for kapittel 1 (omtale av regelverk, politiske føringer og domsavsigelser), kapittel 2 (rovviltnemndenes myndighet), kapittel 4 (bestandssituasjon, innvandring og effekt av beskatning) og kapittel 5.2. (vilkår om at felling ikke truer bestandens overlevelse). Vedlegg 1 – faktagrunnlag er også felles for begge saksframleggene.

Innhold

Innledning	1
Sekretariatets innstilling	3
1. Om nemndenes myndighet	3
2. Kvote	3
3. Lisensfellingsområde.....	4
4. Lisensfellingsperiode.....	4
5. Forholdsregler for å unngå felling av genetisk verdifulle individer	4
6. Vilkår for deltakere i lisensfelling	4
Saksutredning:.....	5
1. Regelverk, politiske føringer og domsavsigelser	5
2. Om rovviltnemndenes myndighet til å fatte vedtak om lisensfelling av ulv	5
3. Formålet med felling	6
4. Bestandssituasjon, innvandring og effekter av beskatning.....	6
5. Sekretariatets vurdering av det rettslige grunnlaget og valg av revir for lisensfelling	9
5.1 Vilåret om å sannsynliggjøre at bestanden etter neste yngling fortsatt vil oppfylle det nasjonalt fastsatte bestandsmålet	10
5.2 Vilåret om at felling ikke truer bestandens overlevelse, jf. naturmangfoldloven § 18 andre ledd	12
5.3 Vurdering av ulverevir for lisensfelling	15
5.4 Vurderinger av hjemmelsgrunnlaget i naturmangfoldloven § 18, bokstav b	17
5.4 Vurderinger av hjemmelsgrunnlaget i naturmangfoldloven § 18, bokstav c.....	20
5.5 Vurdering etter naturmangfoldloven §§ 8-12	29
6. Sekretariatets konklusjon.....	30
7. Vedlegg.....	31

Sekretariatets innstilling

Etter rovviltforskriften § 10 kan en rovviltnemnd fatte vedtak om kvote for lisensfelling for å begrense veksten og/eller utbredelsen av en bestand av ulv. Felling kan bare gjennomføres dersom det ikke finnes annen tilfredsstillende løsning ut fra prinsippet om geografisk differensiert forvaltning og uttaket ikke truer bestandens overlevelse. Lisensfelling er felling av et bestemt antall individer av en viltart med hjemmel i naturmangfoldloven (nml) § 18 første ledd bokstav b) og c), der kvoten er fastsatt av offentlig myndighet, jf. rovviltforskriften § 2. I henhold til naturmangfoldloven § 18, første ledd bokstav b) kan felling gjennomføres for å avverge skade på avling, husdyr, tamrein, skog, fisk, vann eller annen eiendom. I henhold til bokstav c) kan felling gjennomføres for å ivareta allmenne helse- og sikkerhetshensyn eller andre offentlige interesser av vesentlig betydning.

1. Om nemndenes myndighet

Rovviltnemndene i region 4 og 5 viser til den nasjonale målsettingen om 4-6 årlige ynglinger av ulv, der 3 av disse skal ha skjedd i revir som i sin helhet ligger i Norge. Ynglinger utenfor ulvesona skal medregnes. Der en del av reviret ligger i Sverige skal en yngling medregnes med en faktor på 0,5.

De siste dokumenterte data om ynglinger fra nasjonalt overvåkingsprogram for rovvilt viser at det er registrert totalt 8 ynglinger i 2021. Av disse har 4 ynglinger forekommet i helnorske revirer og 8 ynglinger i grenserevir.

Rovviltnemndene anser med det at de har myndighet til å fatte vedtak om kvote for lisensfelling av ulv, jf. § 4 første ledd bokstav d og e, § 7 og § 10 i rovviltforskriften.

2. Kvote

Rovviltnemndene har fattet vedtaket på bakgrunn av siste tilgjengelige vitenskapelige kunnskap om ulvens bestandsstatus, jf. naturmangfoldloven § 8. Det foreligger betydelig kunnskap om den skandinaviske ulvebestanden, og føre-var-prinsippet, jf. naturmangfoldloven § 9, tillegges derfor mindre vekt. Rovviltnemndene anser at en kvote på inntil 12 ulver innenfor ulvesona med formål å ta ut alle individer i revirene Juvberget og Kockohonka ikke er til hinder for å nå bestandsmålet i 2023. Kvoten er avgrenset til å gjelde foreldreindivider og deres avkom som enda ikke har vandret ut fra revirene. Statsforvalteren kan endre kvoten i tråd med oppdatert kunnskap om antallet dyr i reviret. Et slikt uttak vil ikke påføre bestanden en for stor samlet belastning, jf. naturmangfoldloven § 10, eller true overlevelsen av den skandinaviske ulvebestanden på lang sikt, jf. naturmangfoldloven § 5 og rovviltforskriften §§ 3 og 7. Hensynet til differensiert forvaltning er vektlagt i vedtaket, jf. naturmangfoldloven § 12. Nemndene anser ikke at naturmangfoldloven § 11 er relevant i denne sammenheng.

Nemndene viser til sekretariatets saksframlegg og anser at det er hjemmel for lisensfelling innenfor revirene Juvberget og Kockohonka etter naturmangfoldloven § 18 c. Det er her lagt vekt på det norske bestandsmålet, jf. naturmangfoldloven § 18 andre ledd andre punktum.

3. Lisensfellingsområde

Av hensyn til å sikre et effektivt uttak av dyr i revirene Juvberget og Kockohonka og samtidig redusere risikoen for å felle dyr som ikke tilhører reviret, fastsettes fellingsområdet av Statsforvalteren nærmere oppstart av lisensfelling. Fellingsområdet fastsettes med bakgrunn i siste tilgjengelige informasjon om områdebruk og kjent forekomst av andre ulver i nærliggende områder. Fellingsområdet kan endres av Statsforvalteren i løpet av fellingsperioden.

4. Lisensfellingsperiode

De ytre rammene for lisensfelling er 1. januar til 15. februar 2023. Av hensyn til behovet for et best mulig kunnskapsgrunnlag om revirer før lisensfelling starter og risiko for felling av andre dyr enn de som tilhører revirene, fastsettes fellingsperioden av Statsforvalteren nærmere oppstart av lisensfelling. Statsforvalteren kan både utsette oppstart av lisensfelling og avslutte denne selv om ikke alle dyr tilhørende revirene er felt. Hensikten er å legge til rette for et effektivt uttak av dyr tilhørende revirene Juvberget og Kockohonka, samtidig som risikoen for felling av dyr som ikke tilhører revirene reduseres.

5. Forholdsregler for å unngå felling av genetisk verdifulle individer

Ut fra dagens kunnskap anser rovviltmyndene å ha tatt de forholdsregler som skal tas for å ivareta genetisk verdifulle individer. Dersom ny kunnskap om slike individer skulle tilkomme, kan Statsforvalteren gjøre det som er nødvendig for å redusere sannsynligheten for at disse felles.

6. Vilkår for deltakere i lisensfelling

Jeger plikter å holde seg oppdatert om status for lisensfelling under fellingsforsøk. Statsforvalteren oppretter en kvotetelefon som gir jegeren opplysning om antall felte dyr og hvor mange dyr som gjenstår på kvoten. Jeger plikter også å registrere seg som bruker av Statsforvalterens løsning for SMS-varslings om status for lisensfelling.

Vedtaket er fattet med hjemmel i § 10 i forskrift om forvaltning av rovvilt av 18. mars 2005, jf. § 18 i lov om forvaltning av naturmangfold av 19. juni 2009. Dette vedtaket er et enkeltvedtak og kan påklages i medhold av forvaltningsloven kapittel VI, senest innen 3 uker etter at vedtaket er gjort kjent.

Saksutredning:

1. Regelverk, politiske føringer og domsavsigelser

En sammenstilling av aktuelt regelverk, politiske føringer og relevante domsavsigelser som ligger til grunn for saksutredningen fremgår av faktagrunnlaget (vedlegg 1).

Borgarting lagmannsrett kom i domsavsigelse av 6. juli 2022 frem til at Klima- og miljødepartementets vedtak av 31. desember 2019 om lisensfelling av ulv i Letjenna-reviret er ugyldig som følge av feil rettsanvendelse.

Med utgangspunkt i lagmannsrettens dom er det etter sekretariatets vurdering ikke et rettslig grunnlag for uttak av revir i ulvesonen i år fordi vi ikke kan redegjøre for klare merbelastninger som følger av konkrete revir og som går utover hva man må kunne påregne i ulvesonen. Rettens vurdering av krav til påviste merbelastninger for å kunne ha et uttak av revir i ulvesonen hjemlet etter naturmangfoldloven § 18, første ledd, bokstav c, sammenfaller ikke med hva sekretariatet i år har lagt til grunn for å foreslå lisensfelling i revirene Juvberget og Kockohonka i dette saksframlegget.

I arbeidet med saksframlegget har sekretariatet også vurdert et alternativ der vi ikke anbefaler noe uttak kommende vinter grunnet den uavklarte rettsstillingen for dette saksområdet. Det er etter sekretariatets vurdering også argumenter som taler for at man i år ikke fatter noe vedtak om lisensfelling innenfor ulvesonen. To rettsinstanser har kommet fram til at staten har feil lovanvendelse, og selv om dommen fra lagmannsretten ikke er rettskraftig, legger den til grunn en annen forståelse av naturmangfoldloven § 18, første ledd, bokstav c, enn hva sekretariatet har gjort både i denne og i tidligere saker.

Sekretariatet har i denne saken imidlertid lagt avgjørende vekt på at dommen ikke er rettskraftig. Sentralt i denne vurderingen ligger både hensyn til bestandsmålet og bestandens overlevelse, som sekretariatet mener ikke trues av uttak av disse to grenserevirene.

2. Om rovviltnemndenes myndighet til å fatte vedtak om lisensfelling av ulv

Rovviltnemndene har myndighet til å fatte vedtak om kvote for lisensfelling, jf. rovviltforskriften §§ 7 og 10, når bestanden av den enkelte art ligger over de nasjonalt fastsatte bestandsmålene for regionen, jf. forskriften § 4. Nemndenes myndighet skal for ulv baseres på dokumenterte data om siste års ynglinger som går frem av endelig statusrapport fra Nasjonalt overvåkingsprogram for rovvilt, jf. forskriften § 3 tredje ledd.

Sekretariatet viser til at det i rapporten [Bestandsovervåking av ulv vinteren 2021-2022](#) fra Rovdata, fremgår at det var totalt 8 ynglinger av ulv i Norge i 2021, der grenserevir teller med en faktor på 0,5. Av disse var 4 i helnorske revir. Bestandsmålet for ulv i region 4 og 5 er 4-6 årlige ynglinger av ulv. 3 av disse skal ha skjedd i revir som i sin helhet ligger i Norge. Ynglinger utenfor ulvesona medregnes. Der en del av reviret ligger i Sverige skal en yngling medregnes med en faktor på 0,5. Dette innebærer at rovviltnemndene i region 4 og 5 har myndighet til å fatte vedtak om kvote for lisensfelling av ulv i henhold til rovviltforskriften §§ 7 og 10.

3. Formålet med felling

Ulven ble fredet i Norge ved kongelig resolusjon 15. mai 1973. Utgangspunktet er derfor at det ikke er tillatt å felle ulv. I Bernkonvensjonen artikkel 9 nr. 1 og naturmangfoldloven § 18 gis det likevel adgang til å gjøre unntak fra forbudet. Felling kan tillates dersom minst ett av de alternative vilkårene i naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstavene a til f er oppfylt. I tillegg må de to vilkårene i andre ledd være oppfylt.

Formålet med en lisensfelling av ulv innenfor ulvesonen er å følge opp den politiske målsettingen om at ulvebestanden skal forvaltes slik at den er så nært det nasjonalt fastsatte bestandsmålet som mulig. Etter sekretariatets oppfatning vil et uttak som oppfylder vilkårene i naturmangfoldloven kunne bidra til økt tillit til forvaltningen fordi ulvebestanden forvaltes i tråd med Stortingets føringer. Et slikt uttak vil dermed kunne bidra til et dempet konfliktnivå i forvaltningen av ulv.

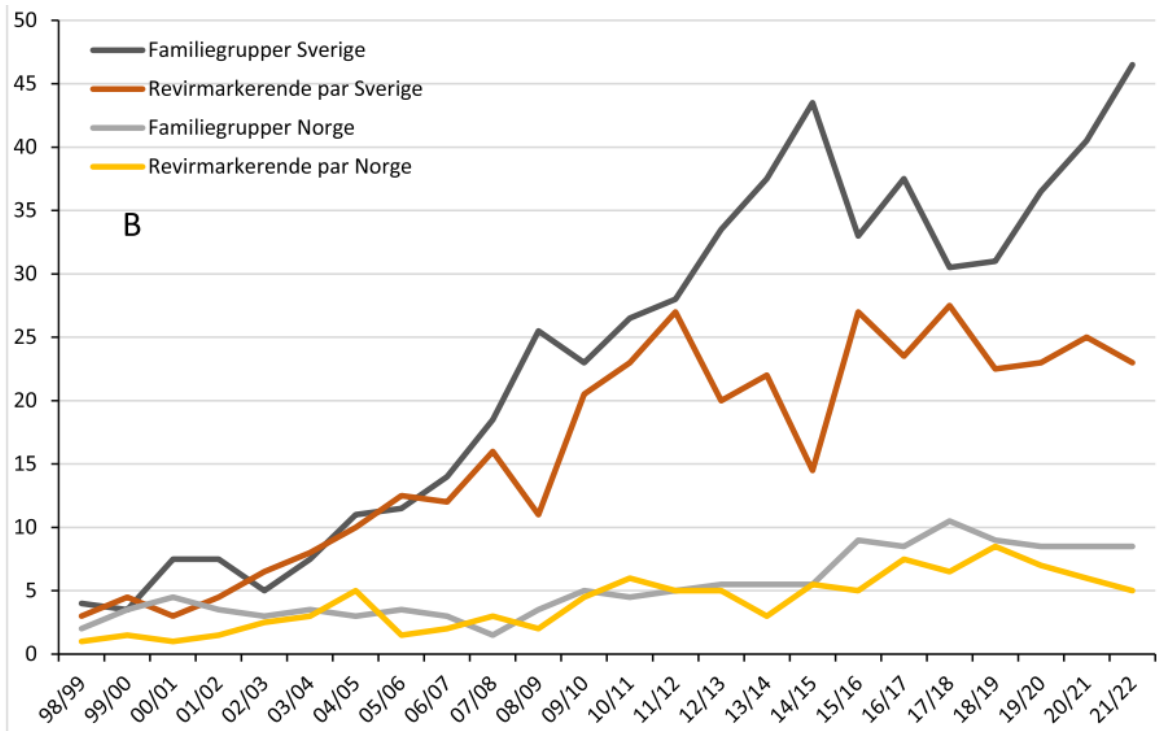
4. Bestandssituasjon, innvandring og effekter av beskatning

Bestand og bestandsutvikling

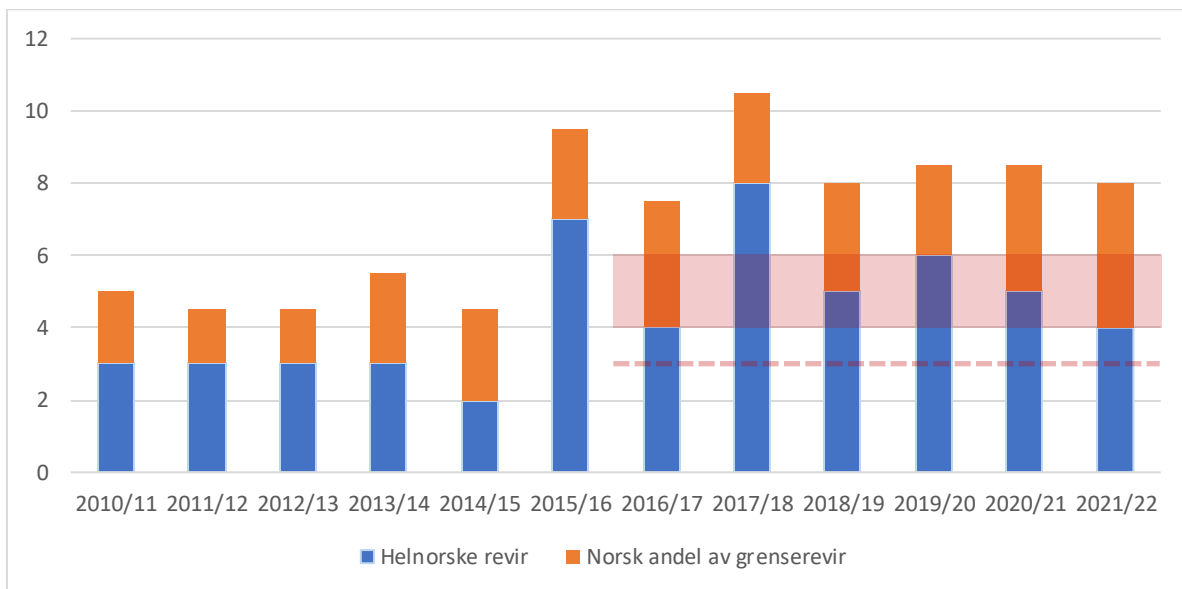
Ulvebestanden i Skandinavia overvåkes av [Rovdata](#) og bestandsnivået presenteres i en årlig rapport: «[Bestandsovervåking av ulv vinteren 2021/2022](#)». Her presenteres kun utdrag fra denne rapporten. Den felles skandinaviske ulvebestanden er for sesongen 2021-2022 beregnet til å bestå av ca. 540 individer. Det er en økning på ca. 60 individer fra forrige vinter. I Norge er bestanden forholdsvis stabil med ca. 88-91 ulver siste kartleggingsperiode, når ulver i grenserevir deles mellom landene. I Sverige har bestanden derimot økt til ca. 460 individer. Tilsvarende tall fra tidligere år fremgår av tabellen nedenfor.

Tabell 1: Beregnet bestand av ulv i Skandinavia og antall ulv registrert i Norge i perioden 2014/15 - 2021/22

År/sesong	Beregnet bestand i Skandinavia	Antall ulver med helt eller delvis tilhold i Norge
2014/15	460	53-55
2015/16	430	77,5-80,5
2016/17	430	79,5-84
2017/18	410	92-94
2018/19	380	84-87
2019/20	450	80-81
2020/21	480	83-86
2021/22	540	88-91

Figur 1: Antall dokumenterte familiegrupper (grå) og revirmarkerende par (oransje/gul) i henholdsvis Sverige og Norge for hele registreringsperioden 1. oktober – 31. mars, vintrene 1998/99 – 2021/22. Kilde: Bestandsovervåking av ulv vinteren 2021-2022.

Figur 2: Antall dokumenterte ynglinger i Norge i perioden 2010/2011 – 2021/2022. Bestandsmålet som ble vedtatt i 2016 på 4-6 årlige ynglinger er angitt med rød skravur, og delmålet om tre helnorske ynglinger med rød, stiplet linje.

Historisk avgang

Kjent uttak av ulv iht. Rovbase de siste fem år, er listet opp under. Dette omfatter ikke naturlig dødelighet. Etter 1. mai 2022 har det vært avgang av 7 ulver i Norge, alle utenfor ulvesonen.

Tabell 2: Døde ulver (lisensfelling, skadefelling og nødverge) i perioden 1. mai til 30. april. Tallene inkluderer ikke naturlig dødelighet, eller annen irregulær avgang som eksempelvis påkjørsler m.m.

År	Region 4 og 5	Øvrig Norge	Sverige	Totalt
2017/2018	27	2	40	69
2018/2019	16	5	11	32
2019/2020	13	4	32	49
2020/2021	29	5	54	88
2021/2022	35	1	44	80

Beregnet effekt av beskatning

I rapporten «[Beräkningar av beskattning av den Skandinaviska vargpopulationen 2023](#)», har Skandulv beregnet hvor stor populasjonsstørrelsen vil være høsten 2023 med ulike beskatningsnivå. Det er ikke gjort en egen beregning for den norske delen av populasjonen. Dette fordi den norske delbestanden utgjør en så liten andel av den totale skandinaviske bestanden at resultatene ved en slik beregning ville blitt svært usikre.

Tabell 3: Utdrag av oversikt som viser en beregnet bestand i Skandinavia 1. oktober 2023 (etter vinterens lisensfelling) for mulig varierende uttak i perioden 1. oktober 2022 - 30. september 2023. Usikkerheten i anslaget fremkommer også iht. varierende konfidensintervall.

Beskatning (antal skjutna vargar)	Populationsstorlek			
	Median	80 % KI	90 % KI	95 % KI
1 oktober 2022 – 30 september 2023	1 oktober 2023			
100	479	377 – 600	345 – 648	313 – 699
110	467	366 – 586	334 – 635	302 – 686
115^f	461	360 – 579	329 – 627	298 – 677
120	455	355 – 574	323 – 622	292 – 673
130	443	344 – 562	312 – 610	282 – 660
140	432	333 – 549	301 – 596	270 – 647
150	420	322 – 537	290 – 583	260 – 633
160	408	311 – 524	279 – 571	250 – 620
170	396	299 – 512	268 – 558	238 – 607
180	385	288 – 499	258 – 545	228 – 593
190	373	277 – 487	246 – 532	217 – 580
200	361	266 – 474	235 – 519	206 – 567

Det er gjort egne beregninger for Sverige, se egen tabell i rapporten. Der vil et uttak på 84 individer medføre en risiko på 10% for å komme under referansenivået på 300 individer i den svenske delen av bestanden. Legger man til grunn 95% sikkerhet, kan man ta ut 60 individer. Rapporten er en del av faktagrunnlaget for saken og ligger vedlagt saksutredningen.

Innvandrere og innavl

Grunnlaget for den skandinaviske ulvebestanden er nå seks ubeslektede individer. Dette har medført et høyt innavlsnivå som går utover fertilitet og overlevelse. Det er en felles målsetting mellom Sverige og Norge å redusere innavlsbelastningen ved å forsøke å ivareta individer som innvandrere fra Finland/Russland og som dermed kan bidra med nye gener i bestanden. Under følger kjent status over innvandrere som har potensial til å inngå i den Skandinaviske bestanden.

To innvandrere etablerte seg i Tivedenreviret i Sverige og ynglet første gang i 2013. I årene 2017-2019 fikk Tivedentispa valper med en ny hann og i 2020 fikk fire av deres avkom for første gang valper. Tivedentispa er dermed den sjette grunnleggeren av dagens skandinaviske ulvestamme.

I november 2019 ble en genetisk verdifull ulv (finsk-russisk innvandrer) flyttet fra Engerdal til Kongsvinger. Etter å ha vært på vandring i og utenfor ulvesonen gjennom vinteren slo den seg i mars 2020 sammen med den gjenværende tispa i Deisjøreviret nordvest i ulvesonen. På grunn av at Deisjøreviret lå delvis utenfor ulvesona fattet Klima- og miljødepartementet vedtak om at disse ulvene skulle flyttes. Den 3. januar ble dyrene bedøvd og flyttet til et område sør for E18 i Østfold.

Paret slo seg til i området rundt innsjøen Setten i Aurskog – Høland kommune, og kalles nå Setten – reviret. Paret fikk 6 valper våren 2021 hvorav en valp ble påkjørt vinteren 2022. Vinterens bestandsregistreringer tyder på at det er ny ledertispe i reviret. I tillegg er det under vinterens bestandsregistreringer registrert to finsk-russiske immigranter nord i Sverige. De kan bidra til å redusere innavlsnivået ytterligere dersom de etablerer seg i den skandinaviske bestanden.

I 2021 var den gjennomsnittlige innavlskoeffisienten blant avkom i familiegruppene på 0,24, en svak økning i forhold til i fjor (0,23).

Innavlsgraden i den sør-skandinaviske bestanden er dermed fortsatt høy, en innavlskoeffisient på 0,25 tilsvarer avkom til et søskenpar. Det ser imidlertid ut som om potensialet for bedring er større enn samme tid i fjor, dersom innvandrere som familiegruppen i Setten og deres avkom lykkes i å reproducere seg.

5. Sekretariatets vurdering av det rettslige grunnlaget og valg av revir for lisensfelling

Hovedregelen i naturmangfoldloven er at felling av ulv er forbudt. [Naturmangfoldloven § 18](#) åpner for unntak fra denne hovedregelen.

Bestemmelsen gir hjemmel til å tillate uttak av vilt ved forskrift eller enkeltvedtak. Tre vilkår må være oppfylt for at slik hjemmel skal foreligge; to kumulative grunnvilkår i § 18 annet ledd «*vedtak (...) kan bare treffes hvis uttaket ikke truer bestandens overlevelse og formålet ikke kan nås på annen tilfredsstillende måte*», og ett av de spesielle vilkårene i § 18 første ledd bokstav a - g. For lisensfelling av ulv vil § 18 bokstav b «*for å avverge skade på avling, husdyr, tamrein, skog, fisk, vann eller annen eiendom*» og/eller bokstav c «*for å ivareta allmenne helse- og sikkerhetshensyn eller andre offentlige interesser av vesentlig betydning*» kunne være aktuelle som hjemmelsgrunnlag for felling, gitt at lovens øvrige vilkår er oppfylt. Det skal etter § 18. annet ledd, annet punktum «*legges vekt på om bestandsmål som er vedtatt i Stortinget er nådd*».

Sekretariatet vil i det følgende drøfte potensialet for uttak med hensyn til bestandsmålet og vilkåret om bestandens overlevelse. Videre så vil de revirene som prioriteres for uttak drøftes opp mot en konkret vurdering av hjemmelsgrunnlaget i naturmangfoldloven § 18 b. og c.

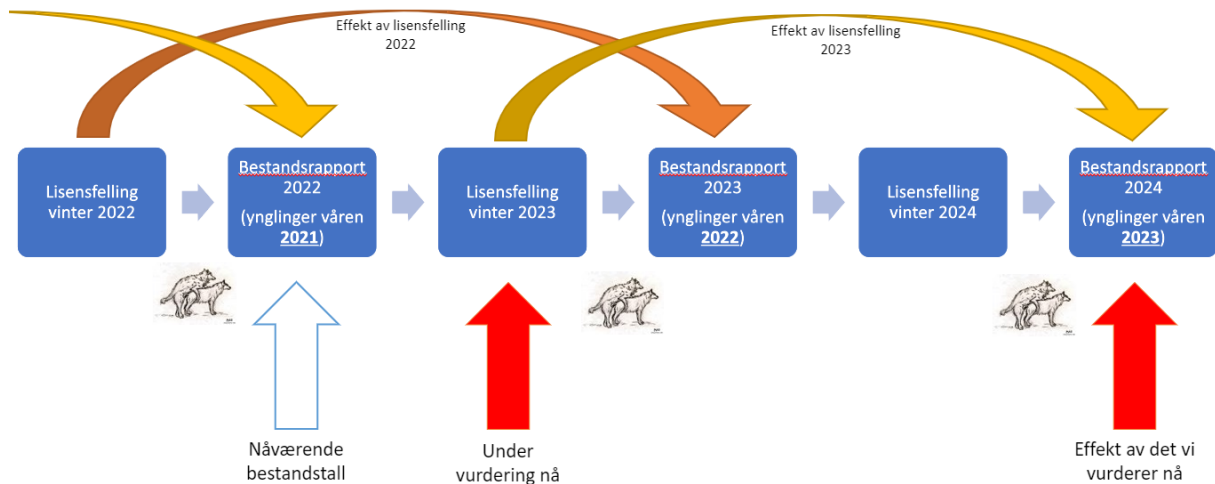
5.1 Villkåret om å sannsynliggjøre at bestanden etter neste yngling fortsatt vil oppfylle det nasjonalt fastsatte bestandsmålet

Bestandsmålet for ulv er fastsatt som et intervallmål som gir et visst handlingsrom ved vedtak om felling. I kommentarene til rovviltforskriften § 3 fremgår det blant annet;

(...) At bestandsmålet for ulv er fastsatt som et intervallmål på 4–6 årlige ynglinger av ulv (der 3 ynglinger skal være helnorske) gir forvaltningsmyndighetene et ekstra handlingsrom når vedtak om uttak skal fattes. Forhold som omfanget av ulovlig felling og innavlsnivå vil være viktige i vurderingen av om man skal legge seg høyt eller lavt innenfor intervallet (...).

Ved fastsetting av kvote for lisensfelling skal det gjøres en samlet vurdering av bestandens status og forventede utvikling. Fra dette skal det sannsynliggjøres at bestanden etter neste års yngling fortsatt vil oppfylle det nasjonalt fastsatte bestandsmålet.

Tidslinjen her er forsøkt illustrert under.

Figur 3: Illustrasjon som viser når uttak får betydning for oppnåelse av bestandsmålet.

For å vurdere om bestanden etter neste års yngling fortsatt vil oppfylle det nasjonalt fastsatte bestandsmålet, må det gjøres en sannsynlighetsvurdering av hvor mange valpekull som trolig blir født våren 2023. En for høy beskatning i den kommende lisensfelling, altså en beskatning som gjør at vi ikke når bestandsmålet, vil som figuren over viser først bli dokumentert i kartleggingsperioden 1. okt. - 31. mars 2023/2024.

Det er krevende å anslå antallet fremtidige ynglinger i en så liten populasjon som den norske delen av den skandinaviske ulvebestanden. Tilfeldigheter kan føre til store variasjoner fra år til år. Naturlig avgang, ulykker (f.eks. påkjørsel) eller illegal avliving kan være forhold som kan føre til at en eller begge foreldreindivider i et revir blir borte. Også genetisk status (innavlsgrad) har betydning for ynglesuksess. Det er også sannsynlig at noen av de kjente parkonstellasjonene fra vinterens kartleggingsperiode ikke forblir intakte frem til neste yngleperiode. Samtidig kan det forventes at det etableres nye revir som igjen øker potensialet for ynglinger. Variasjonen i revirenes utbredelse vil også ha betydning for bestandsoppnåelsen fordi bestandsmålet inneholder et minimumskrav på tre helnorske ynglinger. Størrelsen og utformingen på revirene kan endres fra år til år, og i mange

tilfeller vil det være små marginer som avgjør om et revir blir kategorisert som helnorsk eller grenseoverskridende.

Et viktig moment å vurdere rundt potensialet for ynglinger er å se på antallet registrerte revir (familiegrupper eller par) etter uttak. Forskning viser at de aller fleste familiegrupper vil få valper påfølgende år, og en høy andel av de revirhevdende parene vil få valper. Antall revir som er igjen i bestanden etter lisensfelling vil dermed være en god indikator på potensialet for yngling påfølgende år. Men som nevnt over kommer variasjon og tilfeldigheter til uttrykk i små delbestander og det er stor usikkerhet rundt eventuelle nyetableringer frem mot neste år. I tillegg viser forskning at det går relativt kort tid før et nytt ulvepar har etablert seg i områder der det er gjennomført uttak, og man kan nok anta at tetthet av revir i tilgrensende områder har betydning for denne effekten.

Antall revir som er registrert i de årlige bestandsrapportene – etter at man har trukket fra uttaket fra påfølgende lisensfelling er beregnet i tabell 3 under. Her fremkommer noe av sammenhengen rundt eksisterende revir og neste års yngling.

Tabell 3: Viser registrerte revir i Norge de siste fem årene, størrelsen på uttaket av hele revir og dermed et uttrykk for potensialet for yngling påfølgende år.

Registreringssesong	Helnorske revir	Grenserevir (0,5 av alle grenserevirene)	Totalt antall revir	Reviruttak påfølgende vinter	Gjenværende revir etter uttak
2017/2018			16	2	14
2018/2019			16,5	3-4	12,5-13,5
2019/2020	11	4,5	15,5	2	13,5
2020/2021	10	4	14	3	11
2021/2022	9	4,5	13,5	5	8,5
2022	?	?	?		

Som tabellen over viser, så har det de siste årene vært en reduksjon på norsk side i antall kjente revir. Med et potensial for yngling våren 2022 på 8,5 så kan man etter en sannsynlighetsvurdering hvor rundt 70% får valper, regne med at man nå ligger rundt bestandsmålet på 4-6 ynglinger. Dette vil fremgå av neste års bestandsrapport, som bygger på registreringer kommende vinter. Men anbefalingen nå skal legge opp til at bestandsmålet nås også i 2023, og dette får man ikke endelig klarhet i før etter registreringssesongen avsluttes våren 2024.

Sekretariatet vurderer at det med hensyn til det norske bestandsmålet, kan tas ut inntil to grenserevir i januar/februar 2023.

Med et slikt uttak kan det etter sekretariatets vurdering fortsatt sannsynliggjøres at det nasjonale bestandsmålet nås i 2024 (antall ynglinger i 2023) og at man vil ligge nært delkravet om 3 helnorske ynglinger. Samtidig vil det sannsynligvis være et tilstrekkelig antall ynglinger i grenserevir, slik at man ved neste års yngling vil ligge i det øvre intervallet av bestandsmålet.

For å kunne følge opp den politiske målsettingen om at ulvebestanden skal forvaltes slik at den ligger så nært det nasjonalt fastsatte bestandsmålet som mulig, mener sekretariatet at det må åpnes for et uttak i denne størrelsesorden innenfor ulvesona. Det er imidlertid en forutsetning at øvrige vilkår er oppfylt, blant annet at uttaket ikke truer bestandens overlevelse. Dette drøftes i påfølgende kapitler.

Vurderingen er gjort på bakgrunn av siste tilgjengelige kunnskap om etablerte revir og med hensyn på de ulike forholdene som kan virke inn på potensialet for ynglinger i 2023. Det er også lagt vekt på at bestanden fortsatt har en høy grad av innavl og utfordringer knyttet til illegal avlivning. Summen av påvirkningsfaktorer taler for at bestanden bør forvaltes i øvre del av bestandsmålet, og usikkerheter og tilfeldigheter gjør anslaget usikkert.

Nemndene skal også behandle sak om lisensfelling utenfor ulvesona i region 4 og 5. Lisensfelling utenfor ulvesona vil i hovedsak være rettet mot enkeltindivider og i liten grad påvirke oppnåelsen av bestandsmålet.

Illegal avliving

Det er kjent, blant annet gjennom domsavsigelser, at det har forekommet ulovlig avliving av ulv i Norge. En studie fra 2020, basert på data fra overvåking av ulv i Sverige i perioden 2000/01 – 2016/2017, så på utvikling i raten av ulver som forsvant uten kjent årsak (Liberg m. fl. 2020). En vurdering av ulike årsaker til at ulver forsvant, pekte mot illegal avliving som den mest sannsynlige årsaken i de fleste av tilfellene. Kombinasjonen av lovlig felling og illegal avliving ble vurdert å være begrensende for populasjonsutviklingen. Det er vanskelig med sikkerhet å fastslå omfanget av illegal avliving av ulv i Norge. Foreliggende kunnskap peker likevel mot at dette er forhold som må vektlegges i vurderingen av om man skal legge seg høyt eller lavt innenfor intervallet av bestandsmålet.

Innavlsnivå

Sekretariatet konstaterer at det fortsatt er en høy grad av innavl i den sør-skandinaviske ulvebestanden, selv om potensialet for bedring er større enn på samme tid i fjor dersom innvandrere og deres avkom lykkes i å reprodusere seg og etablere seg i bestanden. En høy grad av innavl kan få betydning for ulvebestanden på sikt gjennom redusert reproduksjonsevne og lavere overlevelse. Sekretariatet mener dette forholdet fortsatt må vektlegges i vurderingen om man skal ligge høyt eller lavt innenfor intervallet av bestandsmålet.

5.2 Vilkåret om at felling ikke truer bestandens overlevelse, jf. naturmangfoldloven § 18 andre ledd

Ifølge naturmangfoldloven § 18, andre ledd, kan vedtak bare treffes hvis uttaket ikke truer bestandens overlevelse. Den tilsvarende formuleringen i Bernkonvensjonen artikkel 9 nr. 1 er at uttaket «*will not be detrimental to the survival of the population concerned*».

Sekretariatet legger til grunn at vilkåret sikter til den sør-skandinaviske ulvebestanden (jf. dom avsagt i Høyesterett 26. mars 2021). Samtidig er Norge forpliktet til å sikre ulvens overlevelse i norsk natur etter Bernkonvensjonen artikkel 2. I dom av 26. mars 2021 legger Høyesterett til grunn at Norge ikke bryter Bernkonvensjonen så lenge den norske delbestanden er så stor at det nasjonale bestandsmålet nås, gitt at den samlede bestandens overlevelse ikke er truet.

Kunnskapsgrunnlaget

Det foreligger betydelig kunnskap om bestandssituasjonen og den samlede belastningen som populasjonen av ulv blir utsatt for, blant annet gjennom statusrapporter og annen informasjon fra Skandulv som inkluderer oversikt over både regulær og irregulær avgang. En mer detaljert gjennomgang av kunnskapsgrunnlaget fremgår i kap. 4.

Det svenske Naturvårdsverket har på bakgrunn av faglige utredninger kommet frem til en referanseverdi for såkalt *gynnsam bevarandestatus*, som er den bestandsstørrelsen og innvandringstakten som man minst må ha i den svenske og skandinaviske ulvebestanden, for at arten med stor sannsynlighet vil ivaretas inn i fremtiden. Det legges til grunn at den sør-skandinaviske bestanden må bestå av minst 340 ulver for å ha *gynnsam bevarandestatus*, fordelt på minst 300 ulver i Sverige og minst 40 i Norge. I tillegg må det komme en innvandrer per generasjon som bidrar til forsterkning av det genetiske grunnlaget.

Det benyttes ulike metoder for å beregne størrelsen på delbestandene i Sverige og Norge. Norsk delbestand beregnes ved å kartlegge antall individer i felt, mens svensk delbestand beregnes som antallet ynglinger multiplisert med en faktor på 10. Den samlede bestanden i Skandinavia beregnes på samme måte som svensk delbestand.

Referanseverdien på 340 ulver i den sør-skandinaviske bestanden forutsetter at minst en immigrant fra Finland eller Russland etablerer seg og reproducerer i den skandinaviske bestanden hver generasjon. Immigrerende ulver har stor betydning for å forbedre den genetiske tilstanden i bestanden og dermed bestandens langsiktige overlevelse.

I brev av 20. juni 2022 besluttet Naturvårdsverket å delegere myndigheten til å fatte beslutning om lisensfelling av ulv til länsstyrelsene. I beslutningen fremgår det at Naturvårdsverket vurderer at den svenske delbestanden har god bevaringsstatus, blant annet med bakgrunn i at det er en stabil tilvekst i bestanden, bestanden ligger over referanseverdien på 300 individer, populasjonen har et stabilt og noe økende utbredningsområde i Sverige og at den genetiske variasjonen har mulighet til å øke kommende år.

Sekretariatet viser til resultatene fra vinterens registreringer hvor det fremgår at den skandinaviske ulvebestanden fra og med 2020 stammer fra seks innvandrede ulver fra den finsk-russiske bestanden. Graden av innavl i den sør-skandinaviske bestanden er fortsatt høy, men det ser likevel ut til at det er et potensial for en langsiktig bedring av den genetiske situasjonen.

Ut ifra dette legger sekretariatet til grunn at den sør-skandinaviske bestanden i dagens situasjon vil ha høy sannsynlighet for overlevelse med minimum 340 individer. Utviklingen i den genetiske situasjonen må likevel følges nøye og vektlegges også i fremtidige vedtak om felling.

Vurdering av uttak opp mot hensynet til bestandens overlevelse

Utbredelsen av ulv i Norge er i stor grad konsentrert innenfor ulvesonen. De seneste årene har de aller fleste ulvene på vandring utenfor ulvesona blitt felt ved skadefelling eller lisensfelling i løpet av sesongen. Sekretariatet forventer at dette også vil være situasjonen i 2022/2023, og at antallet individer som blir felt utenfor ulvesona vil være i samme størrelsesorden som de siste årene (se tabell 2 for oversikt over historisk avgang i Norge). Forekomsten av ulv innenfor ulvesona blir derfor i stor grad avgjørende for antallet gjenværende ulver i den norske delen av bestanden etter lisensfelling. Samtidig kan det forventes innvandring av ulv fra Sverige frem mot neste høst.

Med hensyn til bestandsmålet, har sekretariatet kommet til at det kan tas ut inntil to revir innenfor ulvesonen, men da grenserevir på grunn av effekten av uttaket på det norske bestandsmålet og oppnåelse av kravet om minst tre helnorske ynglinger også i 2023. I tillegg anbefaler sekretariatet at det settes en kvote på 14 ulver utenfor ulvesona i region 4 og 5. Sekretariatet mener at det bør tas høyde for at uttak av ett revir normalt kan medføre felling av rundt 6 ulver. Med uttak av to revir kan det dermed regnes med et uttak på rundt 12 dyr innenfor ulvesona dersom alle ulvene felles på norsk side.

Det er usikkert hvor stort uttak som kan forventes i den svenske delbestanden. Endelig vedtak om kvoter for lisensfelling i Sverige skal foreligge innen 1. oktober. I tillegg må det forventes et uttak på skadefelling i begge landene. Sekretariatet legger til grunn at svenske forvaltningsmyndigheter ikke åpner for et samlet uttak i 2022/23 som forventes å bringe den svenske delen av bestanden under 300 individer.

Det er verdt å merke seg at ulver som blir felt i grenserevir vil telle med en faktor på 0,5 i de respektive landene ved beregning av bestandsstørrelsen.

I rapporten «*Beräkningar av beskattning av den Skandinaviska vargpopulationen 2023*», har Skandulv beregnet hvor stor populasjonsstørrelsen vil være høsten 2023 med ulike beskatningsnivå.

For Sverige vil et uttak på 84 individer medføre en risiko på 10% for å komme under referansenivået på 300 individer i den svenske delen av bestanden. Legger man til grunn 95% sikkerhet, kan man ta ut 60 individer.

Etter sekretariatets vurdering vil en kvote i region 4 og 5 på inntil 26 ulver (14 utenfor og 12 innenfor ulvesonen), sammen med annet kjent og forventet uttak i Norge i 2022/23, kunne forventes å stabilisere den norske delbestanden, eventuelt gi noe nedgang. Uttaket vil sannsynligvis ikke bringe den norske delen av bestanden under et nivå på 40 individer. Sekretariatet viser til at det med et slikt uttak tas sikte på å forvalte bestanden mot øvre del av bestandsmålet.

Etter sekretariatets vurdering vil heller ikke forventet uttak i Norge og Sverige samlet sett bringe den sør-skandinaviske bestanden under referanseverdien for *gynnsam bevarandestatus* på 340-360 individer. Ut fra dette mener sekretariatet at et slikt uttak heller ikke vil true bestandens overlevelse jf. naturmangfoldloven § 18, andre ledd.

Sekretariatet viser til at det tas sikte på å forvalte bestanden mot den øvre delen av det norske bestandsmålet. Det er dermed tatt hensyn til utfordringer knyttet til den genetiske situasjonen og illegal avliving. Med disse forutsetningene, mener sekretariatet at Norge også oppfyller sine forpliktelser etter Bernkonvensjonen artikkel 2 om å ivareta ulv i norsk natur.

Sekretariatet forutsetter at det i løpet av fellingsperioden iverksettes nødvendige tiltak for å hindre utilsiktet felling av individer i tilgrensende revir eller genetisk verdifulle individer som oppholder seg innenfor eller i nærheten av fellingsområdene.

5.3 Vurdering av ulverevir for lisensfelling

Sekretariatet har utarbeidet et faktagrunnlag (vedlegg 1) som er et viktig grunnlag for vurdering av revir for lisensfelling. Videre gir felles strategier for forvaltning av ulv i forvaltningsplanene for region 4 og 5 visse føringer:

Dersom det er kartlagt revirhevdende individ med særlig viktig genotype (immigrant) innenfor forvaltningsområdet for ulv, skal dette/disse parene prioriteres bevart ved eventuell iverksetting av lisensfelling (...).

(...)

Ved prioritering av stasjonær ulv eller familiegruppe som tillates tatt ut, skal det legges vekt på områdets betydning som beitemark, potensialet for framtidige skader og muligheten for å gjennomføre forebyggende tiltak. Det skal også legges vekt på å oppnå byrdefordeling ved en utskifting av konfliktfylte familiegrupper når bestandssituasjonen tillater dette, slik at ikke de samme områdene skal opprettholde familiegrupper over lang tid.

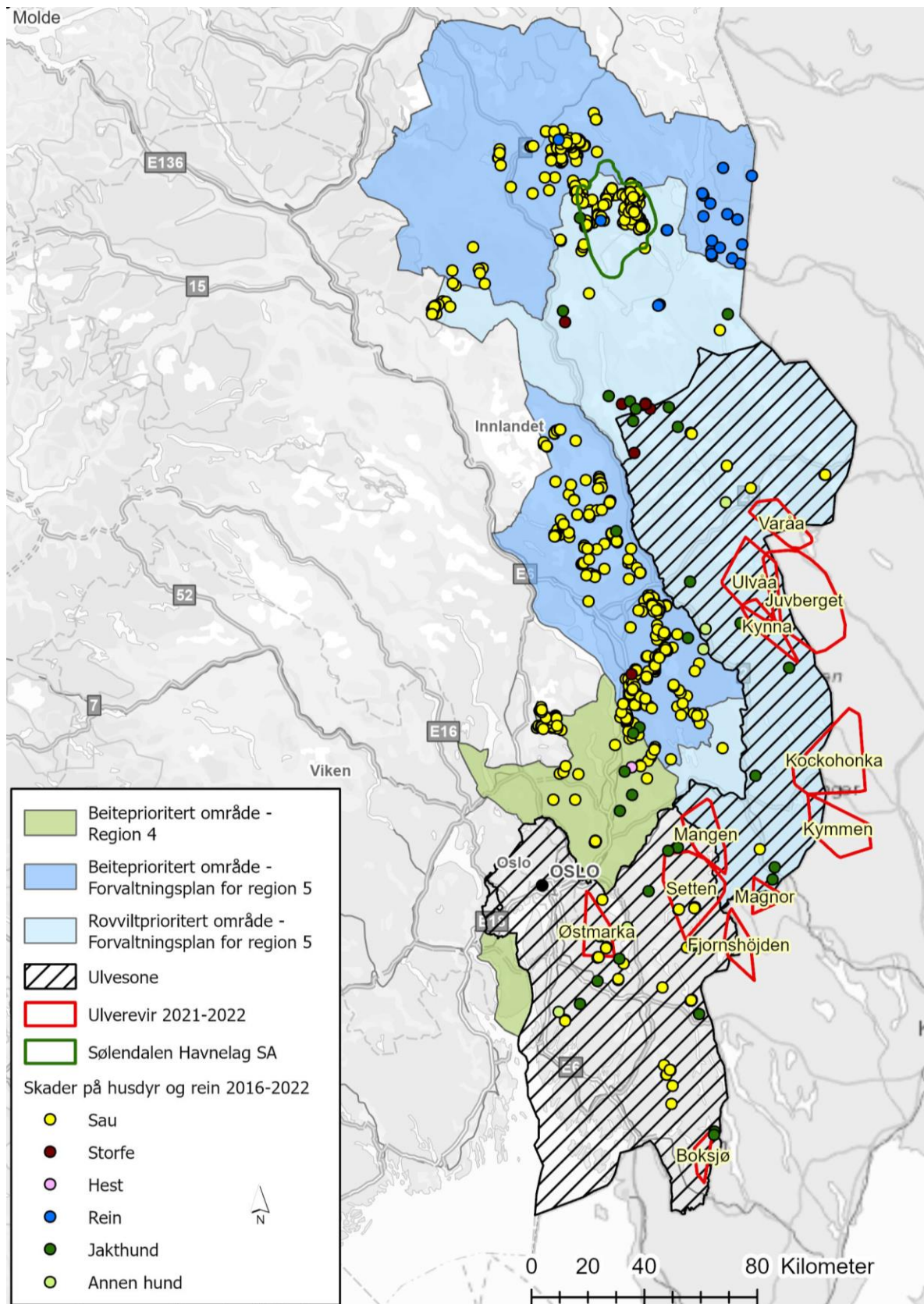
Sekretariatet legger videre til grunn at det ikke bør åpnes for lisensfelling i revir der foreldrepåret ikke er intakt, eller bare en av foreldreindividene er kjent. Dette kan medføre en risiko for å felle eventuelle genetisk verdifulle individer som har etablert seg i reviret.

Sekretariatet forutsetter videre at revir med immigranter eller F1- individer ikke tas ut, og at man søker å unngå uttak av de revirene som har lavest innavlsgrad. Uttak av revir nær genetisk viktige revir, vil også kunne medføre en fare for at naboreviret berøres.

Det kan også være krevende å gjennomføre lisensfelling i revir som bare har en begrenset del av utbredelsen i Norge, uten at det samtidig åpnes for lisensfelling i reviret på svensk side. Sekretariatet har forut for anbefalingen om uttak av to grenserevir diskutert ulike alternativer med Länsstyrelsene i det midtre forvaltningsområde for rovdyr i Sverige. Drøftingen har gått både på omfang av uttak og konkret rundt hvilke revir som er mest hensiktsmessig å prioritere for uttak. Länsstyrelsene har ikke vurdert eller gitt innspill på uttak opp mot det norske bestandsmålet, men har signalisert at et uttak innenfor en størrelse på 2-3 grenserevir kan være akseptabelt innenfor deres ramme for uttak. Uten en felles norsk/svensk beslutning om uttak av grenserevir vil det være en risiko for at lisensfelling ikke kan utføres på en effektiv måte. De tidlige drøftingene mellom Länsstyrelsen i Värmland og sekretariatet rundt mulig uttak av grenserevir, har medført en foreløpig felles forståelse rundt hvilke grenserevir som bør prioriteres for uttak. Men de ulike lands beslutningsprosesser og ulike lands ankeinstittutt, vil alltid medføre en risiko for at ikke begge land åpner for lisensfelling.

Sekretariatet har kommet til at de mest aktuelle revirene for lisensfelling er Juvberget og Kockohonka. Sekretariatet har lagt vekt på at de aktuelle revirene er områder med fast forekomst av ulv over lang tid og til dels høy tetthet av revir. Reviret Juvberget har inngått i forskningsprosjektet Skandulv, og det har gjennom flere år vært og er ulv i reviret merket med GPS-sendere. En felling av disse individene kan være negativt da det er lagt ned ressurser i merkingen og vil påvirke innsamlingen av forvaltningsrelevant data. Sekretariatet mener likevel dette ikke kan legges særskilt vekt på, og at ulver som inngår i forskningsprosjekt ikke kan være unntatt å bli vurdert for lisensfelling.

Nedenfor fremgår en nærmere omtale av de aktuelle revirene. For detaljert omtale av øvrige revir, viser vi til det vedlagte faktagrunnlaget (vedlegg 1).

Figur 4: Oversiktskart over ulvrevir og forvaltningsområder registrert vinteren 2021-2022, samt alle dokumenterte skader av ulv på husdyr og tamrein i perioden 2016-2022 (t.o.m. 9.8.2022). Avtegning av revirområdene (familiegrupper eller par) representerer sjelden revirets reelle størrelse og form. Kartet viser ikke revir som er utgått ved at individene er felt gjennom lisensfelling/skadefelling vinteren 2021/2022, og som dermed ikke er aktuelle for lisensfelling.

Juvberget

Juvberget er et relativt stort og godt kartlagt revir som ligger i Våler og Åsnes kommuner i Innlandet og med hovedutbredelsen i Värmlands län i Sverige. Det ligger inntil Ulvåa og Kynna i vest, mot nord ligger det mulig oppløste Varåa-reviret, i øst Skärsjöen – som også er mulig oppløst, og i sør Brannås reviret. Reviret har inngått i forskningsprosjektet Skandulv, og individer i reviret har vært radiomerket og fulgt opp med feltarbeid. Siden lederdyr har vært merket med GPS-sendere, i tillegg til lederdyr i naborevirene Varåa og Skarsjön, så er områdebruken relativt godt kjent. Det har vært etablert revir i Juvberget siden 2013/2014 og med nåværende ledertispe i reviret fra 2017/2018 (V644) og lederhann fra 2018/2019 (V812). Det var sannsynlig yngling i reviret i 2021 (valper påvist mai 2021), men ingen årvalper ble registrert i kartleggingsperioden. I vinter ble det påvist 3-4 dyr i reviret. Innavskoeffisienten (ved evt. valper) er 0,256 noe som er litt over snittet som ligger på 0,24. Det er gjennom feltarbeid i forskningsprosjektet påvist yngling i reviret i 2022.

På norsk side er det ikke småfe på utmarksbeite i eller i nærheten av reviret, og heller ingen registrerte tap av husdyr eller jakthund i undersøkt periode 2016-2022. På svensk side i reviret ble en jakthund drept av ulv den 24. februar 2021.

Kockohonka

Kockohonka er et grenserevir som ligger i Grue og Kongsvinger kommuner i Innlandet og Värmlands län i Sverige. Det var yngling i reviret i 2021 med totalt 8 registrerte dyr i inventeringssesongen. Kockohonka grenser antagelig til grensereviret Kymmen i sør. Reviret Bograngen i nord ble tatt ut under lisensfelling/ekstraordinært uttak i februar 2022. Kockohonka ble registrert som revir 2016/2017 og 2017/2018. 2018/2019 var det ikke registrert revir, mens nåværende lederpar (tispe V752 og hann V870) har vært registrert i reviret siden 2019/2020. Kockohonka har en relativt høy innavskoeffisient ved evt. valper på 0,271 sett mot snittet som er 0,24.

Det er noen besetninger med sau i nærheten til reviret på norsk side, men ikke innenfor de registrerte revirgrensene. Disse kan imidlertid være noe misvisende siden de baserer seg på sporing i registreringssesongen. Det er heller ikke registrert tap eller skade på norsk side i undersøkt periode fra 2016-2022. På svensk side ble imidlertid 5 sauer drept av ulv i reviret den 7. oktober 2021 og en jakthund ble skadet den 23. august 2021.

Sekretariatet drøfter i det videre hjemmelsgrunnlaget for lisensfelling etter naturmangfoldloven § 18, første ledd, bokstav b og c konkret for revirene Juvberget og Kockohonka. For å legge til rette for et best mulig beslutningsgrunnlag for nemndene gjør sekretariatet også visse drøftinger rundt hjemmelsgrunnlaget generelt for uttak av revir innenfor ulvesona.

5.4 Vurderinger av hjemmelsgrunnlaget i naturmangfoldloven § 18, bokstav b

Formålet med uttak etter naturmangfoldloven § 18, bokstav b er å forhindre skade. Etter annet ledd kreves det i tillegg både at uttak ikke truer bestandens overlevelse og at formålet ikke kan nås på annen tilfredsstillende måte.

Naturmangfoldloven krever at det foreligger en viss risiko for skade av et visst omfang. Bernkonvensjonen krever at formålet med felling er å avverge «serious damage», mens naturmangfoldloven etter sin ordlyd krever at formålet er å avverge «skade». Loven må likevel

forstås slik at den oppstiller et visst minstekrav til skadens alvorlighetsgrad og omfang. Ikke enhver skade på de verdier som er nevnt i § 18 første ledd b, kan anses for å åpne for uttak. I praksis er det skade på husdyr og tamrein som er de vanlige skadetyperne. Energi- og miljøkomiteen har i sine flertallsmerknader, jf. Innst. 257 L (2016-17) understreket at også hund skal være omfattet av begrepet «husdyr».

Sekretariatet påpeker at revirgrensene som oppgis i rapporten fra bestandsovervåkingen er å anse som minimumsgrenser og kan avvike fra den reelle områdebruken. Det er derfor beheftet med noe usikkerhet å knytte dokumenterte skadetilfeller til de etablerte revirene. Det forekommer også jevnlig streifdyr innenfor ulvesonen. Disse kan også forårsake skader i områder med beitedyr. Nedenfor fremgår sekretariats vurdering av potensialet for skade på husdyr og tamrein basert på siste tilgjengelig kunnskap i 2022.

Sau

Innenfor ulvesonen slippes det årlig i overkant av 26 000 sau på beite. I all hovedsak slippes det ikke sau fritt på utmarksbeite. Det går imidlertid sau fritt på utmarksbeite også innenfor ulvesonen i Vestmarka (Asker, Bærum og Lier kommuner) og nord i Nordmarka i Oslo. Det er relativt lite tap av sau til rovvilt innenfor ulvesonen, mye på grunn av at det over lengre tid er gjort omfattende tilpasninger i saueholdet som følge av soneforvaltningen med tilhørende rovviltbelastning innenfor ulvesonen. Store deler av ulvesonen har tradisjonelt hatt skogbruk og ikke jord og beitebruk som hovednæringsvei. Der det har vært utmarksbeite så er denne i hovedsak avvirket ifølge en rapport fra Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) i 2018 ([Beitebruk i ulvesona](#)).

Enkelte år peker seg ut med et noe høyere skadeomfang. De fleste av disse skadene knytter seg imidlertid til enkelthendelser der ulv har kommet seg innenfor rovdyravvisende gjerder. Slike hendelser har blitt fulgt opp med tiltak for å forebygge fremtidige skader, blant annet ved at det etter søknad kan bevilges midler til forsterkning av gjerder. I enkelte områder, spesielt raver og gårdsnær skogsmark og langs vann og vassdrag, er det imidlertid vanskelig å sette opp gode, rovviltavvisende gjerder.

På landsbasis ble det i 2021 erstattet 879 sau som tapt til ulv. Dette var en nedgang fra 1409 sau erstattet i 2020. Tap av sau til ulv er det laveste som er registrert siden 2008. Av disse er 501 knyttet til Innlandet og 212 knyttet til Oslo og Viken.

Tapstallene varierer mye mellom år, men det er årvisse tap av beitedyr til ulv både i region 4 og region 5. I 2022 (t.o.m. 17.08.22) er det iht. rovbases for region 4 og 5 dokumentert én skade på sau forårsaket av ulv innenfor ulvesonen og 69 skader utenfor ulvesonen. På grunn av forsinket innlegging i Rovbase og siden kun et fåtall av reelle tap dokumenteres gjennom beitesesongen, så vil de reelle tapstallene først foreligge når erstatningsoppgjøret foreligger.

Sannsynligheten for tap og skade er til stede også innenfor ulvesonen. Sekretariatet anser likevel at skadeomfang og skadepotensialet på sau i dagens situasjon er svært begrenset innenfor alle deler av ulvesonen. Den differensierte forvaltningen legger også til grunn at det innenfor ulvesonen må forventes en tilpasning av beitebruken for å hindre skader.

Det kan være effektivt å flytte husdyr ut av ulvesona eller til hjemmebeite på inngjerdet areal. I region 5 gis det årlig tilskudd til beiting på innmarksbeite innenfor ulvesonen. I region 4 har det ikke vært tradisjon for utmarksbeite innenfor sona, og det er derfor ikke gitt slike tilskudd. Det er mulig for en beitebruker å søke om tilskudd til oppsetting av rovdyravvisende gjerder innenfor

budsjettrammene som er avsatt til forebyggende tiltak. Med dagens etableringstakt vil det imidlertid fortsatt gå mange år før alle husdyr beiter innenfor rovviltgjerd av godkjent standard. Slike tiltak medfører også en økt belastning for beitebrukerne. Sekretariatet mener likevel at det foreligger andre tilfredsstillende løsninger enn lisensfelling for å forebygge skader på sau innenfor ulvesonen.

Storfe

Innenfor ulvesona slippes det totalt ca. 26 000 storfe på beite. I en rekke kommuner innenfor ulvesona i Hedmark slippes storfe fritt på utmarksbeite, mens i Østfold og Akershus går storfe i all hovedsak på innmarksbeite eller inngjerdet utmarksbeite. Det går imidlertid storfe fritt på utmarksbeite i Vestmarka (Asker, Bærum og Lier kommuner) og Nordmarka i Oslo. Det er samtidig økt interesse for å utnytte utmarksressursene til storfebeite, og det forventes en ytterligere økning. En større satsing på storfe på utmarksbeite er i Hedmark også en tilpasning til økte rovviltbestander, da storfe i mindre grad er utsatt for ulveangrep på beite.

Siden 2015 er det dokumentert totalt 9 skader på storfe forårsaket av ulv i Norge, alle innenfor tidligere Hedmark fylke. Av disse er 5 tilfeller registrert innenfor ulvesona. Det meldes med jevne mellomrom om driftsforstyrrelser og urolige dyr, hvor beitebruker antar at dette skyldes rovdyr.

Sekretariatet anser at skadeomfang og skadepotensialet på storfe er begrenset innenfor alle deler av ulvesona, men det kan forekomme driftsforstyrrelser. Det vil i mange tilfeller være mulig å forebygge skader på storfe i en akutt situasjon fordi de ofte går samlet på utmarksbeite. I akutte situasjoner kan man søke om tilskudd til ekstraordinært tilsyn med dyra, utsatt slipp eller tidlig nedsanking. Det er også mulig å søke om tilskudd til radiobjeller. Det foreligger derfor andre tilfredsstillende løsninger enn lisensfelling for å forebygge skader på storfe.

Hund

Det forekommer årlige ulveangrep på hund, og de aller fleste angrepene skjer innenfor ulvesona i tilknytning til etablerte revir. I perioden fra 2015 er det dokumentert 47 hunder angrepet av ulv i Norge. De aller fleste var innenfor ulvesona. De fleste skadene skjer under jakt på høsten. Det kan imidlertid være mørketall, da ikke alle skadetilfeller nødvendigvis rapporteres til Statens Naturoppsyn.

Sekretariatet anser likevel at skadeomfang og skadepotensiale på hund er begrenset, og at det ikke er revir som peker seg ut som spesielt problematiske med tanke på skader på hunder.

Skader på jakthund kan unngås ved å jakte uten hund eller med bandhund i områder med kjent ulveforekomst. Dette krever en tilpasning i jaktutøvelsen (jf. vurderingene under kapittel 5.5 under), men likevel ikke utover det som må forventes innenfor områder prioritert for ulv. Det foreligger derfor andre tilfredsstillende løsninger enn lisensfelling for å forebygge skader på hund.

Tamrein

Det foregår ikke tamreindriften innenfor ulvesona. Skadeomfang og skadepotensial på tamrein innenfor sona er derfor svært begrenset. Sekretariatet anser derfor at dette hensynet ikke gir hjemmel for lisensfelling av ulv innenfor ulvesona. Når det gjelder ulver som vandrer ut av ulvesona, og som kan utgjøre et skadepotensial i beiteprioriterte områder, viser sekretariatet til drøftingene nedenfor.

Skadeomfang og fremtidig skadepotensial på husdyr og tamrein - sammenfatning og konklusjon

Innenfor ulvesona har husdyrholdet over tid tilpasset seg rovdyr situasjonen, men det oppstår årvisse skader og driftsforstyrrelser innenfor inngjerdede områder og på utmarksbeite. Skader kan oppstå i tilknytning til revir, men også streifende ulv kan utgjøre et skadeskadepotensiale innenfor ulvesona. Prinsippet om differensiert forvaltning tilsier imidlertid at terskelen for felling skal praktiseres høyere innenfor ulvesona. Etter sekretariatets oppfatning er skadeomfang og skadepotensial for tamrein og husdyrartene i dagens situasjon begrenset, og gir verken isolert eller samlet sett rettslig grunnlag for å tillate lisensfelling i noen deler av ulvesona etter naturmangfoldloven § 18, bokstav b. Som det er redegjort for over, foreligger det også andre tilfredsstillende løsninger enn lisensfelling for å forebygge skader på husdyr og tamrein.

Skadeomfanget på sau er vesentlig større i prioriterte beiteområder utenfor ulvesona. Det kan hevdes at når antall ynglinger i norske revirer øker utover fastsatt bestandsmål, øker frekvensen av norskfødte ulver som vandrer vestover og inn i prioriterte beiteområder. Dermed øker også risikoen for skader på sau og tamrein. Gjennom forskning utført av Skandulv, er det godt dokumentert at skader i prioriterte beiteområder i all hovedsak er forårsaket av ulv som er født i svenske revir, mens ulver født i norske revir i størst grad vandrer østover. Det totale skadeomfanget har i større grad sammenheng med antallet ynglinger i svenske revir eller i grenserevir, enn med antallet ynglinger på norsk side.

Sekretariatet viser til departementets klagebehandlinger der det slås fast at det ikke kan legges til grunn en generell vurdering om at enhver ulv i seg selv utgjør et skadepotensial fordi den eller dens avkom på senere tidspunkt kan vandre inn i prioriterte beiteområder og gjøre skade på sau og tamrein. Ulv som vandrer inn i slike områder kan dessuten felles der det er gitt kvoter for lisens- og skadefelling. Terskelen for å gi skadefellingstillatelse er lav i beiteprioriterte områder, selv om det er krevende å gjennomføre skadefelling i beitesesongen. Etter at lisensfellingsperioden utenfor ulvesona er utvidet frem til 31. mai, er det også i større grad mulig å ta ut dyr som vandrer inn i prioriterte beiteområder nærmere beitesesongen.

5.4 Vurderinger av hjemmelsgrunnlaget i naturmangfoldloven § 18, bokstav c

I naturmangfoldloven § 18, første ledd, bokstav c heter det:

*§ 18. (annet uttak av vilt og lakse- og innlandsfisk etter vurdering av myndighetene)
Kongen kan ved forskrift eller enkeltvedtak tillate uttak av vilt og lakse- og innlandsfisk (...)*

c. for å ivareta allmenne helse- og sikkerhetshensyn eller andre offentlige interesser av vesentlig betydning, (...)

Vedtak etter første ledd bokstav a til f kan bare treffes hvis uttaket ikke truer bestandens overlevelse og formålet ikke kan nås på annen tilfredsstillende måte. Det skal ved vurdering av uttak av rovvilt etter første ledd bokstav c legges vekt på om bestandsmål som er vedtatt i Stortinget er nådd.

Denne bestemmelsen inneholder to ulike deler, «allmenne helse- og sikkerhetsmessige hensyn» og «andre offentlige interesser av vesentlig betydning», som begge kan utgjøre et hjemmelsgrunnlag for felling.

Allmenne helse- og sikkerhetsmessige hensyn

Enkelte opplever frykt for ulv som opptrer relativt nær bosetning eller der folk ferdes i utmarka. Sekretariatet viser til departementets tidligere klagebehandlinger. Der påpekes det at verken lovens ordlyd, forarbeider eller Bernkonvensjonen gir støtte til at frykt for ulv, uten at det foreligger reell fare, alene er tilstrekkelig grunnlag for felling.

Dersom det dokumenteres at individer utgjør en reell trussel mot mennesker, vil et uttak kunne skje av allmenne sikkerhetshensyn. Etter sekretariatets oppfatning er det imidlertid ikke dokumentert at det innenfor ulvesona er ulver som utgjør en reell og konkret risiko for skade på mennesker. Det er derfor ikke rettslig grunnlag for å tillate lisensfelling etter dette hensynet.

Problemstillingen omkring allmenn frykt i befolkningen er diskutert som grunnlag for felling under hensynet til psykososiale forhold under «andre offentlige interesser av vesentlig betydning». Vi viser derfor til nærmere drøftinger og vurderinger i dette avsnittet.

Andre offentlige interesser av vesentlig betydning

Innholdet i «andre offentlige interesser av vesentlig betydning»:

Stortinget uttalte seg om innholdet i vilkårene knyttet til andre offentlige interesser i forbindelse med behandlingen av Prop. 63 L (2016-2017) Endringer i naturmangfoldloven (felling av ulv m.m.). Stortinget vedtok ikke forslaget om endringer i naturmangfoldloven § 18, men ba regjeringen om å legge flertallsmerknadene i Innst. 257 L (2016-2017) til grunn for videre oppfølging, praktisering og forvaltning av ulv

I dom av 26. mars 2021 har Høyesterett uttalt om behandlingen at: «Når loven ikke ble endret, må Stortingets uttalelser i utgangspunktet anses som etterarbeider, som vanligvis bare tillegges begrenset vekt ved lovtolkningen. Men det spesielle her er at Stortingets syn fremkommer i en lovsak, og da som begrunnelse for å la være å endre loven. Når dette er situasjonen, mener jeg at uttalelsene må gis større vekt enn etterarbeider vanligvis gis. Vekten bør da mer være på linje med den som legges på lovforarbeider. Det kan i situasjoner som dette ikke kreves at Stortinget vedtar loven på nytt.»

Energi- og miljøkomitéen viser i Innst. 257 L (2016-2017) til at det verken i Bernkonvensjonen eller i naturmangfoldloven er nærmere angivelser av hva slags offentlige interesser som anses å oppfylle vilkårene. Flertallet legger til grunn at den enkelte medlemsstat har en viss frihet til å definere hva slags offentlige interesser som i hvert enkelt tilfelle kan oppfylle vilkårene for vedtak om uttak. Videre viser komiteen også til at bestemmelsen i hvert enkelt tilfelle stiller krav til at den eller de aktuelle offentlige interesser må være av «vesentlig betydning». I den tilsvarende bestemmelsen (artikkel 9 nr. 1) i Bernkonvensjonen benyttes begrepet *overriding public interests*, altså altoverskyggende eller dominerende offentlige interesser.

Høyesterett har i dom avsagt 26. mars 2021 uttalt følgende: *«Slik jeg ser det, ligger den sentrale begrensningen i at de offentlige interessene må være av «vesentlig betydning». Særlig sett i lys av begrepet «overriding» i Bernkonvensjonen artikkel 9 nr. 1 tredje strekpunkt, er det naturlig å forstå dette slik at de offentlige interessene må være så vesentlige at de veier tyngre enn de vernehensyn som også gjør seg gjeldende. Dette peker med andre ord mot en interesseavveining, hvor ulike offentlige interesser ses i sammenheng – kumuleres – på hver side. Ordlyden tilsier etter min mening at det skalskje én samlet interesseavveining.»*

Energi- og miljøkomitéen understreker at vurderingen av hvorvidt vilkårene som omfattes av begrepene «offentlige interesser av vesentlig betydning» er oppfylt, må foretas i det enkelte vedtak om felling. Videre har komitéen uttalt at interesseavveiningen som må foretas iht. naturmangfoldloven § 18 c skal være av dynamisk karakter. Dette innebærer at i perioder der bestanden er over bestandsmålet, skal terskelen senkes for når vilkårene for felling for å ivareta offentlige interesser er oppfylt. Sekretariatet viser også til naturmangfoldloven § 18 andre ledd andre punktum hvor det fremgår;

«Det skal ved vurdering av uttak av rovvilt etter første ledd bokstav c legges vekt på om bestandsmål som er vedtatt i Stortinget er nådd.»

Sekretariatet legger til grunn at bestandsmålet er et moment som skal inngå i vurderingen av første ledd bokstav c, men at oppnådd bestandsmål alene ikke er tilstrekkelig for at vilkåret «andre offentlige interesser av vesentlig betydning» er oppfylt.

Prinsippet om geografisk differensiert forvaltning skal også legges til grunn for forvaltningen av ulv, og har også betydning for vurderingen av naturmangfoldloven § 18 c. I Høyesteretts dom av 26. mars 2021 framgår det at den differensierte forvaltningen er i tråd med bestemmelsene i Bern-konvensjonen, og at den innebærer en form for interesseavveining i forkant.

Prinsippet bygger på en interesseavveining mellom hensynet til blant annet beitedyr og bevaring av rovvilt. Dette tilsier at det skal være en høyere terskel for felling innenfor ulvesona. Prinsippet er likevel ikke til hinder for å tillate felling av ulv også innenfor sona når bestandssituasjonen tillater det og vilkårene i naturmangfoldloven ellers er oppfylt.

Distriktpolitiske hensyn

I Innst. 257L (2016-2017) legges det til grunn at dersom ulvebestanden virker negativt på den distriktpolitiske målsettingen om å opprettholde en spredt bosetting i Norge, kan det gi hjemmel for uttak etter naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav c. Flertallet peker på at hvorvidt vilkåret er oppfylt beror på en sammensatt vurdering av ulike faktorer, og at negativ påvirkning på blant annet beitenæring, annen næringsvirksomhet, jakt, lokalbefolkningens trygghet og psykososiale forhold av generell karakter, må anses som faktorer som kan oppfylle vilkåret om distriktpolitiske hensyn.

Høyesterett har uttalt i dom av 16. mars 2021 at: *“Samlet sett innebærer dette at naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav c etter min mening åpner for å trekke inn et bredt spekter av offentlige interesser. Men for at felling skal kunne besluttes, må disse interessene samlet sett gjøre seg gjeldende i så vesentlig grad at de veier tyngre enn de vernehensyn som også gjør seg gjeldende. Vurderingen må gjøres konkret, men det Stortinget omtalte som distriktpolitiske hensyn, vil ha vesentlig vekt.”*

Nedenfor fremgår sekretariatets drøfting av andre offentlige interesser med vekt på de hensynene som er fremhevet av Energi- og miljøkomitéen i Innst. 257 L (2016-2017) både generelt og også knyttet til revirene Juvberget og Kockohonka.

Ivareta hensynet til beitenæringen

Energi- og miljøkomitéen uttaler at beitebrukere er private næringsdrivende, men det er en offentlig interesse at vi har sau, rein og storfe på beite, og at det er økonomisk aktivitet i distriktene. Videre viser komitéen til at Stortinget har bestemt at prinsippet om en tydelig soneforvaltning av rovvilt skal

legges til grunn i rovviltforvaltningen. Dette innebærer at man skal forvalte rovdyr og beitedyr så adskilt som mulig, og for å nå dette målet har man delt landet inn i områder prioritert for rovvilt og områder prioritert for beitedyr. I områdene som er prioritert for beitedyr skal det være lav terskel for å ta ut rovdyr som kan gjøre skade, mens det skal være en tilsvarende høyere terskel innenfor rovviltprioriterte områder.

Innenfor gjeldende rammevilkår mener sekretariate t at tilstedeværelse av ulv innenfor ulvesona ikke er til hinder for fortsatt beitebruk. Det er ulemper knyttet til at drifta har måttet tilpasse seg rovviltforekomsten, men det er fortsatt mulig å drive med storfe på utmark, og med sau på inngjerdede arealer innenfor ulvesona.

Erfaringene viser at det er mulig å forebygge ulveskader på sau innenfor ulvesona ved bruk av rovviltavvisende gjerder, under forutsetning av at det finnes tilstrekkelig med egnet innmark som kan gjerdes inn. Beiting på innmarksbeite kan likevel medføre økt arbeidsbelastning og ulemper for beitebrukere, blant annet knyttet til snylteproblematikk, dårligere produksjonsresultater og dårlig utnyttelse av fôrressursene, samt økte krav til ettersyn og vedlikehold av gjerder.

Som det fremgår av drøftingene av naturmangfoldloven § 18 b, er sannsynligheten for skader på storfe vesentlig mindre enn for sau. Det kan være enklere å forebygge skader på storfe i en akutt situasjon gjennom ekstraordinært tilsyn, da storfe i langt større grad enn sauen går samlet på beite. Det er også mulig å få tilskudd til tidlig nedsanking om skadesituasjonen utvikler seg. Ulv kan likevel medføre driftsforstyrrelser for storfe på utmarksbeite ved at dyr blir jaget og spredt over store områder.

Behovet for tilpasning i beitebruken og ulempene knyttet til dette, vil være noe varierende i ulike deler av ulvesona. I de fleste områder er det allerede gjort omfattende tilpasninger hos næringa for å forebygge ulveangrep, og det slippes i svært liten grad sau på utmarksbeite. Det er litt ulik praksis mellom regionene hvor det i region 5 gis det tilskudd til hjemmebeite, mens det innenfor ulvesonen i region 4 gis tilskudd til rovviltavvisende gjerder. Historisk har det vært mer bruk av utmarksbeite i region 5 enn innenfor ulvesonen i region 4. Det er fortsatt behov for etablering av rovdyravvisende gjerder. I en del områder i Hedmark har for øvrig bjørn tidligere vært en større skadegjører på sau i utmark enn ulv. Det vil være behov for tunge forebyggende tiltak rettet mot sau innenfor deler av ulvesona, også på grunn av bjørn. Forekomst av streifull og nye etableringer av ulv innenfor ulvesona gjør også at det i alle tilfeller må opprettholdes tyngre forebyggende tiltak rettet mot beitedyr i alle deler av sona.

Selv om skadeomfang og skadepotensial innenfor sona er begrenset på grunn av tilpasninger i næringa, forekommer det tilfeller med angrep på sau. Beitebrukere kan fortsatt oppleve frykt for angrep på sau og storfe i områder med tilstedeværelse av ulv. Sauebønder som bor i kommuner hvor det har vært tap av sau til ulv (>10 kadaver) i løpet av de siste 5 årene (i hovedsak utenfor ulvesonen), har signifikant høyere grad av mentale plager enn øvrige sauebønder. Dette er vist i en nasjonal spørreundersøkelse for 1650 bønder i regi av Forskningsrådet 13.05.2020, rapport "Beiteressurs, rovdyr og lokalsamfunn".

Den samme rapporten tyder også på at sauebønder innenfor ulvesonen har et mer negativt syn på rekruttering til næringa enn sauebønder utenfor, selv om resultatene ikke er statistisk signifikante. Etter sekretariatets oppfatning kan behovet for omstilling og frykt for skader på beitedyr medføre en belastning for beitebrukere innenfor flere deler av ulvesona, og bidrar til å bygge opp under konflikten knyttet til rovviltforvaltningen.

Innenfor eller i nærhet til Juvberget og Kockohonka er det få foretak med husdyr. Det er noen i nærheten av Kockohonka-reviret, men ingen i nærheten av Juvberget. Det er imidlertid registrert skade og tap av sau til ulv på svensk side i Kockohonka, men sekretariatet kjenner ikke til omfanget av beitebruk her. I dagens situasjon er skadeomfang og skadepotensial på beitedyr i tilknytning til disse revirene svært begrenset og spesielt rundt Juvberget. Sekretariatet anser imidlertid at beitebrukere i nærhet til Kockohonka kan oppleve en frykt for at det kan oppstå ulveangrep, og også oppleve uro i dyreflokkene som følge av at ulv beveger seg langs gjerdene.

Som tidligere nevnt kan omstilling fra utmarksbasert beite også medføre en merbelastning for beitebrukere ved snylteproblematikk, dårligere produksjonsresultater og dårlig utnyttelse av fôrressursene, samt økte krav til etablering, ettersyn og vedlikehold av gjerdene. Driftsforstyrrelser på storfe og andre beitedyr kan også forekomme for dyr som går på inngjerdede arealer.

Etter sekretariatets oppfatning kan det være ulemper og belastning for beitenæringa rundt Kockohonka, men dette kan kun tillegges en begrenset vekt i en samlet vurdering av hjemmelsgrunnlaget etter naturmangfoldloven § 18 c. Dette ansees dermed ikke å gi hjemmel for felling isolert sett. Felling av revirer innenfor ulvesonen vil heller ikke være en varig løsning ettersom man må forvente både forekomst av streifende individer og nye reviretableringer forholdsvis raskt i samme område.

Jakt

Et flertall i Energi- og miljøkomitéen har pekt på at jakt er en viktig interesse i samfunnet og har lange tradisjoner i Norge, og har merket seg at det er betydelig flere som deltar i jaktaktiviteter enn det er personer som eier jaktrettigheter. Komitéen uttaler videre at jaktutøvelse, både som grunnlag for nærings- og friluftaktiviteter, er viktige distriktpolitiske hensyn som kan tillegges vekt dersom en stadig voksende rovviltbestand innvirker på hjorteviltbestanden i en slik grad at grunnlaget for jaktutøvelsen blir dokumentert å være vesentlig forringet.

For eiere av skog og annen utmarkseiendom utgjør jakt en del av inntektsgrunnlaget både i form av rettighetsbaserte inntekter (jaktutbytte, inntekter fra utleie, mm) og inntekter fra tjenester knyttet til jaktutleie. Ulvebestandens virkning på jaktutøvelse og inntekter fra jakt, vil være betydelig større i områder med etablerte ulverevir. Påvirkning på selve utbyttet i form av felte dyr, vil likevel variere noe ut fra revirets størrelse, tetthet av byttedyr, antall ulver i revirer, tetthet av revir mv.

I rapporten "Elg i ulverevir: predasjon og elgjakt. Utredning om ulv og elg del 2" (Høgskolen i Innlandet mfl. 2019), ble det årlige predasjonstrykket beregnet til i gjennomsnitt 7 – 8% av elgbestanden, målt som antall elg etter kalving. Motsvarende var jakttrykket beregnet til gjennomsnittlig 15 – 19% av elgbestanden. Det betyr at i gjennomsnitt går om lag 1 /3 av tilveksten i elgbestanden i et ulverevir til predasjon fra ulv, mens 2/3 til uttak gjennom jakt. Undersøkelsen viser imidlertid at ulvens områdebruk innenfor revirene er ujevn, med tilhørende ujevnt predasjonstrykk. Det betyr at de jaktterrengene som ligger i den delen av ulvereviret som er mye brukt av ulv vil ha et høyere predasjonstrykk, og dermed oppleve en høyere belastning av ulvereviret i form av redusert jaktutbytte. I gjennomsnitt var jaktuttaket i slike områder 24 % lavere enn i områder der ulven tilbragte lite tid.

Sekretariatet viser til at elgbestanden har hatt en kraftig økning i etterkrigstida, og i enkelte områder har bestanden over år vært høyere enn det beiteressursene tåler. På bakgrunn av dette har det i enkelte kommuner vært høy avskyting for å regulere ned bestanden. Det er etter sekretariatets syn

ikke grunnlag for å si at bestandene av hjortevilt er vesentlig forringet i et nasjonalt eller regionalt perspektiv om følge av predasjon fra ulv.

Ulvrevir kan imidlertid ha en negativ virkning på elgbestanden lokalt og måten man ønsker å drive jakt på. Dette kan få betydelige konsekvenser for den enkelte rettighetshaver og jegere både økonomisk og som rekreasjonsform. Jegere og rettighetshavere kan imidlertid til en viss grad kompensere for tilstedeværelse av ulv gjennom å endre jaktform og høstingsstrategi i elgforvaltningen.

Konfliktene knyttet til jaktutøvelse dreier seg i stor grad om mulighet for å kunne benytte løs hund under elgjakt og småviltjakt. Bruk av hund står sterkt i norske jakttradisjoner. Når det gjelder småviltjakt, fører ikke ulvens tilstedeværelse til reduserte bestander av småvilt. Men konflikten er blant annet knyttet til tapte inntekter fra utleie av jakt fordi jegerne velger andre områder å jakte i, der man uten risiko for ulveangrep kan benytte seg av løs hund. En undersøkelse fra Høgskolen i Innlandet fra 2019 (Pedersen m.fl.) har for eksempel vist at inntekter fra småviltjakt øker i takt med avstand fra ulvrevir.

Ulemper ved at man for eksempel må benytte bandhund framfor løshund innenfor ulvrevir, må også ses i sammenheng med den differensierte rovviltforvaltningen, der det nødvendigvis må forventes en tilpasning av jaktutøvelsen innenfor ulvesona. Skader på hund kan i svært stor grad forebygges ved å jakte uten hund, eller med bandhund i områder med kjent ulveforekomst. Vi viser også til at det lokalt er ulike tradisjoner for bruk av løshund og bandhund på elgjakt. Selv om det er muligheter for jegerne å tilpasse seg, kan bortfallet av slike tradisjonelle jaktformer være konfliktfylt.

Sekretariatet konstaterer at konfliktene knyttet til ulveforvaltningen i noe grad dreier seg om hensynet til jakt som fritidsinteresse og næringsvei.

Innenfor alle deler av ulvesona bedrives ulike typer jakt, og konflikter knyttet til jakt oppstår i de fleste områder hvor det etableres ulvrevir. Selv om hjorteviltbestandene ikke vurderes til å være vesentlig forringet, har tilstedeværelsen av ulvrevir medført et behov for tilpasning i måten jakt utføres på og en redusert avkastning av elgbestanden. Tilstedeværelsen av ulv i jaktområdene over en lang periode, har medført en belastning for jegere og rettighetshavere som bygger opp under konfliktene knyttet til ulveforvaltningen.

Etter sekretariatets oppfatning kan ikke hensynet til jakt alene gi grunnlag for uttak. Hensynet kan likevel tillegges en viss vekt i en samlet vurdering av det rettslige grunnlaget etter naturmangfoldloven § 18 c. En eventuell lisensfelling av revirer innenfor ulvesonen vil heller ikke være en varig løsning ettersom man må forvente både forekomst av streifende individer og nye reviretableringer forholdsvis raskt i samme område, men det kan redusere de opplevde ulempene for en periode.

Trygghet og psykososiale forhold

Ulvkonfliktene handler til en viss grad om utrygghet, bekymringer for barn/hunder/egen person og innskrenkede muligheter for friluftsliv og jaktutøvelse. Energi- og miljøkomitéen har uttalt at blant annet psykososiale forhold av generell karakter, må anses som faktorer som kan oppfylle vilkåret om distriktspolitiske hensyn.

For utøvelse av tradisjonell jakt handler de negative virkningene av ulvrevir om bl.a. mindre muligheter for bruk av løshund, fare for å miste jakthunden, og at det går ut over livskvaliteten. Det

vil si at de negative virkningene har mer enn et materielt perspektiv, jf. punktet om utøvelse av jakt ovenfor. Jakt og friluftsliv er for mange en viktig årsak til å bo i distriktene.

En del mennesker føler frykt og ubehag ved å ha ulven i nærheten. Det handler om å føle utrygghet for barn under lek og på vei til skolen, og at det påvirker menneskers bruk av skogen til ulike friluftaktiviteter ellers. Det er viktig å anerkjenne og forstå den utryggheten som de som er direkte berørt føler. For å kunne fatte vedtak om felling av ulv basert på frykt, må det imidlertid enten være dokumentert at det foreligger en reell fare, eller at det er sannsynliggjort en innskrenket livsutfoldelse på grunn av frykt for ulv for en større gruppe mennesker over tid. Samtidig viser flere undersøkelser, blant annet rapporten «Nordmenns holdninger til ulv» (Skogen og Krange, 2018) at meningene om ulv er svært varierende, også i ulveområder. Rapporten viser eksempelvis at det er omtrent like store grupper som liker og som misliker å ha ulv i naturen nær stedet der de bor. Det er derfor viktig å også ta med i vurderingen at det er mange personer som er positive til å ha ulv i sitt nærmiljø, og at de i en psykososial sammenheng kan bli negativt berørt av en lisensfelling.

Bevegelsesmønsteret til radiomerkede skandinaviske ulver er analysert av Høgskolen i Innlandet i rapporten «Individuell atferd hos ulv overfor menneskelig infrastruktur i Skandinavia» fra 2018. I rapporten konkluderes det med at tilgang til byttedyr trolig er en viktig faktor for ulvenes arealbruk. Ulvene viste oftest ikke noe spesielt seleksjonsmønster eller var unnvikende overfor infrastruktur. Oppsøkende adferd var sjeldent. Unntaket var skogsbilveier som ble oppsøkt av mer enn halvparten av ulvene, trolig for å kunne forflytte seg mer energieffektivt. Om vinteren var ulvene mer oppsøkende eller mindre unnvikende, antakelig for å jakte elg og rådyr som oppholdt seg nær menneskelig infrastruktur i perioder med snødekke.

Sekretariatet kan ikke se at det er dokumentert at ulv har utvist unormal eller nærgående adferd i noen revirer i ulvesonen.

I en studie utført av NIBIO i 2018 (Beitebruk i ulvesona) fremgår det at mange husdyreiere med familie oppgir at de frykter ulveangrep. Dette medfører daglig stress, de er sterkt bekymret for husdyra sine og har redusert søvnkvalitet. De er også bekymret for fremtidsutsiktene som husdyreiere.

Sekretariatet mener at de ovennevnte problemstillingene som mange kan føle ved å bo i ulverevir over en lengre tidsperiode, kan tillegges en viss vekt ved vurdering av hjemmelsgrunnlaget. Dette inngår som en del av den samlede belastningen som lokalsamfunn opplever, og konfliktene knyttet til ulverevir skyldes delvis psykososiale forhold. Etter sekretariats oppfatning vil belastningen variere noe mellom ulike ulverevir. Dette kan blant annet være knyttet til om det har vært konkrete hendelser der ulv er oppfattet som nærgående eller lite sky for mennesker, om ulv har medført skader på husdyr og / eller hunder, om det har vært etablert revir over flere år og hvor stort antall dyr det har vært i reviret. Beliggenheten og utstrekning av reviret kan også ha betydning.

Sekretariatet anser at belastningen knyttet til lokalbefolkningens trygghet og psykososiale forhold ikke kan gi hjemmel for felling isolert sett. Den vedvarende belastningen over lang tid vurderes likevel å kunne tillegges noe vekt i en samlet vurdering av naturmangfoldloven § 18 c. Samtidig viser også undersøkelser at mange er positive til å ha ulv i sitt nærområde, noe som taler mot en lisensfelling av hensyn til psykososiale forhold. En eventuell lisensfelling av revirer innenfor ulvesonen vil heller ikke være en varig løsning ettersom man må forvente både forekomst av streifende individer og nye reviretableringer forholdsvis raskt i samme område, men det kan redusere de opplevde ulempene for en periode for den delen av befolkningen som er negativt belastet med å ha ulv i sitt nærområde.

Konfliktdemping og tillit til forvaltningen

Viktigheten av å dempe konfliktnivået og øke tilliten til forvaltningen er fremhevet av Stortinget i flere sammenhenger, blant annet i rovviltforlikene. I dom av 26. mars 2021 slår Høyesterett fast at det å sikre forutsigbarhet og konfliktdemping i forvaltningen, samt å øke tilliten til rovviltforvaltningen, er relevante hensyn i vurderingen av naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav c. Vedtakene som ble prøvd for Høyesterett gjaldt imidlertid uttak av revir med utbredelse i hovedsak utenfor ulvesona. Etter sekretariatets oppfatning er disse hensynene også relevante ved vurdering av § 18 første ledd, bokstav c innenfor ulvesona. En forutsigbar forvaltning tilsier samtidig at befolkningen kan forvente at ulv gis et høyere vern innenfor enn utenfor sona.

Etter sekretariatets oppfatning er det en viss grad av konflikt eller frustrasjon knyttet til alle revirene innenfor ulvesona hos de som ikke ønsker ulv. Det er i år vanskelig å peke på ett eller flere revir som er mer eller mindre konfliktfylt, hvis man tar utgangspunkt hos dem som opplever en belastning på grunn av ulv eller som generelt ikke ønsker ulv. Enkelte år har det vært, og vil det kunne være, revir som har en arealbruk eller en adferd som gjør at konfliktene lokalt er spesielt høye.

Tilsvarende så vil den delen av befolkningen som ønsker et sterkere vern av ulv og andre rovdyr i norsk natur oppleve at de forvaltningsgrepene som tas for å redusere bestanden gjennom lisensfelling, og dermed konfliktene hos de som ikke ønsker ulv, i seg selv er konfliktdrivende. Man bør dermed være varsom med å løfte hensynene til konfliktdemping hos kun den ene siden i rovviltkonfliktene.

Interessemotsetningene knyttet til forvaltningen av ulv er altså store, og det er vanskelig å se for seg en forvaltning som ikke vil være konfliktfylt på et visst nivå. For å skape tillitt til forvaltningen og dempe konfliktene, er det etter sekretariatets syn sentralt at forvaltningen er forutsigbar og forståelig. Den må også hvile på et balansert syn på de ulike interessene i konflikten.

Det innebærer på den ene siden at forvaltningen er i tråd med Stortingets føringer ved at bestanden forvaltes innenfor det vedtatte bestandsmålet. På den andre siden må det kunne dokumenteres at uttak fra bestanden er forsvarlig slik at også verneinteressene ivaretas, samt at forvaltningen er innenfor norsk lov og internasjonale forpliktelser

Bryter man konfliktene ned til ulike revir og hvilke momenter som gjør seg gjeldende, så er konflikter knyttet til beitebruk, samt jakt som fritidsaktivitet og næringsvei, i større eller mindre grad gjeldende innenfor alle revirene. Hensynet til psykososiale forhold, og den frykt og ubehag som en del mennesker føler ved å ha ulv i nærheten vil også variere og blant annet være avhengig av om ulv har medført skader i området. I enkelte av revirirområder har det vært tilstedeværelse av ulv lengre tid, noe som kanskje har bygget opp under konflikten. I noen områder er det etter skandinaviske forhold også en høy tetthet av både ulv og revir.

Sekretariatet konstaterer at konfliktene i ulveforvaltningen knytter seg både til de enkelte revirirområdene og til forvaltningen av ulv generelt. Det er en forventning fra en del om at ulvebestanden skal forvaltes innenfor det nasjonale bestandsmålet, og noe av konfliktene i rovviltforvaltningen er knyttet til at bestanden har ligget over bestandsmålet over tid. Samtidig er det en forventning hos andre om at ulven skal ha et sterkt vern, særlig innenfor ulvesonen. For disse oppleves det spesielt konfliktfylt at det åpnes for felling av hele familiegrupper innenfor ulvesonen.

En forståelig og forutsigbar forvaltning er viktig for å bidra til konfliktdemping og en økt tillit til rovviltforvaltningen. For å sikre forutsigbarhet og tillitt til forvaltningen, mener sekretariatet det er sentralt at forvaltningen er i tråd med Stortingets føringer. Sekretariatet mener dette taler for at det

åpnes for uttak også innenfor ulvesonen når bestanden over tid har vært over bestandsmålet, og de rettslige vilkårene for øvrig er oppfylt.

Etter sekretariatets syn vil et uttak av de to grenserevirene Juvberget og Kockohonka til en viss grad ivareta interessene på begge sider i konflikten. Det vises til at uttaket tar sikte på å forvalte bestanden mot den øvre delen av bestandsmålet, samtidig som et slikt uttak ikke ansees å true bestandens overlevelse.

Som det fremgår av drøftingene over er belastningene innenfor de to revirene blant annet knyttet til jaktutøvelse noe som har bidratt til å bygge opp under en side av konflikten. Revirene har hatt tilstedeværelse av ulv over tid, og er samtidig områder hvor man kan si at det er en høy tetthet av ulverevir.

Sekretariatet anser at hensynet til konfliktdemping og tillit til forvaltningen bidrar til å gi hjemmel for felling innenfor ulvesonen, og at dette kan tillegges betydelig vekt i en samlet vurdering av § 18 første ledd, bokstav c.

Andre offentlige interesser av vesentlig betydning - sammenfatning og konklusjon

Energi- og miljøkomiteen peker på at bestemmelsen i hvert enkelt tilfelle stiller krav til at den eller de aktuelle offentlige interesser må være av «vesentlig betydning». Dette understøttes også i dom i Høyesterett av 26. Mars 2021. Videre uttaler Høyesterett at innholdet i § 18 bokstav c, lest opp mot Bernkonvensjonen artikkel 9 nr. 1 tredje strekpunkt, peker mot en interesseavveining, hvor ulike offentlige interesser ses i sammenheng – kumuleres – på hver side.

En del av konflikten knytter seg til at ulvebestanden over tid har vært over det bestandsmålet som er vedtatt av Stortinget. Konfliktnivået knyttet til rovviltforvaltningen er etter sekretariatets vurdering fremdeles relativt høy, slik at det å dempe konfliktnivået må ansees som en tungtveiende offentlig interesse. Etter sekretariatets oppfatning vil felling bidra til økt tillit til forvaltningen fordi ulvebestanden forvaltes i tråd med Stortingets føringer. Et slikt uttak vil dermed kunne bidra til et dempet konfliktnivå i forvaltningen av ulv.

Prinsippet om geografisk differensiert forvaltning tilsier at ulv skal ha et høyere vern innenfor ulvesona enn utenfor. Samtidig mener sekretariatet at de offentlige interessene i denne saken, knyttet til revirene Juvberget og Kockohonka, samlet sett gjør seg gjeldende i vesentlig grad. Det legges særlig vekt på å bidra til økt tillit til forvaltningen og redusere konfliktnivået gjennom en forutsigbar forvaltning i tråd med Stortingets føringer og den belastningen som er lagt til grunn at skal være innenfor ulvesonen.

Sekretariatet viser til Energi- og miljøkomiteens uttalelse om at interesseavveiningene skal være av dynamisk karakter samt at det ved vurdering av uttak av rovvilt iht. naturmangfoldloven § 18 c, skal legges vekt på om bestandsmålet som er vedtatt i Stortinget er nådd. Ulvebestanden har over tid ligget over bestandsmålet. Sekretariatet mener at bestandssituasjonen støtter opp under at vilkårene i naturmangfoldloven § 18 første ledd, bokstav c er oppfylt.

Sekretariatet viser til at man med uttak av de to revirene tar sikte på å forvalte bestanden mot bestandsmålet og at et slikt uttak ikke ansees å true bestandens overlevelse. Videre er ingen av ulvene i de aktuelle revirene genetisk viktige. Sekretariatet anser med det at vernehensynet også er ivaretatt.

Etter sekretariatets oppfatning er hensynet til de nevnte belastningene og konfliktene, samt hensynet til økt tillitt og konfliktdemping i forvaltningen av ulv generelt, samlet sett så tungtveiende at det danner rettslig grunnlag for felling etter naturmangfoldloven § 18 første ledd, bokstav c.

Vilkåret om at det ikke må foreligge andre tilfredsstillende løsninger

Ulemper og belastninger knyttet til revirene Juvberget og Kockohonka kan i noe grad reduseres gjennom andre tiltak enn felling.

Noe av konflikten knytter seg samtidig til at ulvebestanden ikke forvaltes innenfor bestandsmålet. Etter sekretariatets oppfatning kan ikke forutsigbarhet og tillitt til forvaltningen, som blant annet bygger på at forvaltningen utføres i tråd med Stortingets føringer, ivaretas med andre løsninger enn uttak av disse revirene.

Det er ikke registrert beitedyr i nærområdene til Juvberget, mens det er noe vest for Kockohonka. Skadepotensialet er derfor begrenset. Frykt for at det kan oppstå angrep på beitedyr kan likevel være en belastning for enkelte beitebrukere.

Jegere og rettighetshavere kan til en viss grad kompensere for tilstedeværelse av ulv gjennom å endre jaktform og høstingsstrategi i elgforvaltningen. Dette vil likevel ikke i tilstrekkelig grad bidra til å dempe konfliktnivået knyttet til rovviltforvaltningen, som til en viss grad dreier seg om hensynet til jakt som fritidsinteresse og næringsvei.

Belastningen knyttet til det psykososiale aspektet ved å leve i områder med ulv kan til en viss grad forebygges for eksempel ved informasjon, hjelp til å håndtere frykt og konfliktdempende tiltak. Samtidig viser sekretariatet til at det i kommuner som har hatt ulv over noe tid er gitt uttrykk for at det kan være en belastning som går utover folks livskvalitet. Sekretariatet kan ikke se at det foreligger tiltak som fullt ut kan avhjelpe den frykt og uro som noen opplever ved å bo i et ulvrevir.

Sekretariatet kan ikke se at andre tiltak enn felling i tilfredsstillende grad kan avhjelpe de negative virkningene med hensyn til beitenæring, jaktutøvelse eller psykososiale forhold. Heller ikke at andre tiltak enn felling i vesentlig grad vil bidra til økt tillitt og et dempet konfliktnivå i rovviltforvaltningen. Vilkåret om at formålet ikke kan nås på annen tilfredsstillende måte ansees derfor som oppfylt.

5.5 Vurdering etter naturmangfoldloven §§ 8-12

Etter lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven), av 19.6.2009 nr. 100, § 7 skal prinsippene i lovens §§ 8 til 12 legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet. Beslutninger som kan påvirke naturmangfoldet skal baseres på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, jf. naturmangfoldloven § 8.

Ulvebestanden er godt undersøkt med årlige sporinger, og man har dermed god oversikt over svingningene i bestanden, jf. rapporten bestandsovervåking av ulv vinteren 2021-2022. "Føre-var-prinsippet" i § 9 sier at når det ikke foreligger tilstrekkelig kunnskap om hvordan beslutningens virkning vil være på naturmiljøet, skal man unngå mulig vesentlig skade på naturmangfoldet. Sekretariatet mener at det i denne saken foreligger tilstrekkelig kunnskap og føre-var-prinsippet i naturmangfoldloven § 9 tillegges derfor mindre vekt.

Det foreligger betydelig kunnskap om den samlede belastningen som populasjonen av ulv blir utsatt for, jf. naturmangfoldloven § 10, blant annet gjennom statusrapporter og annen informasjon fra

Skandulv som inkluderer oversikt over både regulær og irregulær avgang. I tillegg er det gjennomført forskningsprosjekter der blant annet dødelighet og betydning av ulike faktorer er beskrevet. Alle døde individer av ulv blir løpende registrert i Rovbase.

Det kan også være en ytterligere avgang fra bestanden som av ulike årsaker ikke er registrert i Rovbasen, eksempelvis ulykker, naturlig død og ulovlig avlivning. Det må også legges til grunn at det vil åpnes for uttak gjennom felling av ulv i Sverige og andre rovviltregioner i Norge. Ut fra kunnskap om bestandsstatus og -dynamikk i ulvebestanden, samt bestandsmålsettingen for ulv, anser sekretariatet at den samlede belastningen ikke blir for stor ved et uttak av revirene Juvberget og Kockohonka. Det vises for øvrig til tidligere drøftinger rundt bestandens overlevelse.

Sekretariatet anser ikke at naturmangfoldloven § 11 om at kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver er relevant å vurdere i denne sammenheng.

I henhold til naturmangfoldloven § 12 skal det, for å unngå eller begrense skader på naturmangfoldet, tas utgangspunkt i slike driftsmetoder og slik teknikk og lokalisering som, ut fra en samlet vurdering av tidligere, nåværende og fremtidig bruk av mangfoldet og økonomiske forhold, gir de beste samfunnsmessige resultater. I denne saken er det lagt vekt på å gjennomføre en forvaltning i tråd med fastsatte bestandsmål på en måte som ivaretar disse hensynene. Det vises til at lisensfelling skal gjennomføres slik at faren for felling av genetisk verdifulle individer og andre ulver som ikke er omfattet av lisensfelling minimeres, og at lisensfelling rettes mot revirer som gir det beste samfunnsmessige resultatet, jf. vurderingene ovenfor.

6. Sekretariatets konklusjon

Sekretariatet anbefaler at det fastsettes en kvote for lisensfelling innenfor revirene Juvberget og Kockohonka på inntil 12 dyr. Kvotens størrelse er foreslått slik på bakgrunn av en målsetning om at alle dyr som tilhører reviret kan tas ut. Dersom det viser seg å være flere eller færre dyr tilhørende reviret, anbefaler sekretariatet at Statsforvalteren gis myndighet til å endre kvoten i tråd med oppdatert kunnskap om antallet dyr i reviret.

Fellingsperioden for lisensfelling av ulv innenfor ulvesona er fastsatt i rovviltforskriftens § 10 e) fra 1. januar til 15. februar. Rovviltnemndene kan fastsette en kortere fellingsperiode dersom særlige forhold tilsier det.

Sekretariatet mener derfor det bør vurderes å utsette oppstart av lisensfelling og avslutte denne før utløp av fellingsperioden selv om ikke alle dyr tilhørende reviret er felt, dersom det ikke er mulig å gjennomføre fellingsforsøk uten betydelig risiko for felling av andre dyr enn de som tilhører reviret. Snøforhold og eksisterende kunnskapsgrunnlag når det nærmer seg lisensfelling vil være viktig for denne vurderingen. Sekretariatet foreslår derfor at lisensfellingsperioden fastsettes av Statsforvalteren nærmere oppstart av lisensfelling.

Av hensyn til å kunne fastsette et lisensfellingsområde som sikrer et effektivt uttak av dyr tilhørende revirene, og samtidig redusere risikoen for å felle dyr som ikke tilhører revirene, er det viktig å ha god kjennskap til områdebruken for ulvene. Sekretariatet anbefaler at også fellingsområdet fastsettes av Statsforvalteren nært opp til start av lisensfelling når det foreligger oppdatert informasjon om områdebruken.

7. Vedlegg

1. Faktagrunnlag om regelverk og føringer, beregninger av beskatning, beskrivelse av ulrevirene, samt beitedyr og skadehistorikk.
2. Rapport fra bestandsovervåkning av ulv i Skandinavia vinteren 2021-2022.
3. Rapport med beregninger av beskatning av den skandinaviske ulvebestanden 2022.
4. Lagmannsrettens domsavsigelse av 6. juli 2022 om gyldigheten av forvaltningsvedtak om lisensfelling i Letjenna-reviret i 2020.

Vedlegg 1 - Faktagrunnlag

Vedlegg til:

- Fellessak 3/22: Fastsetting av kvote og område for lisensfelling av ulv utenfor ulvesonen i 2022/2023
- Fellessak 4/22: Fastsetting av kvote og område for lisensfelling av ulv innenfor ulvesonen i 2023

Innhold

1. Regelverk, politiske føringer og domsavsigelser.....	2
1.1. Regelverk	2
1.2. Politiske føringer.....	4
1.3. Relevante domsavgjørelser.....	5
2. Beregnet effekt av beskatning.....	6
3. Status og informasjon om kjente ulverevir fra vinteren 2021/2022.....	7
3.1. Helnorske revir	7
3.2. Grenserevir	12
3.3. Revir med usikker status.....	17
3.4. Revirer tatt ut på lisensfelling/skadefelling vinteren 2021/2022.....	17
4. Beitedyr.....	18
4.1. Beitedyr innenfor ulvesonen.....	18
4.2. Beitedyr utenfor ulvesonen	19
5. Skadehistorikk.....	20
5.1. Skadehistorikk innenfor ulvesonen.....	20
<i>Sau</i>	20
5.2. Skadehistorikk utenfor ulvesonen	21

1. Regelverk, politiske føringer og domsavsigelser

1.1. Regelverk

Sekretariatet refererer utdrag fra hhv. naturmangfoldloven og rovviltforskriften under som ansees å være relevant for saksutredningen.

I. Naturmangfoldloven

Naturmangfoldloven trådte i kraft 1. juli 2009. Loven gir omfattende bestemmelser for forvaltningen av naturens mangfold. Forskrift om forvaltning av rovvilt er hjemlet i viltloven og naturmangfoldlovens bestemmelser gir føringer for vedtak som gjelder forvaltning av rovvilt. Noen av de viktigste bestemmelsene gjengis under.

§ 5. (forvaltningsmål for arter)

Målet er at artene og deres genetiske mangfold ivaretas på lang sikt og at artene forekommer i levedyktige bestander i sine naturlige utbredelsesområder. Så langt det er nødvendig for å nå dette målet ivaretas også artenes økologiske funksjonsområder og de øvrige økologiske betingelsene som de er avhengige av.

§ 8. (kunnskapsgrunnlaget)

Offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet skal så langt det er rimelig bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger. Kravet til kunnskapsgrunnlaget skal stå i et rimelig forhold til sakens karakter og risiko for skade på naturmangfoldet.

Myndighetene skal videre legge vekt på kunnskap som er basert på generasjoners erfaringer gjennom bruk av og samspill med naturen, herunder slik samisk bruk, og som kan bidra til bærekraftig bruk og vern av naturmangfoldet.

§ 9. (føre-var-prinsippet)

Når det treffes en beslutning uten at det foreligger tilstrekkelig kunnskap om hvilke virkninger den kan ha for naturmiljøet, skal det tas sikte på å unngå mulig vesentlig skade på naturmangfoldet. Foreligger en risiko for alvorlig eller irreversibel skade på naturmangfoldet, skal ikke mangel på kunnskap brukes som begrunnelse for å utsette eller unnlate å treffe forvaltningstiltak.

§ 10. (økosystemtilnærming og samlet belastning)

En påvirkning av et økosystem skal vurderes ut fra den samlede belastning som økosystemet er eller vil bli utsatt for.

§ 12. (miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder)

For å unngå eller begrense skader på naturmangfoldet skal det tas utgangspunkt i slike driftsmetoder og slik teknikk og lokalisering som, ut fra en samlet vurdering av tidligere, nåværende og fremtidig bruk av mangfoldet og økonomiske forhold, gir de beste samfunnsmessige resultater.

§ 18. (annet uttak av vilt og lakse- og innlandsfisk etter vurdering av myndighetene)

Kongen kan ved forskrift eller enkeltvedtak tillate uttak av vilt og lakse- og innlandsfisk

- b) for å avverge skade på avling, husdyr, tamrein, skog, fisk, vann eller annen eiendom.
- c) for å ivareta allmenne helse- og sikkerhetshensyn eller andre offentlige interesser av vesentlig betydning.

Vedtak etter første ledd bokstav a til f kan bare treffes hvis uttaket ikke truer bestandens overlevelse og formålet ikke kan nås på annen tilfredsstillende måte. Det skal ved vurdering av uttak av rovvilt etter første ledd bokstav c legges vekt på om bestandsmål som er vedtatt i Stortinget er nådd.

II. Forskrift om forvaltning av rovvilt

Følgende bestemmelser med tilhørende kommentarer gjelder definisjoner, bestandsmål, vurdering av hvorvidt de regionale nemndene har myndighet til å fatte vedtak og fastsetting av kvote for lisensfelling av ulv:

§ 2. (Definisjoner)

g. Lisensfelling: Felling av et bestemt antall individer av en viltart med hjemmel i naturmangfoldloven § 18 første ledd b) og c), der kvoten er fastsatt av offentlig myndighet og det kreves at jegeren er registrert som lisensjeger i Jegerregisteret for å kunne delta.

§ 3 Nasjonale bestandsmål og bestandsovervåking

I Norge skal det årlig være 65 ynglinger av gaupe, 39 ynglinger av jerv og 13 ynglinger av bjørn. Det skal være 4–6 årlige ynglinger av ulv. 3 av disse skal ha skjedd i revir som i sin helhet ligger i Norge. Ynglinger utenfor ulvesonen skal medregnes. Der en del av reviret ligger i Sverige skal en yngling medregnes med en faktor på 0,5.

Kommentarer til § 3, første ledd:

(...) At bestandsmålet for ulv er fastsatt som et intervallmål på 4–6 årlige ynglinger av ulv (der 3 ynglinger skal være helnorske) gir forvaltningsmyndighetene et ekstra handlingsrom når vedtak om uttak skal fattes. Forhold som omfanget av ulovlig felling og innavlsnivå vil være viktige i vurderingen av om man skal legge seg høyt eller lavt innenfor intervallet. Intervallmålet vil også gjøre det enklere med dialog og samarbeid med svenske myndigheter om forvaltning av ulv i grenserevir.

Uavhengig av bestandsmålet må imidlertid de alminnelige vilkårene for felling være oppfylt, dvs. at felling bare tillates dersom hjemmelsgrunnlaget i naturmangfoldloven § 18, første ledd, bokstav b og c er oppfylt, felling ikke truer bestandens overlevelse og det ikke finnes noen annen tilfredsstillende løsning. (...)

Som tidligere skal man søke å oppnå bestandsmålet for ulv innenfor ulvesonen. Terskelen for felling innenfor forvaltningsområdet vil være høyere enn utenfor forvaltningsområdet. Når bestandsmålet for ulv er nådd, dvs. når det foreligger minst 4 ynglinger av ulv, der ynglinger i grenserevir teller med en faktor på 0,5, og revirene for minst 3 av disse i sin helhet ligger i Norge, har rovviltnemndene myndighet til å fatte vedtak om kvote for skadefelling eller lisensfelling av ulv, jf. forskriften § 7, § 8 og § 10.

§ 7. Generelle bestemmelser om vedtak fattet av rovviltnemnden

Rovviltnemnden har myndighet til å fatte vedtak om kvote for felling etter forskriften § 8 og § 10 og kvote for jakt etter forskriften § 11 når bestanden av den enkelte art ligger over de nasjonalt fastsatte bestandsmålene for regionen, jf. forskriften § 4. Nemndens myndighet skal for ulv baseres på de siste dokumenterte data om siste års ynglinger fra Nasjonalt overvåkingsprogram for rovvilt, jf. forskriften § 3 tredje ledd. Rovviltnemndens vedtak skal bygge på den regionale forvaltningsplanen for rovvilt, data om biologiske og bestandsmessige forhold og om skade- og konfliktsituasjonen, jf. forskriften § 3 tredje ledd og § 6. (...)

Etter at vedtak om kvote for felling er fattet etter forskriften § 8 og § 10 og kvote for jakt etter forskriften § 11, skal irregulær avgang av rovvilt innenfor regionen belastes den kvote som er bestemt av rovviltnemnden.

Kommentarer til § 7, annet ledd:

Annet ledd regulerer hva rovviltnemnden skal legge vekt på ved vedtak om kvote for betinget skadefelling, lisensfelling og kvotejakt på gaupe og antall dyr som kan felles ved slik felling eller jakt. Ved vurdering av felling eller jakt skal rovviltnemnden gjøre en samlet vurdering av bestandens status og forventede utvikling og sannsynliggjøre at bestanden etter neste yngling fortsatt vil oppfylle det nasjonalt fastsatte bestandsmålet for regionen. Kravet til presisjon i forvaltningsvedtak både med hensyn til bruk av skadefellingstillatelser og kvotejakt/lisensfelling øker jo nærmere ned mot de nasjonale bestandsmålene den aktuelle rovviltart forvaltes.

For ulv vil dette innebære at rovviltnemnden ikke kan fatte vedtak om felling innenfor en familiegruppe eller et revir markerende par dersom den «norske» del av ulvebestanden ikke består av mer enn tre helnorske familiegrupper/revir markerende par og fire familiegrupper/revir markerende par totalt inkludert grenserevir. Om det i tillegg til disse familiegruppene eller revir markerende parene er dokumentert ytterligere revir markerende par eller familiegrupper som forventes å bringe antallet ynglinger over det nasjonale måltallet, må rovviltnemndene drøfte seg frem til i hvilken grad det skal tillates en ny etablering kontra å beholde de eksisterende familiegruppene eller revir markerende parene som grunnlaget for neste yngling. (...)

§ 10. Kvote for lisensfelling på gaupe, jerv, bjørn og ulv

Dersom vilkårene i forskriften § 7 er oppfylt, kan en rovviltnemnd fatte vedtak om kvote for lisensfelling for å begrense veksten og/eller utbredelsen av en bestand av gaupe, jerv, bjørn og ulv. Felling kan bare gjennomføres dersom det ikke finnes annen tilfredsstillende løsning ut fra prinsippet om geografisk differensiert forvaltning.

Vedtaket etter første ledd som gjelder ulv i regionene 4 og 5 skal fattes av rovviltnemndene i disse to regionene i fellesskap.

1.2. Politiske føringer

Stortinget behandlet i juni 2016 [stortingsmelding 21 \(2015-2016\) om Ulv i norsk natur](#). Det ble besluttet følgende:

- Bestandsmålet for ulv i Norge skal være 4–6 ynglinger per år, hvorav 3 skal være helnorske ynglinger, også ynglinger utenfor ulvesonen teller med. Ynglinger i grenserevir skal telle med på en faktor på 0,5.
- Prinsippet om geografisk differensiert forvaltning (soneforvaltning) videreføres.

Videre er prinsippene i rovviltforlikene av 2004 og 2011 lagt til grunn for forvaltning av ulv i norsk natur. Flertallet i Energi- og miljøkomiteen har i sin [innstilling nr. 257 L \(2016-2017\)](#) påpekt at en tydelig soneforvaltning (geografisk differensiert forvaltning) er i samsvar med føringene i rovviltforlikene av 2004 og 2011.

Det er en målsetting at ulvebestanden skal forvaltes slik at den ligger så nær det nasjonalt fastsatte bestandsmålet som mulig. Samtidig skal ulv forvaltes innenfor rammene av Bernkonvensjonen og andre bestemmelser i naturmangfoldloven.

Stortingsmeldingen viderefører felles retningslinjer mellom Norge og Sverige knyttet til ivaretagelse av genetisk verdifulle individer. Her er det gitt felles definisjon på genetisk verdifulle individer og flere aktuelle tiltak. Det er også beskrevet begrensninger i mulighetene til fullt ut å ivareta ethvert genetisk individ. Disse retningslinjene ligger til grunn for norsk forvaltning av ulv.

Under følger utdrag av de felles retningslinjene forvaltning av genetisk verdifulle individer i den skandinaviske ulvepopulasjonen:

«Dagens skandinaviske ulvestamme er relativt liten og isolert fra andre populasjoner. Små populasjoner av dyr eller planter har økt risiko for å dø ut på grunn av genetiske forhold. Disse problemene blir større jo færre individer populasjonen består av, jo mer isolert populasjonen er og jo smalere genetisk base den har (antall grunnleggere av populasjonen). For alle disse tre faktorene har den skandinaviske ulvepopulasjonen dårlige forutsetninger, og det er derfor enighet mellom norske og svenske myndigheter om at tiltak er nødvendig for å bedre den genetiske situasjonen for den skandinaviske ulvepopulasjonen»

«Aktuelle felles tiltak for genetisk verdifulle individer; ... De ulver som er definert som genetisk verdifulle skal så langt mulig unntas fra skadefelling/skyddsjakt og lisensfelling/licensjakt. I de tilfeller genetisk verdifulle individer registreres i Norge, men der kriteriene for felling er til stede, skal svenske myndigheter kontaktes for å vurdere muligheten for å flytte individet til Sverige som et alternativ til felling.

Begrensninger; ... Genetisk status for individene skal tillegges betydelig vekt ved vurdering om felling/jakt. Dette er likevel ikke til hinder for felling av slike individer der de samlede kriteriene for felling er oppfylt, og der andre tiltak er vurdert og konsekvensene for den skandinaviske ulvepopulasjonen er drøftet.»

1.3. Relevante domsavgjørelser

Høyesterett avsa den 26. Mars 2021 dom i sak om tre ulike vedtak fattet av Klima- og miljødepartementet (KLD) om lisensfelling av ulv. To av de aktuelle vedtakene gjaldt felling av flokkene i Osdalen og Julussa, med hovedsakelig tilhold utenfor ulvesonen. Det tredje vedtaket gjaldt felling av streifende ulv utenfor ulvesonen. Høyesterett kom til at alle de tre vedtakene måtte kjennes gyldige, og at Staten derfor måtte gis fullt medhold. Rovviltnemndene (og KLD i klagesakene) har i de påfølgende årene fattet vedtak om lisensfelling av ulv basert på den samme grunnleggende forståelsen av lovgrunnlag, faktagrunnlag og politiske føringer. Dommen er derfor svært relevant for videre avgjørelser som gjelder uttak av ulv. Deler av dommen er referert i våre vurderinger i begge saksframleggene.

NOAH – for dyrs rettigheter har stevnet staten ved KLD over vedtak av 31. desember 2019 om lisensfelling av Letjenna-reviret innenfor ulvesonen. Ulvene i reviret ble felt i januar 2020. Oslo tingrett avsa dom i saken den 7. juli 2021. Tingretten kom i sin domsavgjørelse til at statens vedtak om lisensfelling av Letjenna-reviret er ugyldig. Domsavsigelsen ble anket, og Borgarting lagmannsrett

avsa dom i ankesaken den 6. juli 2022. Også lagmannsretten kom i sin behandling frem til at statens vedtak er ugyldig ved at rettsanvendelsen i vedtaket er feil. Etter lagmannsrettens syn var ikke det aktuelle vedtaket tilstrekkelig begrunnet med relevante, konkrete forhold som tilsa felling av Letjenna-reviret. Staten har ikke besluttet om dommen skal ankes. Fristen for anke er 16. september. Lagmannsrettens dom er vedlagt saksframlegget.

2. Beregnet effekt av beskatning

I rapporten «[Beräkningar av beskattning av den Skandinaviska vargpopulationen 2023](#)», har Skandulv beregnet hvor stor populasjonsstørrelsen vil være høsten 2023 med ulike beskatningsnivå. Det er ikke gjort en egen beregning for den norske delen av populasjonen. Dette fordi den norske delbestanden utgjør en så liten andel av den totale skandinaviske bestanden at resultatene ved en slik beregning ville blitt svært usikre.

Tabell 3: Utdrag av oversikt som viser en beregnet bestand i Skandinavia 1. oktober 2023 (etter vinterens lisensfelling) for mulig varierende uttak i perioden 1. oktober 2022 - 30. september 2023. Usikkerheten i anslaget fremkommer også iht. varierende konfidensintervall.

Beskattning (antal skjutna vargar)	Populationsstorlek			
	Median	80 % KI	90 % KI	95 % KI
1 oktober 2022 – 30 september 2023	1 oktober 2023			
100	479	377 – 600	345 – 648	313 – 699
110	467	366 – 586	334 – 635	302 – 686
115^f	461	360 – 579	329 – 627	298 – 677
120	455	355 – 574	323 – 622	292 – 673
130	443	344 – 562	312 – 610	282 – 660
140	432	333 – 549	301 – 596	270 – 647
150	420	322 – 537	290 – 583	260 – 633
160	408	311 – 524	279 – 571	250 – 620
170	396	299 – 512	268 – 558	238 – 607
180	385	288 – 499	258 – 545	228 – 593
190	373	277 – 487	246 – 532	217 – 580
200	361	266 – 474	235 – 519	206 – 567

Det er gjort egne beregninger for Sverige, se egen tabell i rapporten. Der vil et uttak på 84 individer medføre en risiko på 10% for å komme under referansenivået på 300 individer i den svenske delen av bestanden. Legger man til grunn 95% sikkerhet, kan man ta ut 60 individer. Rapporten er en del av faktagrunnlaget for saken og ligger vedlagt saksutredningen.

Det er en viss usikkerhet knyttet til beregningene, noe som vises i relativt store spenn i antallet individer innenfor konfidensintervallene. Det mest sannsynlige antallet ligger likevel rundt de beregnede middelveidene.

3. Status og informasjon om kjente ulverevir fra vinteren 2021/2022

Data over år for de ulike revirene er sammenstilt og oversendt fra Rovdata til Statsforvalteren. Det er også hentet ut data fra rapporten « [Bestandsovervåking av ulv vinteren 2021-2022](#) ».

Kartlag med revirgrenser fra Høgskolen i Innlandet er brukt som utgangspunkt til å avgrense områder for datainnhenting per revir. Revir som er tatt ut gjennom lisensfelling eller ekstraordinært uttak vinteren 2022 er ikke tatt med i oversikten.

Informasjon om beitedyr er hentet fra søknader om produksjonstilskudd, samt informasjon innhentet fra landbruksforvaltningen i kommunene. Det er også brukt informasjon om lokalisering av landbrukseiendommer (driftsentere), fra Landbruksregisteret. Revirgrenser er usikre, og det er derfor brukt grove områdebeskrivelser som inkluderer reviområdet og tilgrensende områder. Informasjon om beitedyr er svært omtrentlig, og gir et grovt bilde i et avgrenset område tilknyttet det enkelte revir.

I oversikten under oppgis det innavlskoeffisient, og det er den beregnede innavlsgraden dersom det registrerte lederparet i reviret har fått valper i 2022. Videre brukes begrepene F1, F2 og F3 som indikere om individet er hhv. 1., 2. eller 3. generasjons avkom av en finsk-russisk immigrant (F0).

3.1. Helnorske revir

Kynna

Status 2021/2022: Nytt revirmarkerende par som kun er registrert innenfor ulvesonen i 2021/2022. I det tidligere Kynna-reviret ble 11 individer ble felt på lisensfelling i januar 2021. Dette nye revirmarkerende paret er registrert noe lenger sør og hovedsakelig i Åsnes kommune. Områdebruken kan imidlertid endre seg etter at Hornmoenreviret i nordvest ble tatt ut på lisensfelling i februar 2022. Innavlskoeffisient: 0,204. Det er opplysninger som tyder på yngling i reviret i 2022, men det er ikke bekreftet.

Det er noe beitedyr i området, hovedsakelig storfe. Alt av beitedyr går på inngjerdede arealer.

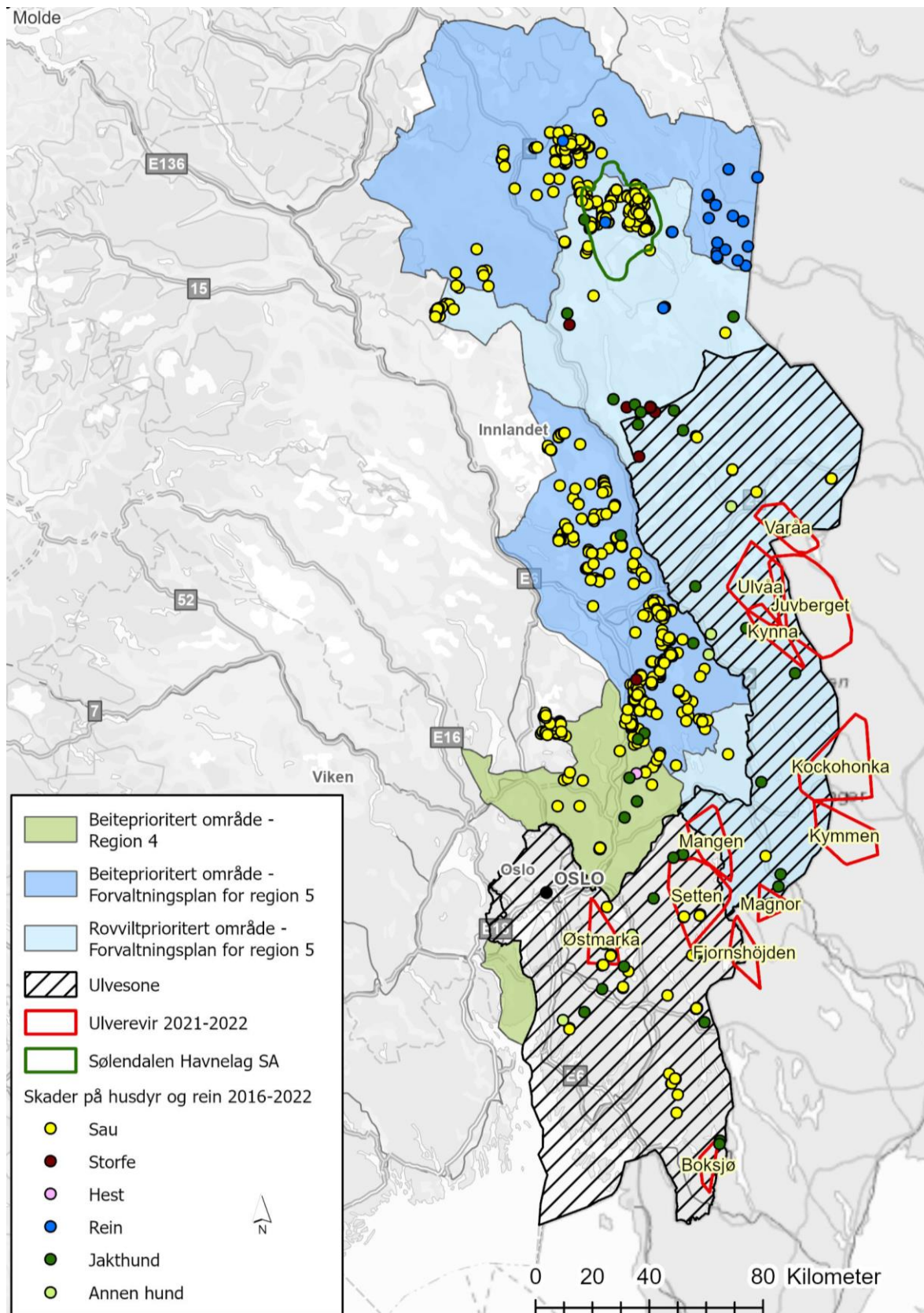
Mangen

Status 2021/2022: Familiegruppe (med yngling) som kun er registrert innenfor ulvesonen i 2021/2022 (7 individer). Innavlskoeffisient: 0,349.

Mangen-reviret ble registrert for første gang i 2013/2014 som et usikkert revirmarkerende par. Videre ble det for første gang registrert yngling i reviret i 2015/2016. Det har vært flere utskiftninger av lederdyr i reviret, men nåværende lederpar har vært stabilt og ynglet de siste tre årene. Leveområdet for reviret har i alle år vært i sin helhet innenfor Norges grenser.

Mangen-reviret bruker områder i Sør-Odal, Eidskog og trolig Kongsvinger i Innlandet og deler av Nes og Aurskog-Høland kommuner i Viken. Reviret ligger tett inntil Setten-reviret, der en finsk-russisk immigrant (F0) med eventuelle avkom har tilhold.

Det er noe beitedyr i området, med både sau og storfe. Alt av beitedyr går på inngjerdede arealer.

Figur 1: Oversiktskart over ulverevir og forvaltningsområder registrert vinteren 2021-2022, samt alle dokumenterte skader av ulv på husdyr og tamrein i perioden 2016-2022 (t.o.m. 9.8.2022). Avtegning av reviområdene (familiegrupper eller par) representerer sjelden revirets reelle størrelse og form. Kartet viser ikke revir som er utgått ved at individene er felt gjennom lisensfelling/skadefelling vinteren 2021/2022.

Setten

Status 2021/2022: Familiegruppe (med yngling) som kun er registrert innenfor ulvesonen i 2021/2022 (8 individer). Innavlskoeffisient: 0

Setten-reviret ble etablert etter at to revirmarkerende ulver ble flyttet fra Østerdalen til et område sør for E18 og vest for Glomma i Østfold i januar 2021. Bakgrunnen for flyttingen var at reviret til paret lå delvis utenfor ulvesonen og at hannen i paret er en innvandrer (F0) fra den finsk-russiske ulvebestanden som er viktig å ta vare på for å bedre den genetiske situasjonen i den skandinaviske ulvebestanden. Etter noe tid på vandring slo paret seg ned i området rundt Setten i Viken, og har registrert områdebruk i Aurskog-Høland og Nes kommuner, samt Eidskog kommune i Innlandet. Lederparet var tidligere GPS-merket, men disse senderen er ikke lenger i drift.

Paret ynglet våren 2021 og det ble registrert 6 valper i registreringsperioden. Disse er genetisk verdifulle for den skandinaviske ulvestammen (F1). En av avkommene ble påkjørt av bil i Eidskog kommune 26. februar 2022. Det er vinteren 2021/2022 registrert ny ledertispe i reviret.

Det er om lag 10 mindre foretak med rundt 300 sau i kulturlandskapet vest i reviret. Det ligger flere foretak med sau rundt reviret vest mot Glomma og sørover mot Hemnessjøen og Rømskog. Det slippes ikke beitedyr fritt på utmarksbeite. Flere foretak har besetningene sine innenfor rovviltavvisende gjerder. I 2022 var det skader på to sau sør for Bjørkelangen som ble knyttet til Setten-reviret gjennom DNA-analyse av spytt fra en av de drepte sauene.

Østmarka

Status 2021/2022: Revirmarkerende par som kun er registrert innenfor ulvesonen i 2021/2022: Innavlskoeffisient: 0,151.

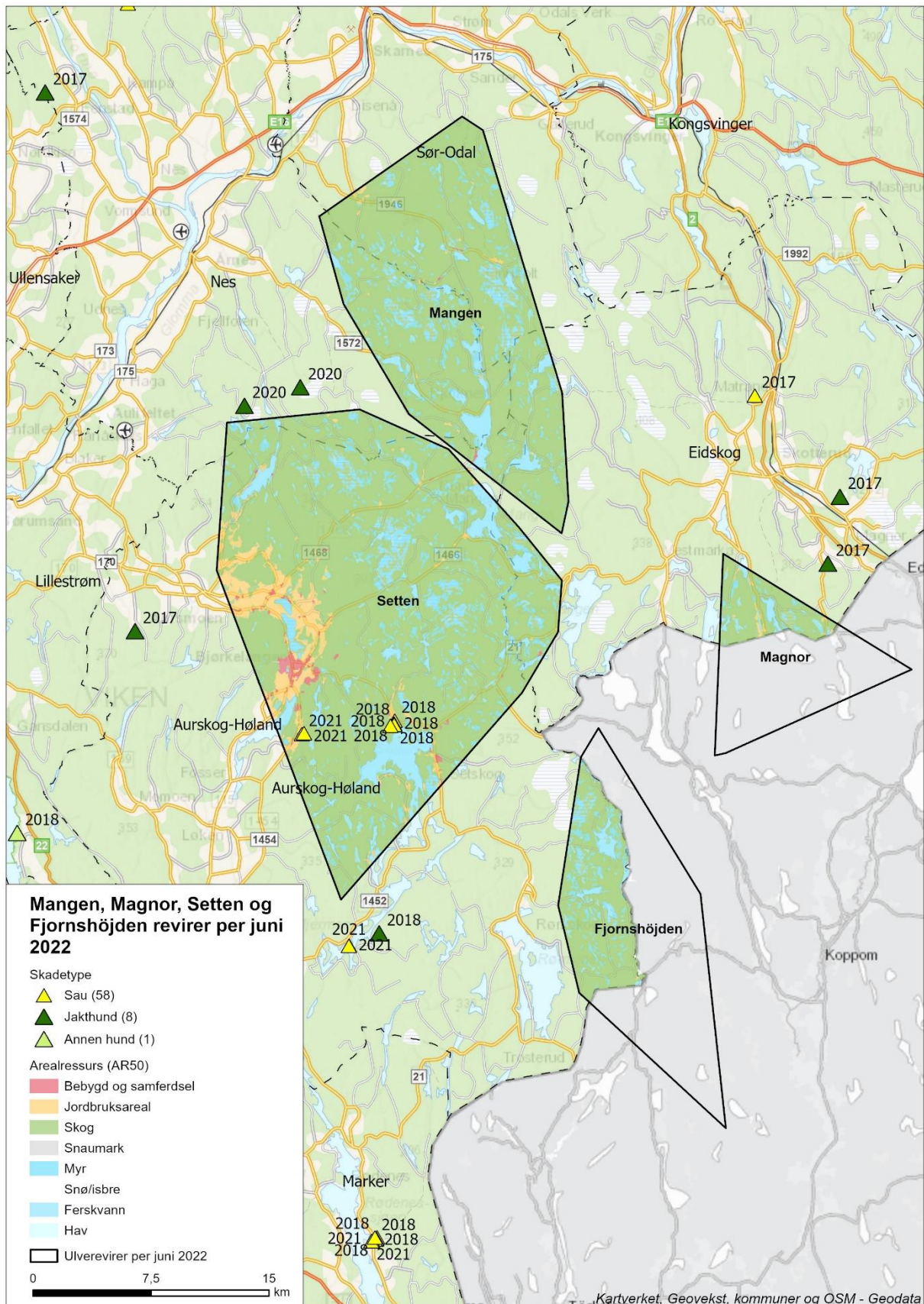
Østmarka-reviret ble første gang registrert i 2012/2013, og ynglet første gang våren 2013. Det er etter det dokumentert yngling i reviret i 2014, 2015, 2017, 2018 og 2019. I 2020/2021 ble det ikke dokumentert revirmarkerende par i Østmarka, men kun den ledertispa som holdt seg i området. I vinterens registreringsperiode er det dokumentert en ny revirmarkerende hann (F2) som har slått seg sammen med denne tispene. Viltkamerabilder fra området i juli 2022 tyder på at disse har ynglet og fått minimum 5 valper i år. Reviret har i mange år vært preget av sterk innavl, mens den nye hannen har bidratt til å senke innavlskoeffisienten til godt under gjennomsnittet i den skandinaviske ulvebestanden.

Østmarka-reviret bruker trolig hele skogområdet i Østmarka og tilgrensende randsoner i kommunene Oslo, Enebakk, Rælingen, Lørenskog, Nordre Follo og Indre Østfold. Det slippes ikke sau fritt på utmarksbeite i Østmarka, men er om lag 10 foretak med til sammen ca 800 sau, 13 foretak med storfe og et tjuetalls foretak med hest i områdene rundt, samt et foretak med hjort. Det er dokumentert tap av sauer til ulv i Østmarka gjentatte ganger. I juli i år ble det funnet en sau som er antatt tatt av ulv, og hvor ulv fra Østmarka-reviret kan være skadegjører.

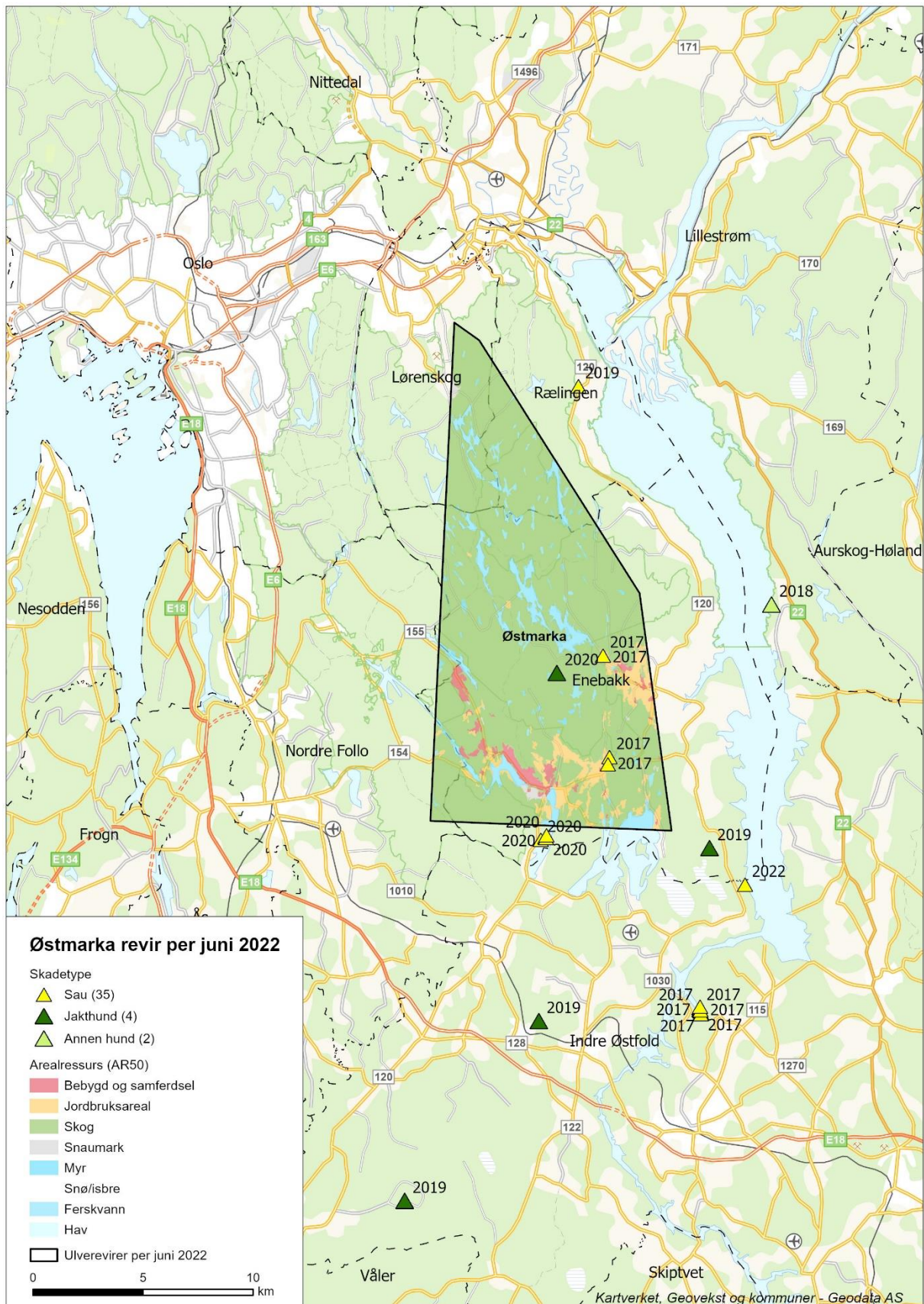
Boksjø

Status 2021/2022: Revirmarkerende par som kun er registrert innenfor ulvesonen i 2021/2022: Innavlskoeffisient: 0,151.

Reviret ble registrert første gang i 2016/2017 med revirmarkerende par og deretter i 2017/2018 som familiegruppe (yngling). I 2018/2019 ble det registrert en ny stasjonær tispe i reviret, og i 2019 kom

Figur 2: Kart over den registrerte områdebruken til revirene Mangen, Setten, Magnor og Fjornshøiden. Revirgrensene representerer ikke nødvendigvis den faktiske områdebruken til revirene, men viser hvor de er fanget opp i bestandsovervåkingen.

Figur 3: Kart over den registrerte områdebruken til Østmarka-reviret. Revirgrensene representerer ikke nødvendigvis den faktiske områdebruken til reviret, men viser hvor det er fanget opp i bestandsovervåkingen.

det inn ny en hann. Hannen er et avkom (F1) av den svenske Tivedentispa (F0), som ble flyttet med partneren sin fra Nord-Sverige til Örebro län i 2013.

Det ble dokumentert yngling i Boksjø-reviret i 2020, og det har dermed ført til at verdifulle gener fra Tivedentispa har bidratt inn i ulvebestanden. Lederparet ble ikke dokumentert som revirmarkerende i området vinteren 2020/2021 og forsvant trolig. I 2021/2022 er det registrert to ny revirmarkerende ulver i området, ett avkom fra tidligere yngling i området (F2) og en hannulv fra Østmarka-reviret.

I og rundt reviområdet er det omtrent 5 foretak med rundt 1000 sau. Det slippes ikke beitedyr fritt på utmarksbeite. Flere foretak har besetningene sine innenfor rovviltavvisende gjerder.

3.2. Grenserevir

Ulvåa

Status 2021/2022: Familiegruppe med yngling i grenserevir i 2021 (11 individer). Innavlskoeffisient: 0,213.

Paret ble registrert første gang i 2019/2020. Begge dyrene i det revirmarkerende paret var nye individer. Det ble ikke registrert yngling i 2019. I 2020/2021 ble reviret også registrert som en familiegruppe på 10 individer med yngling i 2020. Det er GPS-merket individ(er) i reviret i regi av et forskningsprosjekt, og det er gjennom feltarbeid i dette prosjektet også påvist yngling i reviret i 2022.

På norsk side bruker Ulvåa-reviret bruker områder innenfor ulvesonen i hovedsakelig Elverum, Våler og Åsnes kommuner, og noe arealsør i Trysil kommune. Reviret er kun registrert med en GPS-posisjon i Sverige vinteren 2021/2022. Ulvåareviret grenser/overlapper delvis med Hornmoen-reviret, Juvberget-reviret og det nye revirmarkerende Kynna-paret.

Det er beitedyr i og rundt reviområdet, hovedsakelig storfe. Alt av sau og det meste av storfe går på inngjerdede arealer. Det går noe storfe fritt på utmark i nærheten av reviret, sør for rv. 25 Elverum kommune.

Juvberget

Status 2021/2022: Familiegruppe med yngling i grenserevir (3-4 individer). Innavlskoeffisient: 0,256.

Det første revirmarkerende paret ble registrert i Juvberget i 2012/2013. Det har siden den gang vært registrert ulv i reviret hvert år med unntak av 2013/2014. I 2014/2015 var det et revirmarkerende par i reviret, mens det i 2015/2016 ble registrert yngling etter at et nytt par hadde overtatt reviret. Disse fikk også et kull i 2016/2017. I 2017/2018 ble det registrert en ny parkonstellasjon i reviret, en F2 tisper og en F3 hann. Dette førte til en ny registrering av yngling i reviret. På våren 2018 ble det registrert valper i hiet igjen, men disse ble ikke igjenfunnet i reviret seinere under registreringsperioden, og hannen i reviret ble funnet død i desember 2018. Tispen slo seg så ned med hannen fra Bograngen som hadde med seg noen årvalper. I 2019/2020 ble Juvberget registrert som et revirmarkerende par, mens det i 2020 og 2021 er dokumentert yngling i reviret. Det er radiomerket individ(er) i reviret i regi av et forskningsprosjekt, og det er gjennom feltarbeid i dette prosjektet også påvist yngling i reviret i 2022. Juvberget overlapper delvis med reviret Ulvåa, og bruker områder i Våler og Åsnes kommuner. Det er lite beitedyr i området, men det er noe storfe som går på inngjerdede arealer. Det går ikke beitedyr fritt på utmarksbeite i området. På norsk side er det ikke småfe på utmarksbeite i eller i nærheten av reviret, og heller ingen registrerte tap av

husdyr eller jakthund i undersøkt periode 2016-2022. På svensk side i reviret ble en jakthund drept av ulv den 24. februar 2021.

Kockohonka

Status 2021/2022: Familiegruppe med yngling i grenserevir i 2021 (8 individer). Innavlskoeffisient: 0,271.

Det revirmarkerende paret ble første gang registrert i 2019/2020, og det er dokumentert yngling i 2020 og 2021. Kockohonka bruker områder i Kongsvinger og Grue kommuner på norsk side. Det er et fåtalls beitebrukere med sau og storfe i området. Alt av sau går beiter på inngjerdede arealer ((blant annet innenfor et større inngjerdet utmarksbeite i Grue Finnskog). Det meste av storfe går på inngjerdede arealer, men det går også noe fritt på utmarksbeite. Det er ikke registrert tap eller skade på norsk side i undersøkt periode fra 2016-2022. På svensk side ble imidlertid 5 sauer drept av ulv i reviret den 7. oktober 2021 og en jakthund ble skadet den 23. august 2021.

Kymmen

Status 2021/2022: Familiegruppe med yngling i grenserevir i 2021 (8-10 individer). Innavlskoeffisient: 0,159.

Reviret ble første gang registrert i 2018/2019 som revirmarkerende par uten yngling. Hovedandelen av reviret ligger i Sverige, men det bruker også områder i Kongsvinger kommune i Innlandet. Det ble registrert en ny hann i reviret i 2019/2020. Paret gir en relativt sjelden krysning av F2 fra både Kynna og Galven. Det er foretak med beitedyr i området med både storfe og sau. Alt av sau og hoveddelen av storfe går på inngjerdede arealer. Det slippes noe storfe fritt på utmarksbeite.

Magnor

Status 2021/2022: Familiegruppe med yngling i grenserevir i 2021 (5 individer). Innavlskoeffisient: 0,192.

Reviret ble første gang registrert som et mulig revirmarkerende par i 2015/2016. Det var yngling i reviret sesongen 2016, 2017, 2019 og 2021. Det er registrert et nytt lederpar i reviret i 2021/2022 (to F2 individer). Hovedandelen av reviret ligger trolig i Sverige.

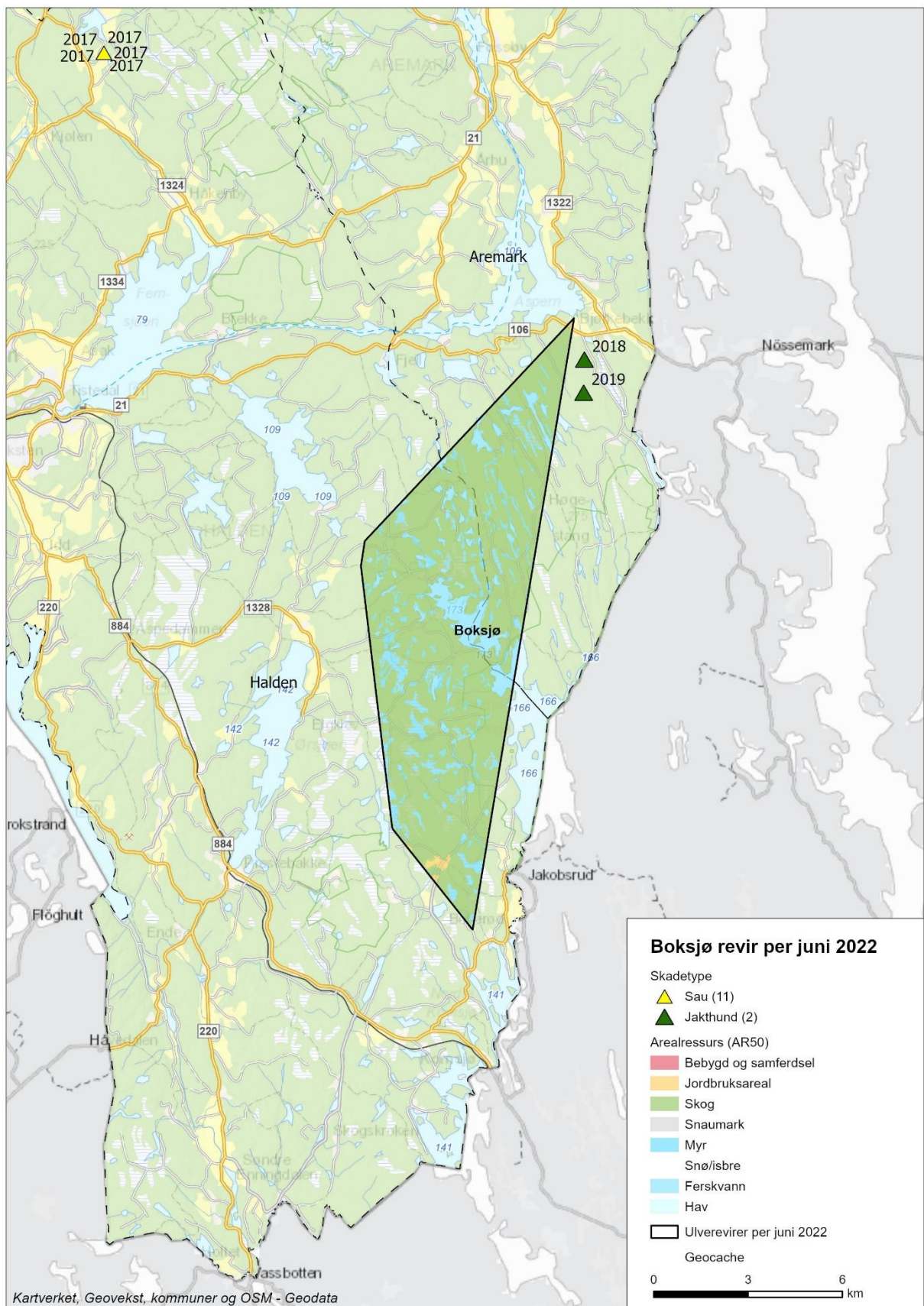
Magnor-reviret bruker områder i Eidskog kommune på norsk side. Det er et fåtall foretak med beitedyr i området med sau og storfe. Alt av beitedyr går på inngjerdede arealer.

Fjornshöjden

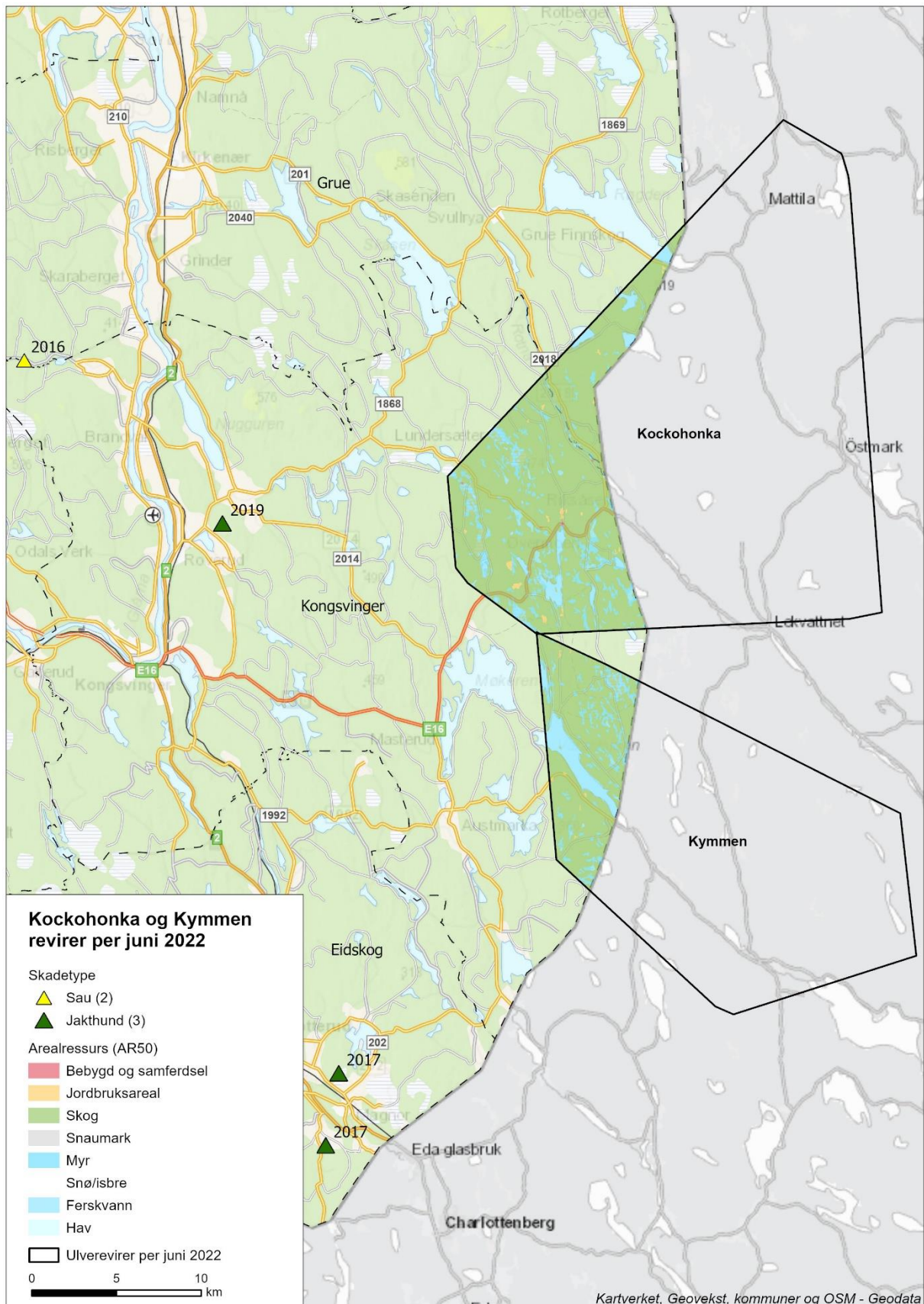
Status 2021/2022: Familiegruppe med yngling i grenserevir i 2021 (5 individer). Innavlskoeffisient: 0,387.

Fjornshöjden er et forholdsvis nytt revir, første gang dokumentert 2020/2021. På norsk side bruker reviret områder øst i Aurskog-Høland kommune. Fjornshöjden grenser til Setten-reviret, der en finsk-russisk immigrant (F0) med eventuelle avkom har tilhold.

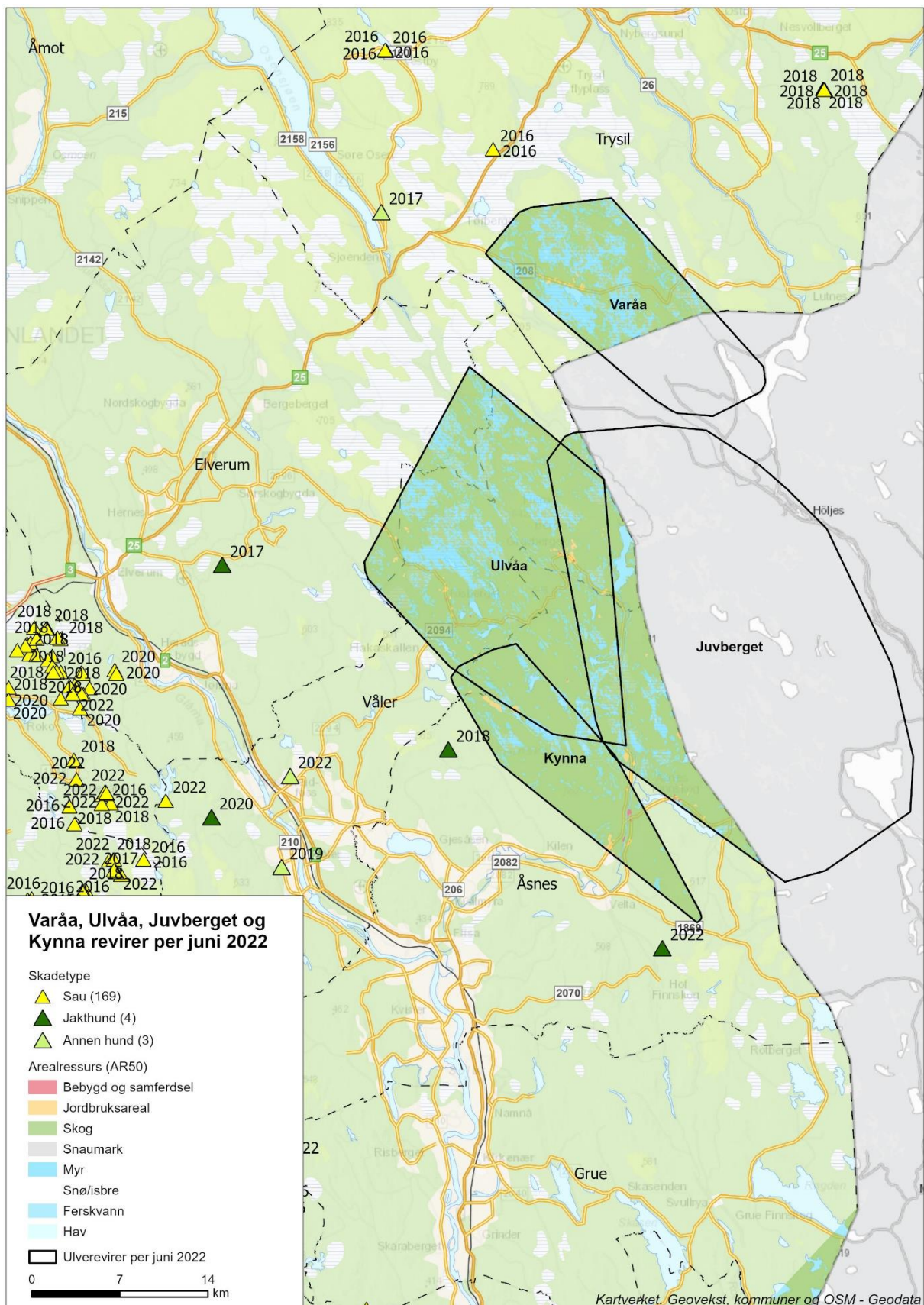
I og rundt reviområdet er det rundt 5 foretak med i om lag 150 sau. Det slippes ikke dyr fritt på utmarksbeite.

Figur 4: Kart over den registrerte områdebruken til Boksjø-reviret. Revirgrensene representerer ikke nødvendigvis den faktiske områdebruken til reviret, men viser hvor det er fanget opp i bestandsovervåkingen.

Figur 5: Kart over den registrerte områdebruken til revirene Kockohonka og Kymmen. Revirgrensene representerer ikke nødvendigvis den faktiske områdebruken til revirene, men viser hvor de er fanget opp i bestandsovervåkingen.

Figur 6: Kart over den registrerte områdebruken til revirene Varåa, Ulvåa, Juvberget og Kynna. Revirgrensene representerer ikke nødvendigvis den faktiske områderbruken til revirene, men viser hvor de er fanget opp i bestandsovervåkingen.

3.3. Revir med usikker status

Julussa

Status 2021/2022: Det ble registrert et mulig revirmarkerende par i området tidlig i registreringsperioden vinteren 2021/2022, men disse ble ikke gjenfunnet ila. sesongen og er derfor registrert som et usikkert revirmarkerende par (uten yngling).

Østby

Status 2021/2022: Det ble registrert et mulig revirmarkerende par i området tidlig i registreringsperioden vinteren 2021/2022, men disse ble ikke gjenfunnet ila. sesongen og er derfor registrert som et usikkert revirmarkerende par (uten yngling).

Varåa

Status 2021/2022: Familiegruppe med yngling i grenserevir i 2021 (9 individer). Innnavskoeffisient: 0,223.

Det revirmarkerende paret i Varåareviret ble første gang registrert i 2015/2016 med hele sitt leveområde i Norge. I 2016/2017 ble det paret registrert både på norsk og svensk side (grenserevir) og det ble i samme periode registrert yngling i reviret. I 2017/2018 var det en ny parkonstellasjon som hadde inntatt reviret, disse ynglet samme sesong. I 2018/2019 ble paret registrert som revirmarkerende par i grenserevir, mens det ble registrert yngling igjen i 2019 og 2020.

Det ble også dokumentert yngling i reviret i 2021, men under sporinger og forsøk på forskningsmerking ble ulvene ikke gjenfunnet vinteren 2021/2022. Det er derfor usikkert om reviret fortsatt eksisterer.

Varåareviret bruker områder i Trysil kommune på norsk side. Det er noe storfe i området, som går på inngjerdede arealer samt fritt på utmarksbeite ved Rysjølia.

3.4. Revirer tatt ut på lisensfelling/skadefelling vinteren 2021/2022

Evenstad

Revirmarkerende par med tilhold utenfor ulvesonen i Rendalen og Stor-Elvdal kommuner. Felt under lisensfelling i desember 2021.

Slemdalen

Revirmarkerende par med tilhold delvis utenfor ulvesonen i Åmot og Rendalen kommuner. Felt under lisensfelling i desember 2021.

Slettås

Helnorsk familiegruppe med yngling i 2021 felt under lisensfelling i desember 2021 (lederpar felt rett utenfor ulvesonen i Rendalen kommune) og februar 2022 (2 valper felt i ulvesonen i Trysil kommune).

Hornmoen

Helnorsk familiegruppe med tilhold i Elverum, Våler og Åsnes kommuner og med yngling i 2021. Alle åtte registrerte ulver felt under lisensfelling innenfor ulvesonen i Elverum kommune 12. februar 2022.

Bogringen

Familiegruppe i grenserevir med tilhold i Åsnes og Gru kommuner og med yngling i 2021. 5 av 8 registrerte individer felt under lisensfelling/ekstraordinært uttak i februar 2022.

Rømskog

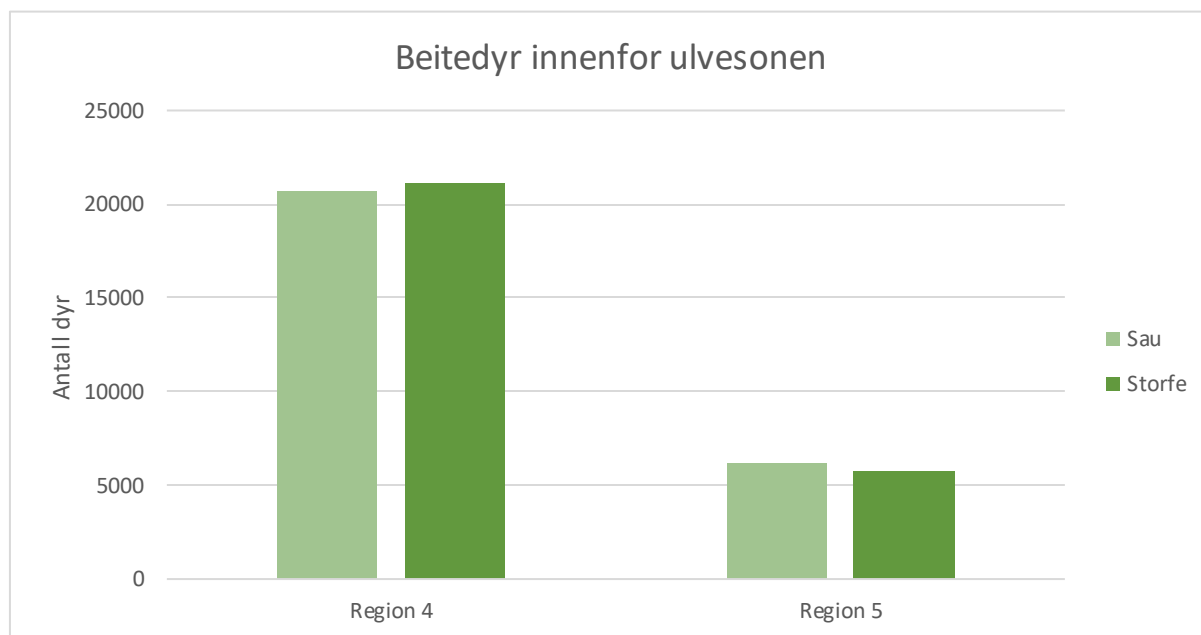
Familiegruppe i grenserevir med tilhold i Aurskog-Høland og Marker kommuner og med yngling i 2021. Totalt 11 registrerte individer. Ett avkom felt under lisensfelling i Sverige i januar 2022.

Lederpar + 2 avkom felt under ekstraordinært uttak i Aurskog-Høland og Marker kommuner i februar 2022.

4. Beitedyr

4.1. Beitedyr innenfor ulvesonen

Innenfor ulvesonen er det i overkant av 26 000 sau og 26 000 storfe på beite (tall fra søknader om produksjonstilskudd 2021).

Figur7: Figuren viser antall dyr innenfor ulvesonen i region 4 og 5. Tall er hentet fra søknader om produksjonstilskudd 2021, og viser summen av beitedyr for foretak med driftssenter innenfor ulvesonen (lokalisering av driftssenter er hentet fra Landbruksregisteret)

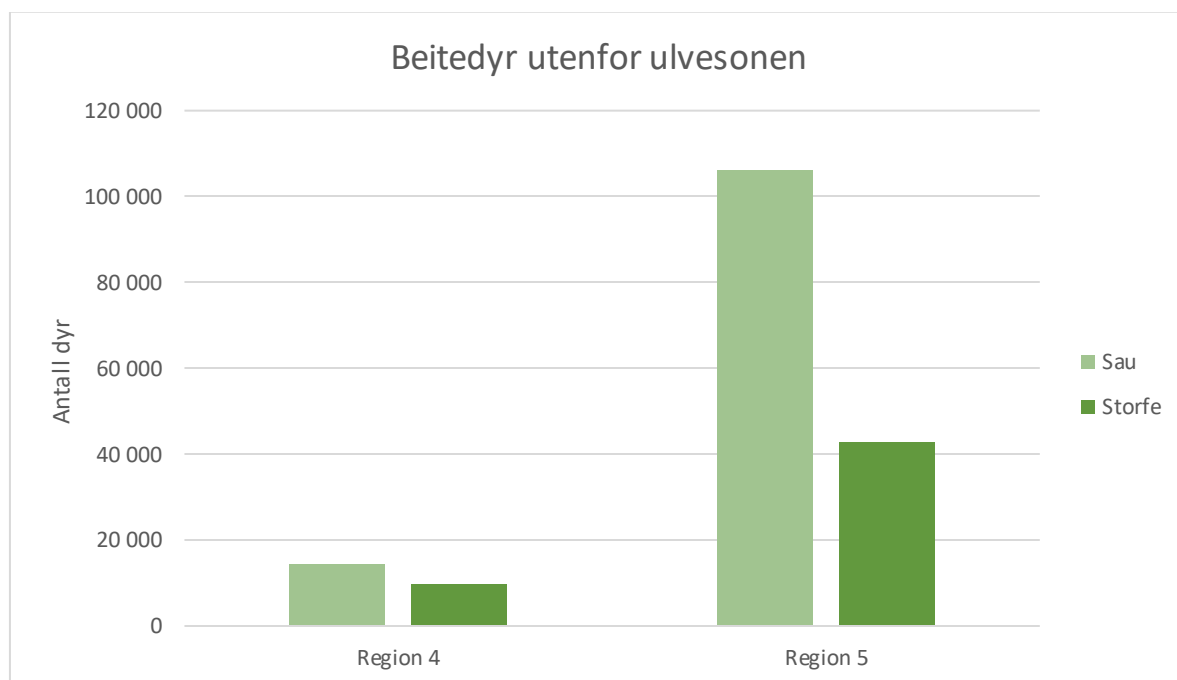
Det har skjedd gradvise og forskjellige driftstilpasninger av beitebruken i ulvesonen. Sør i ulvesonen, i Oslo og Østfold og deler av Akershus, har det i liten grad foregått beiting fritt på utmarksbeite. I Østfold opphørte utmarksbeitebruken etter flere skadeår tidlig på 2000 tallet, men praktiseres fortsatt på øyer i Hvalerskjærgården. Nå skjer beitebruken på inngjerdet innmark og/eller i kombinasjon med utmark, der bruk av rovviltavvisende elektriske gjerder (rovdrygjerder) er det viktigste forebyggende tiltaket. Den samme utviklingen har skjedd i kommunene i Akershus, sør for

Oslo og Glomma. Tilskudd til rovviltgjerder, innvilges i hovedsak til enkeltbrukere med sau, og er blitt det aller viktigste enkelttiltaket sør i ulvesonen.

Nord i ulvesonen er også utmarksbeitebruken redusert, og tilpasset økt beiting på innmark. Innenfor ulvesonen i Hedmark går alt av sau på inngjerdede arealer, hovedsakelig på innmark. Det flyttes også en del sauebesetninger til utmarksbeite lenger nord i fylket. Disse dyrene beiter på innmarksbeite i forkant og i etterkant av beitesesongen i tilknytning til driftssentrene. I Grue og Trysil kommuner ble det tidlig på 2000-tallet etablert to store gjerdeanlegg på utmarksbeite (gjerdelengde på henholdsvis 11 og 24 km). Den største delen av storfebesetningene i ulvesonen i Hedmark slippes på inngjerdede arealer, men det slippes også en del storfebesetninger fritt på utmarksbeite i ulvesonen. Det er et vesentlig antall storfe i mange kommuner i ulvesonen i Hedmark, med flest dyr i Elverum, Åsnes, Kongsvinger og Trysil.

4.2. Beitedyr utenfor ulvesonen

Utenfor ulvesonen er det i overkant av 120 000 sau og i overkant av 50 000 storfe på beite (tall fra søknader om produksjonstilskudd 2021). I region 4 omfatter tallene beiteprioriterte områder, mens i region 5 omfatter tallene også rovviltprioriterte områder utenfor ulvesonen. Hoveddelen av beitedyrene utenfor ulvesonen slippes fritt på utmarksbeite.

Figur 8: Figuren viser antall dyr utenfor ulvesonen i region 4 og 5. Tall er hentet fra søknader om produksjonstilskudd 2021, og viser summen av beitedyr for foretak med driftssenter utenfor ulvesonen (lokalisering av driftssenter er hentet fra Landbruksregisteret)

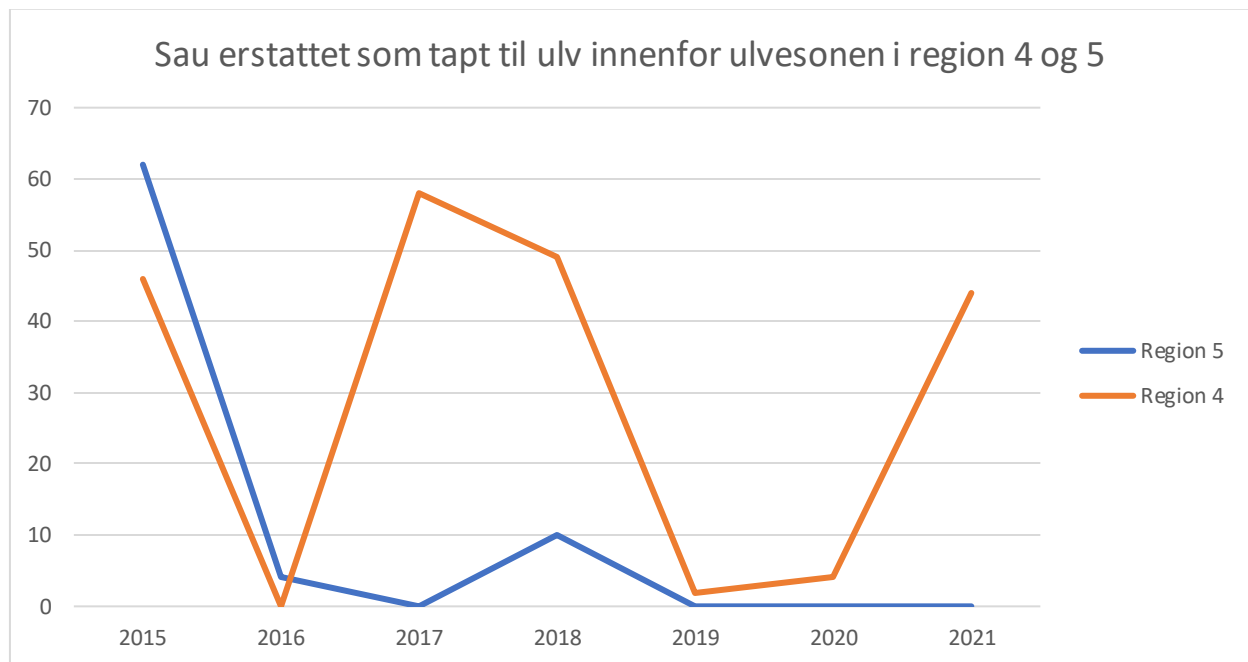
5. Skadehistorikk

5.1. Skadehistorikk innenfor ulvesonen

Det er stor årlig variasjon i skadeomfang forårsaket av ulv. I perioden 2015-2022 (t.o.m. 17. august 2022) er det dokumentert 224 skader på sau, 5 skader på storfe og 31 skader på hund. For sau gir tall fra erstatningssøknader (se figur 10) et mer fullstendig bilde av skadeomfang, da disse tallene inkluderer både dokumenterte tap og tapte dyr som forvaltningen (Statsforvalteren) vurderer at med sannsynlighetsovervekt er tapt til ulv.

Sau

For sau er skadene knyttet til enkelthendelser der ulv har kommet seg innenfor inngjerdede beiter. Inngjerdingen har i noen av skadetilfellene vært ordinære sauegjerder uten rovviltavvisende, og i andre tilfeller har det vært rovviltavvisende gjerder med større eller mindre mangler i forhold til standard for rovviltavvisende gjerder. Figur 10 viser antall sau erstattet som tapt til ulv i perioden 2015-2021. I perioden 2015 til 2021 ble det erstattet 279 sau som tapt til ulv, av disse var 72 % (203 sau erstattet) knyttet til i 4 og 27 % (76 sau erstattet) til region 5.

Figur 9: Sau erstattet som tapt til ulv innenfor ulvesonen i region 4 og 5 i perioden 2015 til 2021.

Storfe

Det er dokumentert 5 skader på storfe innenfor ulvesonen i perioden 2015-2022. Skadene har skjedd i tilknytning til storfebesetninger som beiter fritt i utmark. Alle skadene på storfe har skjedd i region 5.

Hund

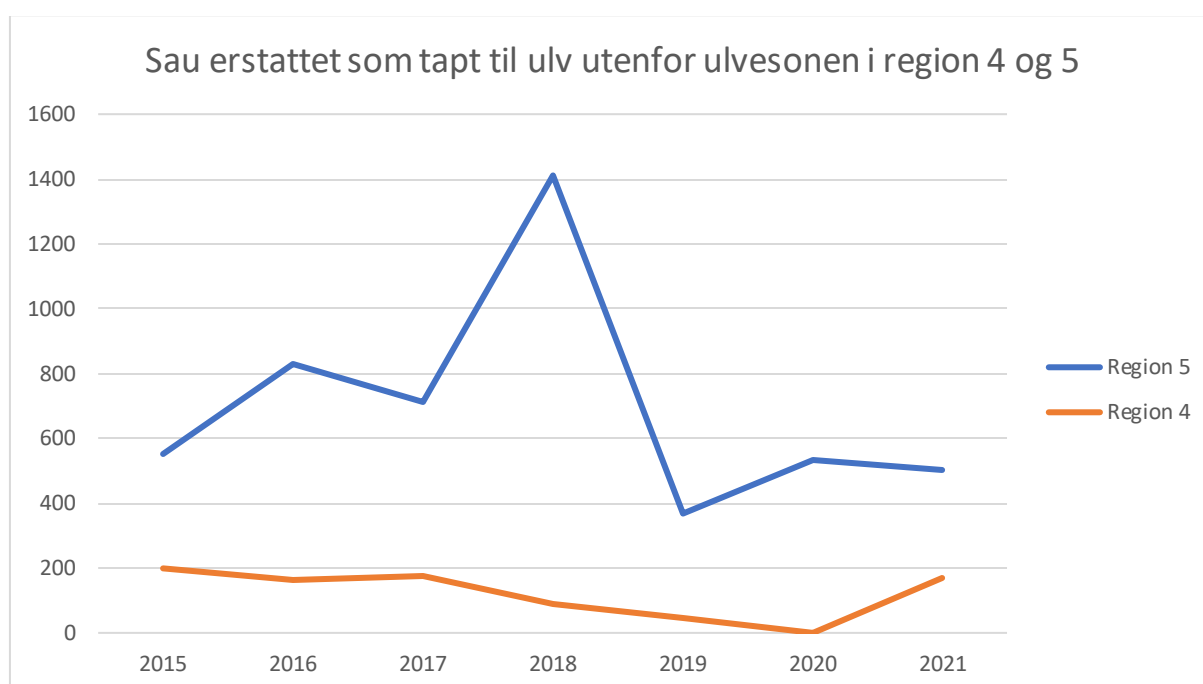
Det er dokumentert totalt 31 ulveskader på hund innenfor ulvesonen i perioden 2015-2022. Av disse er 26 skadetilfeller tilknyttet jakthunder om høsten/vinteren.

5.2. Skadehistorikk utenfor ulvesonen

Det er stor årlig variasjon i skadeomfang forårsaket av ulv utenfor ulvesonen. I perioden 2015-2022 (t.o.m. 17.8.22) er det dokumentert 1494 skader på sau, 4 skader på storfe, 23 skader på tamrein og 16 skader på hund. For sau og tamrein gir tall fra erstatningssøknader et mer fullstendig bilde av skadeomfang, da disse tallene inkluderer både dokumenterte tap og som forvaltningen (Statsforvalteren) vurderer at med sannsynlighetsovervekt er tapt til ulv.

Sau

Skadetilfeller på sau utenfor ulvesonen er i hovedsak knyttet til skadesituasjoner der ulv kommer inn i områder med sau fritt på utmarksbeite. Skadeomfanget kan bli betydelig i slike situasjoner. Det ble i perioden 2015-2021 erstattet totalt 5751 sau som tapt til ulv utenfor ulvesonen i region 4 og 5. Av disse er 85 % (4907sau erstattet) knyttet til region 5 og 15 % (844 sau erstattet) knyttet til region 4.

Figur 10: Sau erstattet som tapt til ulv utenfor ulvesonen i region 4 og 5 i perioden 2015-2021.

Storfe

Det er dokumentert 4 skader på storfe forårsaket av ulv utenfor ulvesonen i perioden 2015-2022. Dette har vært knyttet til dyr som går fritt på utmarksbeite. Alle skadene har skjedd i region 5.

Tamrein

Skader på tamrein er knyttet til sør-samisk tamreindrif i Elgå reinbeitedistrikt i region 5. I perioden 2015 til 2021 er det erstattet 161 tamrein som tapt til ulv. Av disse er 122 erstattet i reindriftsåret 2020/2021.

Hund

Det er dokumentert totalt 16 ulveskader på hund utenfor ulvesonen i perioden 2015-2022. Som innenfor ulvesonen, skjer de fleste skader på hund under jakt om høsten/vinteren. 15 av skadene gjelder jakthund.

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences
Department of Ecology
Grimsö Wildlife Research Station

Beräkningar av beskattning av den Skandinaviska vargpopulationen 2023

Rapport till Naturvårdsverket, Sverige och
Miljødirektoratet, Norge från SKANDULV

av

Henrik Andrén, Håkan Sand, Olof Liberg, Petter Wabakken

Version 2022-06-15

**Høgskolen
i Innlandet**

Beräkningar av beskattning av den Skandinaviska vargpopulationen 2023 - a report from the Scandinavian Wolf Research Project (SKANDULV) to the Swedish Environmental Protection Agency and to the Norwegian Environmental Agency.

2022-06-15

Authors:

Henrik Andrén, Grimsö Wildlife Research Station, Department of Ecology, SLU, Sweden
Håkan Sand, Grimsö Wildlife Research Station, Department of Ecology, SLU, Sweden
Olof Liberg, Grimsö Wildlife Research Station, Department of Ecology, SLU, Sweden
Petter Wabakken, Faculty of Applied Ecology, Agricultural Sciences and Biotechnology, Campus Evenstad, Inland Norway University of Applied Sciences, Norway

Program coordinator for SKANDULV:

Camilla Wikenros, camilla.wikenros@slu.se

Publisher of report in this format:

Grimsö Wildlife Research Station, Department of Ecology, Swedish University of Agricultural Sciences

Postal address:

Grimsö 152
739 93 Riddarhyttan

Place of publication:

Riddarhyttan

Year of publication:

2022

Online publication:

<http://pub.epsilon.slu.se>
<http://www.slu.se/skandulv>

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Uppdraget

Beskattningsmodell på varg i Skandinavien inför jaktåret 2022/2023

Bakgrund – svensk förvaltning

Art- och habitatdirektivet (92/43/EEG), där varg ingår i bilagorna II och IV, ställer bland annat krav på att medlemsstaterna inom EU ska se till att de arter och livsmiljöer som omfattas av direktivets bilagor uppnår och bibehåller en gynnsam bevarandestatus. I direktivets artikel 1 anges att en arts bevarandestatus är summan av de faktorer som påverkar arten och som på lång sikt kan påverka den naturliga utbredningen och storleken av artens populationer. Det finns tre förutsättningar som behöver vara uppfyllda om vargens bevarandestatus ska kunna anses vara gynnsam: I) vargens populationsutveckling visar att arten på lång sikt kommer att förbli en livskraftig del av sin livsmiljö, II) vargens naturliga utbredningsområde varken minskar eller sannolikt kommer att minska inom en överskådlig framtid, och III) det finns – och sannolikt kommer att fortsätta att finnas – en tillräckligt stor livsmiljö för att artens populationer ska bibehållas på lång sikt. I linje med art- och habitatdirektivet har riksdagen fattat beslut om att Sverige ska ha livskraftiga rovdjursstammar.

Förordningen (2009:1263) om förvaltning av björn, varg, järv, lo och kungsörn anger att syftet med förvaltningen är att rovdjursarterna ska finnas i så stort antal att de långsiktigt finns kvar i den svenska faunan och att djuren kan sprida sig till sina naturliga utbredningsområden. Detta syfte ska uppnås i en takt som främjar samexistensen mellan människor och dessa arter samtidigt som skador och olägenheter förebyggs och begränsas. Sverige är enligt 2 § förordningen indelat i tre rovdjursförvaltningsområden – norra, mellersta och södra – och för varje område finns ett samverkansråd för samverkan mellan länsstyrelserna och, i norra och mellersta området ingår även Sametinget.

Möjligheten att delegera beslut om jakt från Naturvårdsverket till en länsstyrelse infördes efter propositionen En ny rovdjursförvaltning (2008/09:210). Delegering medgavs då under vissa förutsättningar. Riksdagen beslutade den 10 december 2013 om En hållbar rovdjurspolitik (prop. 2012/13:191, 2013/14:MJU7). I propositionen uttalas att delegering till länsstyrelsen av beslutanderätten avseende skydds jakt på stora rovdjur bör ske utan begränsning, även till län som saknar reproducerande stam av den aktuella arten. Naturvårdsverket kan även överlåta rätten att fatta beslut om licensjakt till länsstyrelserna när antalet föryngringar för arten i rovdjursförvaltningsområdet överstiger de miniminivåer som fastställts för området. Att överlåta rätten att fatta beslut om skydds- och licensjakt till länsstyrelserna är en del av den regionaliserade rovdjursförvaltningen som beslutats av riksdagen.

Två forskargrupper med ledande internationell expertis i bevarandebiologi och vargekologi blev 2015 ombudda att bedöma referensvärdet för vargens populationsstorlek i Sverige (Favourable Reference Population, FRP; Evans & Arvela 2011). Bedömningarna gjordes genom vetenskapliga synteser av den befintliga kunskapen, med särskilt fokus på vargpopulationens storlek och behovet av invandring av vargar från Finland och Ryssland.

Som ett resultat av detta bedömer Naturvårdsverket att givet att vargarna i Sverige och Skandinavien (Sverige och Norge) utgör en del av den nordeuropeiska vargpopulationen

(genom immigration och emigration, och genflödet som är associerat med detta), att det behövs minst 300 vargar i Sverige, samt att minst en ny immigrant från Finland eller Ryssland ska reproducera sig inom det skandinaviska utbredningsområdet under naturliga förhållanden varje 5-årsperiod (varggeneration), för att vargen i Sverige ska kunna anses ha gynnsam bevarandestatus (Naturvårdsverket 2015, 2016).

Bakgrund – norsk förvaltning

Norsk förvaltning är baserad på både decentralisering/regionalisering och zoner. Landet är indelat i 8 rovdjursförvaltningsregioner med var sin rovdjursförvaltningsnämnd (rovviltmyndighet). Nämnderna består av regionala politiker från fylkeskommunerna och sametinget i respektive region. Statsforvalteren från fylker (län) är sekreterare för respektive regionala nämnd. Nämnderna har beslutsmyndighet för skadefellings- och lisensfällingskvoter för de arter som är på eller över det beståndsmål som är fastställt för respektive art i den regionen. Om regionen inte har ett beståndsmål för en art (d.v.s. inget delansvar för det nationella beståndsmålet) så har den regionala rovdjursnämnden alltid beslutsmyndighet för kvoter på den arten. När det gäller varg så är det två regioner (4 och 5) som gemensamt delar på det nationella beståndsmålet, samt det förvaltningsområde (ulvesonen) som målet huvudsakligen ska uppnås innanför. Ulvesonen utgör delar av de två regionerna.

Det nationella beståndsmålet för varg i Norge är 4 – 6 årliga föryngringar, varav minst 3 helnorska och där gränsrevir räknas med en faktor med 0,5. Det är bara när beståndet är över målet som rovdjursnämnden kan fastställa fällingskvoter som omfattar familjegrupper, eller enstaka vargindivider innanför ulvesonen.

Skadefällingskvoter på varg gäller för perioden 1 juni till och med 15 februari och fastställs vanligtvis under tidig vår. Skadefelling har som huvudsyfte att hantera akuta skadesituationer och statsforvalteren har mandat att fatta skadefällingsbeslut innanför den beslutade kvoten. Lisensfällingskvoter beslutas vanligtvis i juni efter att vinterns beståndsinventeringsresultat för Skandinavien har rapporterats. Lisensfelling pågår från 1 december till och med 31 maj utanför ulvesonen och 1 januari till och med 15 februari innanför ulvesonen/i etablerade revir. Lisensfelling har som huvudsyfte att vara beståndsreglerande, gällande populationsstorlek och utbredning. Från och med det datum en rovdjursnämnd har fattat beslut om kvot för lisensfelling så räknas all dödlighet orsakad av människor från lisensfällingskvoten (skydds jakt/skadefelling, trafikolyckor, dokumenterad illegal jakt, avlivning pga skabb mm) – detta innebär att genomförda skydds jakter dras från både skadefällings- och lisensfällingskvoten.

Före 2015 har vargpopulationen i Norge legat på eller under beståndsmålet och det har därmed bara beslutats fällingskvoter som omfattar enstaka vargindivider utanför ulvesonen. Lisensfelling under säsongen 2017/2018 var första gången där lisensfelling också omfattade hela revir med föryngring, både helt eller huvudsakligen utanför ulvesonen. I tillägg blev det beslutat om kvoter på enstaka individer i region 4 och 5 utanför ulvesonen, och flera regioner utan beståndsmål beslutade också om lisensfelling. Kvoter som beslutas utanför ulvesonen och utanför region 4 och 5 omfattar oftast inte kända förekomst av varg, utan beslutas för att lisensfelling ska kunna genomföras om eventuella vargar i eller efter spridningsfas dyker upp i betyprioriterade områden.

Uppdrag – beskattningsmodell på varg i Skandinavien inför jaktåret 2022/2023

Uppdragsbeskrivning

Miljødirektoratet och Naturvårdsverket önskar ett expertutlåtande kring hur olika beskattningsnivåer kan förväntas påverka tillväxttakten i den skandinaviska vargpopulationen. Arbetet ska innebära en uppdatering och eventuell vidareutveckling av rapporterna från Skandulv från 20 maj 2021 (Beräkningar av beskattning av den Skandinaviska vargpopulationen 2021). Utlåtandet ska anpassas dels till hela den skandinaviska populationen och dels enbart den svenska delen av populationen, och ska minst använda sig av/ta hänsyn till:

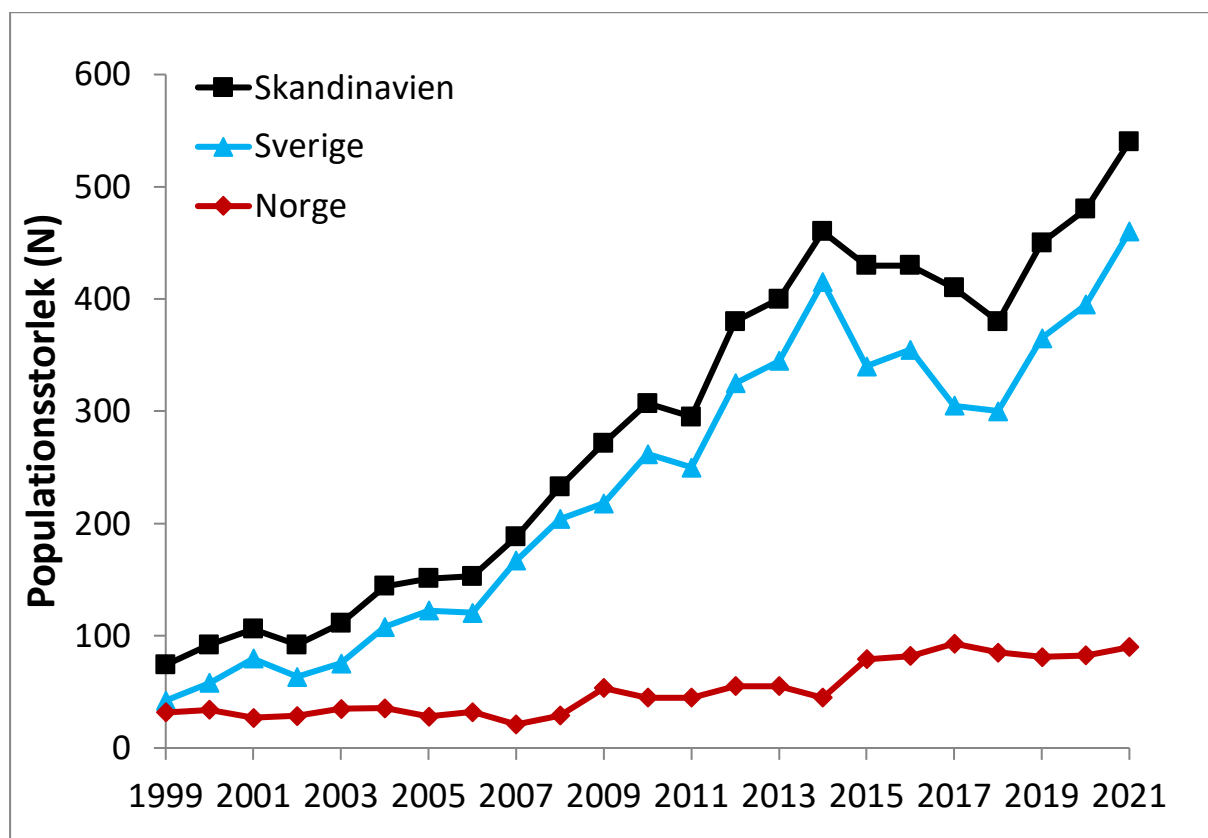
- Kunskap och information från båda länders DNA insamling och fastställda inventeringsresultat från inventeringssäsongen 2021/2022.
- Existerande kunskap om den totala dödligheten (alla kända dödsorsaker), inklusive rådande kunskap om (uppskattning av) omfattningen av illegal jakt.
- Den skandinaviska vargpopulationens utveckling både för hela populationen, samt separat för enbart Sverige.

Rapporten ska vara gemensam för Norge och Sverige och synliggöra vilka konsekvenser de olika scenarier som har beskrivits ovan medför för den skandinaviska vargpopulationens utveckling. Specifikt önskar vi att det redovisas modelleringsresultat angående:

- Hur stor populationsstorleken för varg beräknas bli hösten 2022 och 2023 (med 80, 90 och 95 % konfidensintervall) vid olika nivåer av beskattning. Samt en beskrivning av hur denna räknas fram.
- En uppskattning av olika beskattningsnivåers konsekvenser för respektive lands möjlighet att uppnå/upprätthålla sina respektive beståndsmål.
- Sannolikhet att den svenska delen av populationen understiger referensvärdet för gynnsam bevarandestatus (d.v.s. 300) hösten 2022 och 2023 vid olika beskattningsnivåer (exempelvis varje 10-tal inom intervallet 0 till 100), samt det jaktuttag då sannolikheten att den svenska delen av populationen understiger 300 är mindre än 1%, 5% och 10%.

Inledning

Utgångspunkten för varje beräkning av ett mänskligt uttag ur en vild djurpopulation, där man vill ha kontroll på konsekvenserna, är populationens storlek och tillväxt. Den skandinaviska vargpopulationen, och även de nationella delpopulationerna har haft en nästan obruten utveckling fram till 2015 (Figur 1). Därefter vände utvecklingen nedåt i Sverige fram till 2019, men de senaste tre åren har den vänt uppåt igen. I Norge, däremot ökade stammen något 2016 och har därefter varit relativt konstant. Eftersom den svenska delpopulationen är avsevärt större än den norska återspeglas dynamiken i Sverige i den totala skandinaviska population, om än något dämpat.

Figur 1. Populationsutveckling av varg under perioden 1999 till 2021 för den skandinaviska populationen (svart), den svenska delpopulationen (blå) samt den norska delpopulationen (röd). Populationsstorleken per 1 oktober för respektive år inkluderar funna levande och döda vargar under inventeringssäsongen (1/10–30/3). Populationsskattningarna är hämtade från de årliga nationella statusrapporterna som produceras av Viltskadecenter (Sverige) och Rovdata och Høgskolen i Innlandet (Norge).

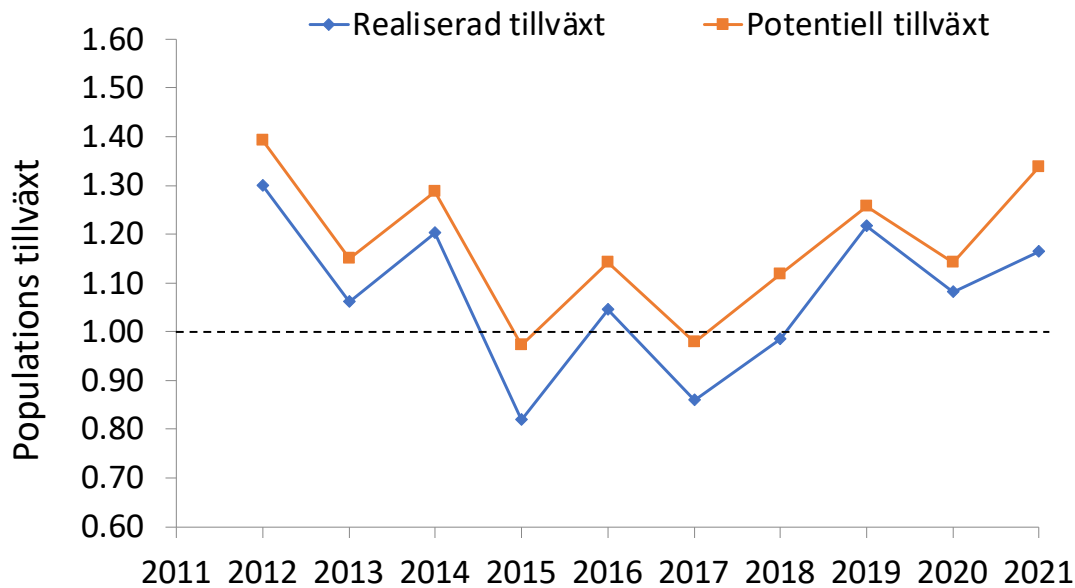
I den här rapporten kommer vi att använda några begrepp som inte förekommer i de nationella statusrapporterna men som är viktiga för att beräkna populationens nettoproduktion och därmed det utrymme som ges för jakt. För att beräkna kommande jaktuttag behöver vi veta hur snabbt populationen skulle växa utan effekter av legal jakt (inkluderar licensjakt, skyddsjakt och nödvärn). Denna tillväxt ger den årliga nettoproduktion i populationen som

ger utrymme för jakt. Vi kallar denna tillväxt för den *potentiella populationstillväxten*. I avsaknad av jakt är den *potentiella populationstillväxten* helt enkelt populationen vid en viss tidpunkt på året dividerad med populationen året innan vid samma tidpunkt. En sådan situation har vi inte haft i Skandinavien på många år. I stället jagas populationen både under sommar- och vinterhalvåren. För att beräkna den *potentiella populationstillväxten* måste vi därför kontrollera för effekterna av jakt. Det gör vi genom att jämföra inventeringsresultatet år 1 minus den jakt som genomförs under perioden 1 oktober – 30 april (*nettopopulation vår*) med inventeringsresultatet år 2 plus den jakt som skett under sommaren (1 maj – 30 september) innan inventeringen år 2 (*bruttopopulation höst*). Vi får den *potentiella populationstillväxten* genom att dividera *bruttopopulationen höst* år 2 med *nettopopulationen vår* år 1. Denna teoretiska tillväxt skiljer sig från den ”realiserade tillväxten” som är kvoten mellan populationsstorleken enligt inventeringsresultatet år 2 dividerad med motsvarande från år 1. Den *potentiella populationstillväxten* är därmed ett sätt att approximera hur populationen skulle vuxit utan någon laglig jakt alls. Däremot finns all ”övrig dödlighet” (naturlig, trafik och illegal jakt) inkluderad i beräkningen av den *potentiella populationstillväxten*. Observera att även om vi tidigare har visat att den illegala jakten kan vara omfattande så ingår denna i beräkningarna av den *potentiella populationstillväxten*.

Ett exempel på beräkning av den *potentiella tillväxten* är följande: Inventeringsresultatet för Skandinavien 2017/18 var 410 vargar. Från 1 okt 2017 till 30 april 2018 sköts 62 vargar. *Nettopopulationen vår* för 2017/18 blir då $410 - 62 = 348$ vargar. Inventeringsresultatet för 2018/2019 var 380 vargar. Sommaren före (1 maj 2018 till 30 september 2018) sköts 8 vargar. *Bruttopopulation höst* 2018/2019 blir då $380 + 8 = 388$. Den potentiella tillväxten för populationen från 2017/2018 till 2018/2019 blir då $388/348 = 1,11$ eller 11%. Värdena för *bruttopopulation höst* och *nettopopulation vår*, liksom den potentiella tillväxttakten presenteras för Skandinavien och för den svenska delpopulationen i Tabell 1 i syfte att ge en historisk översikt över populationens utveckling.

Tabell 1. Populationsnivåer uttryckta som antal föryngringar, bruttopopulation höst, nettopopulation vår, samt potentiella tillväxttakter (utan legal jakt) för varg Skandinavien och Sverige för perioden 2004/2005 till 2021/2022 (Wabakken/Svensson m.fl. 2005 – 2022). Populationsskattningarna (bruttopopulation höst och nettopopulation vår) bygger på de i statusrapporterna angivna antalet föryngringar multiplicerat med en omräkningsfaktor 10 samt det angivna antalet legalt skjutna vargar under olika perioder.

År	Skandinavien				Sverige			
	Antal föryngringar	Brutto pop höst	Netto pop vår	Potentiell tillväxt	Antal föryngringar	Brutto pop höst	Netto pop vår	Potentiell tillväxt
2004-2005	14	111	102	1,59	10	108	106	1,51
2005-2006	15	125	121	1,23	12	125	121	1,17
2006-2007	16	123	117	1,02	14	122	118	1,01
2007-2008	19	193	176	1,65	19	170	157	1,45
2008-2009	26	236	226	1,34	22,5	205	197	1,31
2009-2010	26	276	232	1,22	21	219	181	1,11
2010-2011	31	315	271	1,36	26,5	265	231	1,46
2011-2012	28	300	276	1,11	23,5	253	235	1,10
2012-2013	38	384	353	1,39	32,5	327	307	1,39
2013-2014	40	413	376	1,17	34,5	353	327	1,15
2014-2015	46	472	394	1,26	41,5	421	356	1,29
2015-2016	43	441	395	1,12	34	346	312	0,97
2016-2017	43	435	379	1,10	35,5	356	316	1,14
2017-2018	41	416	348	1,10	30,5	309	270	0,98
2018-2019	38	388	357	1,11	30	302	293	1,12
2019-2020	45	458	419	1,28	36,5	368	347	1,26
2020-2021	48	488	404	1,16	39,5	396	346	1,14
2021-2022	54	545	477	1,35	46	463	427	1,34

Figur 2. Mellanårsvariation i den potentiella och realiserade tillväxttakten (λ) i vargpopulationen i Sverige (Tabell 1). Värdet under 1,0 innebär att populationen har minskat från ett år till nästa.

Beräknad beskattning baserad på observerad populationsstorlek och årlig tillväxt

För att beräkna effekten av ett visst jaktuttag i vargpopulationen för en kommande vinter jämfört med föregående års nivå behöver man utgå från tidigare års tillväxt och hur denna har påverkats av genomfört jaktuttag i populationen. Däremot räknar vi inte in övrig känd dödlighet vid denna beräkning. Anledningen till detta är att man aldrig vet hur stor andel av den totala övriga dödligheten (naturlig, trafik och illegal jakt) som är ”känd”. Omfattningen av den ”kända” övriga dödligheten kan variera kraftigt mellan olika år och skulle man räkna in denna införs ett fel med okänd storlek. Istället ingår denna dödlighet som en del i populationens demografi utan jakt (se nedan).

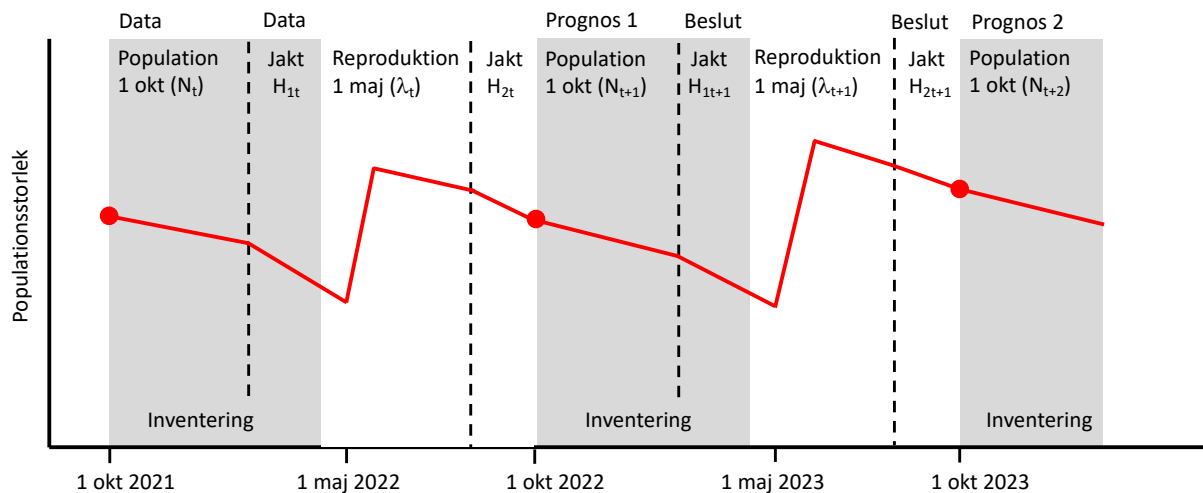
Beräkningar i denna rapport bygger på populationens storlek som redovisas i de årliga inventeringsrapporterna och har tidigare beräknats genom att multiplicera antalet funna och bekräftade föryngringar i populationen med en faktor 10 samt där hälften av flockarna och föryngringarna som är belägna på riksgränsen mellan länderna tillfaller respektive land (Svensson m.fl. 2019, Wabakken m.fl. 2020, 2022). I denna rapport har vi istället använt resultat från den mest omfattande inventeringen och insamlingen av prover som genomfördes i Sverige under inventeringssäsongen 2017 – 2018. Resultat från denna säsong analyserades med en ny typ av populationsmodell och där man beräknade kvoten mellan antalet familjegrupper och den skattade storleken på den totala populationen (Bischof m.fl. 2019). Denna kvot beräknades till 9,8 (9,5-10,2 95% konfidensintervall). Under detta inventeringsår var antalet familjegrupper detsamma som antalet föryngringar. Dessutom var insamlingen av varg-DNA prover under de första åren (2013 – 2016) främst inriktad mot vargar i flockar,

medan man under 2017 även försökte få med DNA-prover för vargar som inte tillhörde någon flock (ensamma stationära samt vandringsvargar). Dessutom gjorde man ansträngningar att även få med samtliga individer i familjegrupperna. Konverteringsfaktorn för 2017 ger därför en mer realistisk beskrivning av relationen mellan antalet registrerade föryngringar och populationsstorlek.

Målsättningen med denna rapport är att skatta populationsstorleken både till den kommande inventeringssäsongen d.v.s. hösten 2022 samt även till efterföljande inventeringssäsong d.v.s. vid hösten 2023 för olika storlek på jaktuttag under perioden 1 maj 2022 till 30 september 2023. Därför behöver man förutom att beakta populationstillväxten som sker under våren 2022 även att beakta den populationstillväxt som kommer att ske under våren 2023 vilket innebär att man måste ta hänsyn till ytterligare en faktor med viss osäkerhet i dessa beräkningar.

Beräknat på inventeringsresultatet över antal föryngringar multiplicerat med 10 (Tabell 1), blir den årliga *potentiella tillväxten* i den skandinaviska populationen i medeltal ca 20% för den senaste 10-årsperioden medan denna för den svenska delpopulationen uppgår till 17%. I denna rapport använder vi endast data på populationstillväxten för de senaste 10 åren för våra beräkningar eftersom den mer komplexa populationsmodellen ger väldigt osäkra resultat om man använder en kortare tidsperiod. Modellen ger också väldigt osäkra resultat om man gör en beräkning för enbart Norge.

Metoder och data

Figur 3. Tidslinje inom vargförvaltningen för inventering, jakt, beslut om jakt och prognoser. Vargpopulationens förändring över tid (röd linje), tidpunkt för jämförelse (1 oktober; röda punkter). Prognos 1 för 1 oktober 2022 (N_{t+1}) beräknas från inventeringsresultatet 1 oktober 2021 (N_t) (data) och jakt från 1 oktober 2021 till 30 april 2022 (H_{1t}). Prognos 2 för 1 oktober 2023 beräknas från prognos 1 för 1 oktober 2022 (N_{t+1}) och beslut om eventuell jakt från 1 oktober 2022 till 30 september 2023 (H_{1t+1} och H_{2t+1}) (Tabell 2 och 3, för olika beskattningsnivåer).

Populationsmodellen som används i analyserna $N_{(t+1)} = \lambda_{pt} \times (N_t - H_{1t}) - H_{2t}$ är samma som använts för att beräkna *bruttopopulationen* på hösten, *nettopopulationen* på våren och den *potentiella tillväxten* i populationen från våren till hösten.

Beräkningarna i tabell 1 är exakta (deterministiska) och tar inte hänsyn till osäkerheten i olika faktorer. Däremot tar populationsmodellen som ligger till grund för resultaten i tabell 2 och 3 hänsyn till att det finns osäkerheter i omräkningsfaktorn, observerbarhet av vargföringringar, tillväxttakten och en processosäkerhet (se bilaga), d.v.s. det faktum att populationsmodellen är en förenklad beskrivning av verkligheten.

I populationsmodellen har vi också tagit hänsyn till att man inte alltid har registrerat alla vargföringringar under inventeringsperioden, s.k. observerbarhet av vargföringringar. Under perioden 2005 – 2016 fann man 220 av 226 (97 %) vargföringringar under inventeringsperioden, 6 vargföringringar har i efterhand identifieras med hjälp av DNA-analyser och föräldraskap (Åkesson m.fl. 2022). Det innebär att man vissa år missar någon föringring samt att antalet registrerade vargföringringar är ett absolut minimum.

I år har vi även tagit hänsyn till populationsuppskattningarna som bygger på DNA och fångst-återfångstberäkningar (Milleret m.fl. 2021, samt preliminära uppskattningar; Richard Bischof muntligen 2022-06-08) då modellen ska anpassas till data. Detta gör att osäkerheten i prognoserna blir betydligt mindre. Då osäkerheten i fångst-återfångstberäkningar är betydligt mindre än populationsuppskattningarna från antal föringringar, får fångst-återfångstberäkningar större betydelse i populationsmodellen.

Populationsmodellen

För att göra prognoser för vargpopulationen i Sverige och Skandinavien har vi använt Bayesiansk hierarkisk modellering (modifierad efter Andrén m.fl. 2020, Nilsen m.fl. 2011) som bygger på inventeringsdata i form av antalet registrerade vargföringringar (Wabakken m.fl. 2022), uppskattade populationsstorlekar som bygger på DNA och fångst-återfångstberäkningar (Milleret m.fl. 2021 samt Bischof muntligen) och antal legalt skjutna vargar (Wabakken m.fl. 2022).

Vi har använt modellen för att uppskatta vargpopulationens potentiella tillväxttakt (λ_{pt}) för både den svenska delpopulationen och för hela den skandinaviska populationen samt för att göra prognoser för vargpopulationens utveckling vid olika beskattningsnivåer. För Sverige har vi även beräknat sannolikheterna att populationen skall hamna under referensvärdet för gynnsam bevarandestatus på 300 vargar vid olika beskattningsnivåer. Modellen tar inte hänsyn till ålders- och könsfördelningen bland de skjutna vargarna i prognoserna, utan antar att den är ungefär densamma som under tidigare år.

Modell: $N_{(t+1)} = \lambda_{pt} \times (N_t - H_{1t}) - H_{2t}$ där:

- N_t är den beräknade populationsstorleken år t vid början av inventeringsperioden (1 oktober).
- N_t beräknas från antal vargföringringar; $N_t = R_t \times 9,8$ ($\pm 0,12$ SE; Bischof m.fl. 2019).
- R_t antal vargföringringar registrerade under inventeringen.
- H_{1t} antal skjutna vargar år t , under perioden 1 oktober till 30 april (samma vinter som inventeringen samt våren efter inventeringen, men före reproduktionen).
- H_{2t} antal skjutna vargar år t , under perioden 1 maj till 30 september (vår, sommar och höst efter inventeringen och reproduktionen, men före nästa inventering).
- λ_{pt} årlig potentiell tillväxttakt utan legal jakt, medan all annan dödlighet ingår i den beräknade tillväxttakten. Legal jakt inkluderar licensjakt, skyddsjakt och nödvärn.
- Modellen inkluderar också en genomsnittlig observerbarhet på 97 % av samtliga vargföringringar, d.v.s. det händer att man vissa år missar någon föringring (Åkesson m.fl. 2022). Det innebär också att antalet registrerade vargföringringar är ett absolut minimum.

Populationsmodellen beräknar tillväxttakten, med viss mellanårsvariation, för hela perioden och anpassar modellberäkningarna till funna data från inventeringarna (antal föringringar och populationsuppskattningarna som bygger på DNA och fångst-återfångstberäkningar [Milleret m.fl. 202]). Modellen tar också hänsyn till osäkerheter i omräkningsfaktorn, observerbarhet av vargföringringar, tillväxttakten och en processosäkerhet (d.v.s. att populationsmodellen är en förenklad beskrivning av verkligheten). Detta leder till att populationsuppskattningen från populationsmodellen kan vara högre eller lägre än populationsuppskattningen som bygger på det senaste inventeringsresultatet och antal föringringar multiplicerat med en konstant omräkningsfaktor på 10 samt de populationsuppskattningar som bygger på DNA och fångst-återfångstberäkningar (se Figur 4 och 5 och Bilaga 2, Tabellerna B1 och B2).

Prognoserna för 1 oktober 2022 bygger på *modellprediktionen* för 1 oktober 2021 och därmed inte direkt på den beräknade populationsuppskattningen för 1 oktober 2021 som bygger på det senaste inventeringsresultatet över antal föringringar multiplicerat med 10. Den bygger således inte heller direkt på populationsuppskattningarna som är baserade på DNA och fångst-

återfångstberäkningar. Men både inventeringsresultatet i form av antal föryngringar och populationsuppskattningarna som är baserade på DNA och fångst-återfångstberäkningar ingår i populationsmodellen. De senare har större betydelse i populationsmodellen, eftersom osäkerheten i fångst-återfångstberäkningar är betydligt mindre än de som baseras på antal föryngringar.

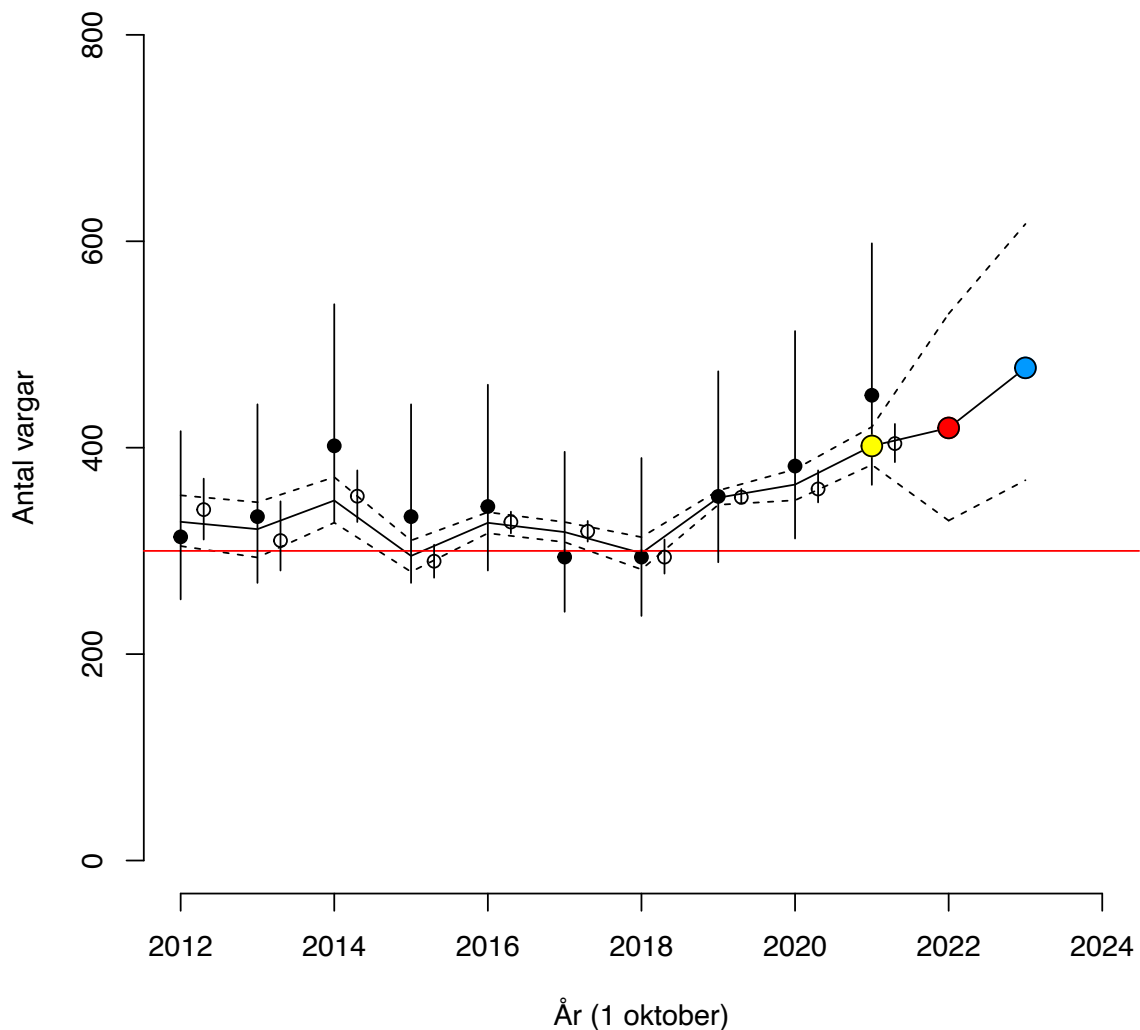
Resultat Sverige

Den mest sannolika storleken på den svenska delen av vargpopulationen beräknades enligt populationsmodellen till 402 (383 – 420; 95% KI) individer 1 oktober 2021. Det är lägre än populationsuppskattningen som enbart bygger på det senaste inventeringsresultatet och antal föryngringar multiplicerat med 10 (460 individer, 364 – 598; 95 % KI; Wabakken m.fl. 2022). Den senare populationsuppskattning är helt deterministisk och tar inte med att kvoten mellan antalet familjegrupper och den skattade storleken på den totala populationen kan variera. Det är viktigt att notera att konfidensintervallet för inventeringsresultat helt och håller överlappar konfidensintervallet för populationsmodellen. Detta innebär att om man tar hänsyn till osäkerheten i populationsuppskattningarna, så är det inte så stora skillnader mellan de olika typerna av populationsuppskattningar. Däremot ger populationsmodellen ungefär samma populationsuppskattning som den som bygger på DNA och fångst-återfångstmetodik (404 individer, 386 – 423; 95% KI, Bischof muntligen) vilket inte är så konstigt då fångst-återfångstberäkningar har större betydelse i populationsmodellen.

Den mest sannolika beräkningen för den svenska delen av vargpopulationen uppgår till 419 (329 – 530; 95% KI) individer för 1 oktober 2022 där hänsyn har tagits till det jaktuttag på 33 individer som har skett under perioden 1 oktober 2021 till 30 april 2022. Om ytterligare jaktuttag genomförs under perioden 1 maj till 30 september 2022 skall detta antal dras ifrån den ovan angivna beräknade populationsnivån (Figur 4, Tabell 2).

Den mest sannolika storleken på populationen beräknas till 478 (334 – 668; 95% KI) individer för 1 oktober 2023 om inget jaktuttag alls görs under perioden 1 oktober 2022 till 30 september 2023. Vid detta scenario är risken 1,1% att populationen kommer att understiga 300 individer. En 5% risk att understiga 300 individer medger ett uttag på 59 individer och en beräknad total population på 410 (274 – 591; 95% KI). En 10% risk medger ett uttag på 84 individer och ger en beräknad total population på 382 (248 – 560; 95% KI) individer (Tabell 2). Modellen visar även att ett totalt jaktuttag på 50 individer under denna period medför att populationen kommer att uppgå till samma populationsstorlek som 1 oktober 2022 d.v.s. ca. 419 individer och att ett totalt jaktuttag på 65 individer ger samma populationsstorlek som 1 oktober 2021, d.v.s. ca. 402 individer.

Sverige

Figur 4. Populationsstorlek (beräknat som antal föryngringar $\times 9,8$) i relation till år (1 oktober, d.v.s. vid inventeringsperiodens start, svarta punkter och 95% KI), samt uppskattade populationsstorlekar som bygger på DNA och fångst-återfångstberäkningar (Milleret m.fl. 2021 samt Bischof muntligen; cirklar och 95% KI). Modellens skattning av populationens storlek vid 1 oktober 2021 (gul punkt) samt prognos för 1 oktober 2022 (röd punkt, med den genomförda beskattningen på 33 vargar under perioden 1 oktober 2021 – 30 april 2022), samt för 1 oktober 2023 (blå punkt, utan någon jakt). Modellprediktion (heldragen linje) och 95 % KI (streckade linjer). Nivån för gynnsam bevarande status (300 vargar, röd horisontell linje). Under perioden (2012 – 2021) var median tillväxttakten i modellberäkningen (λ) = 1,14 (1,05 – 1,23, 95% KI).

Tabell 2. Beräknat antal vargar hösten 2021 i Sverige, samt prognoser för hösten 2022 och för hösten 2023 efter olika jaktuttag mellan 1 oktober 2022 till 30 september 2023, samt sannolikheterna att komma under referensvärdet för gynnsam bevarandestatus på 300 vargar. I beräkningarna är median tillväxttakten (λ) 1,14 (1,05 – 1,23; 95% KI). De färgade punkterna i figur 4 är de samma som de markerade med färger i tabellen. Tabellen fortsätter på nästa sida.

Beskattning (antal vargar)	Populationsstorlek				Sannolikhet < 300 vargar ^f
	Median	80 % KI	90 % KI ^f	95 % KI	
	1 oktober 2021				
	460 ^a			364 – 598	
	404 ^b			386 – 423	
	402 ^c	390 – 414	386 – 417	383 – 420	<0,001
1 oktober 2021 – 30 september 2022	1 oktober 2022				
33 ^d	419	365 – 481	347 – 505	329 – 530	0,008
1 oktober 2022 – 30 september 2023	1 oktober 2023				
0	478	390 – 581	361 – 623	334 – 668	0,01
5	472	385 – 575	356 – 616	329 – 661	0,01
10	466	379 – 569	351 – 610	324 – 655	0,01
15	460	374 – 563	346 – 604	319 – 649	0,02
20	455	369 – 557	340 – 598	313 – 642	0,02
25	449	364 – 550	335 – 591	308 – 635	0,02
30	443	358 – 545	329 – 585	303 – 629	0,02
35	438	353 – 538	325 – 579	299 – 623	0,03
40	432	348 – 532	320 – 572	293 – 616	0,03
45	426	342 – 526	315 – 566	288 – 609	0,03
50 ^e	420	337 – 520	309 – 560	283 – 603	0,04
55	415	332 – 513	304 – 554	278 – 596	0,05
59 ^f	410	327 – 508	300 – 549	274 – 591	0,05
60	409	326 – 508	299 – 548	272 – 590	0,05
65 ^g	403	320 – 502	294 – 542	267 – 584	0,06

^a – Populationsuppskattning enligt inventeringsrapporten (antal registrerade föryngringar × 10) 46 föryngringar den 1 oktober 2021 (Wabakken m.fl. 2022).

^b – Populationsuppskattning som bygger på DNA och fångst-återfångstberäkningar (preliminär uppskattning för 1 oktober 2021, Richard Bischof muntligen 2022-06-08).

^c – Modellens skattning av populationen 1 oktober 2021 med högst sannolikhet.

^d – Under perioden 1 oktober 2021 – 30 april 2022 sköts 33 vargar i Sverige.

^e – Det jaktuttag som beräknas ge en nolltillväxt mellan 1 oktober 2022 och 1 oktober 2023.

^f – Ett 90% konfidensintervall beskriver sannolikheten för hela fördelningen d.v.s.

sannolikheten att framtida värden (populationsstorlekar) både kan vara större och mindre än konfidensintervallet. Detta betyder att det finns en sannolikhet på 5% att komma under det nedre gränsvärdet vilket i tabellens högra kolumn motsvaras av 300 vargar.

^g – Det jaktuttag som beräknas ge en samma nivå som 1 oktober 2021.

^h – Det jaktuttag som ger en 10% risk att hamna under 300 individer till hösten 2023.

Tabell 2. Fortsättning.

Beskattning (antal vargar)	Populationsstorlek			Sannolikhet < 300 vargar	
	Median	80 % KI	90 % KI		95 % KI
1 oktober 2022 – 30 september 2023	1 oktober 2023				
65^g	403	320 – 502	294 – 542	267 – 584	0,06
70	398	315 – 496	288 – 535	262 – 577	0,07
75	392	310 – 489	283 – 529	257 – 571	0,08
80	386	304 – 484	278 – 523	252 – 565	0,09
84^h	382	300 – 478	273 – 517	248 – 560	0,10
85	381	299 – 477	273 – 516	247 – 557	0,10
90	375	294 – 471	267 – 510	242 – 551	0,12
95	369	288 – 465	262 – 504	237 – 546	0,13
100	364	283 – 459	257 – 498	232 – 540	0,15
110	352	273 – 447	246 – 485	221 – 526	0,20
120	341	261 – 435	236 – 473	211 – 514	0,25
130	329	251 – 423	225 – 460	201 – 500	0,31
140	318	240 – 411	215 – 448	191 – 487	0,38
150	306	230 – 398	204 – 435	180 – 474	0,46
160	295	219 – 387	193 – 423	170 – 462	0,53
170	284	208 – 375	183 – 411	159 – 450	0,61
180	272	197 – 362	173 – 399	149 – 437	0,67
190	261	186 – 350	161 – 386	139 – 424	0,74
200	249	175 – 338	151 – 374	128 – 411	0,79
210	238	164 – 326	140 – 362	117 – 399	0,83
220	227	153 – 314	129 – 349	106 – 386	0,87
230	215	142 – 302	118 – 337	96 – 375	0,90
240	204	132 – 290	108 – 325	85 – 362	0,92
250	192	120 – 279	97 – 313	74 – 348	0,94

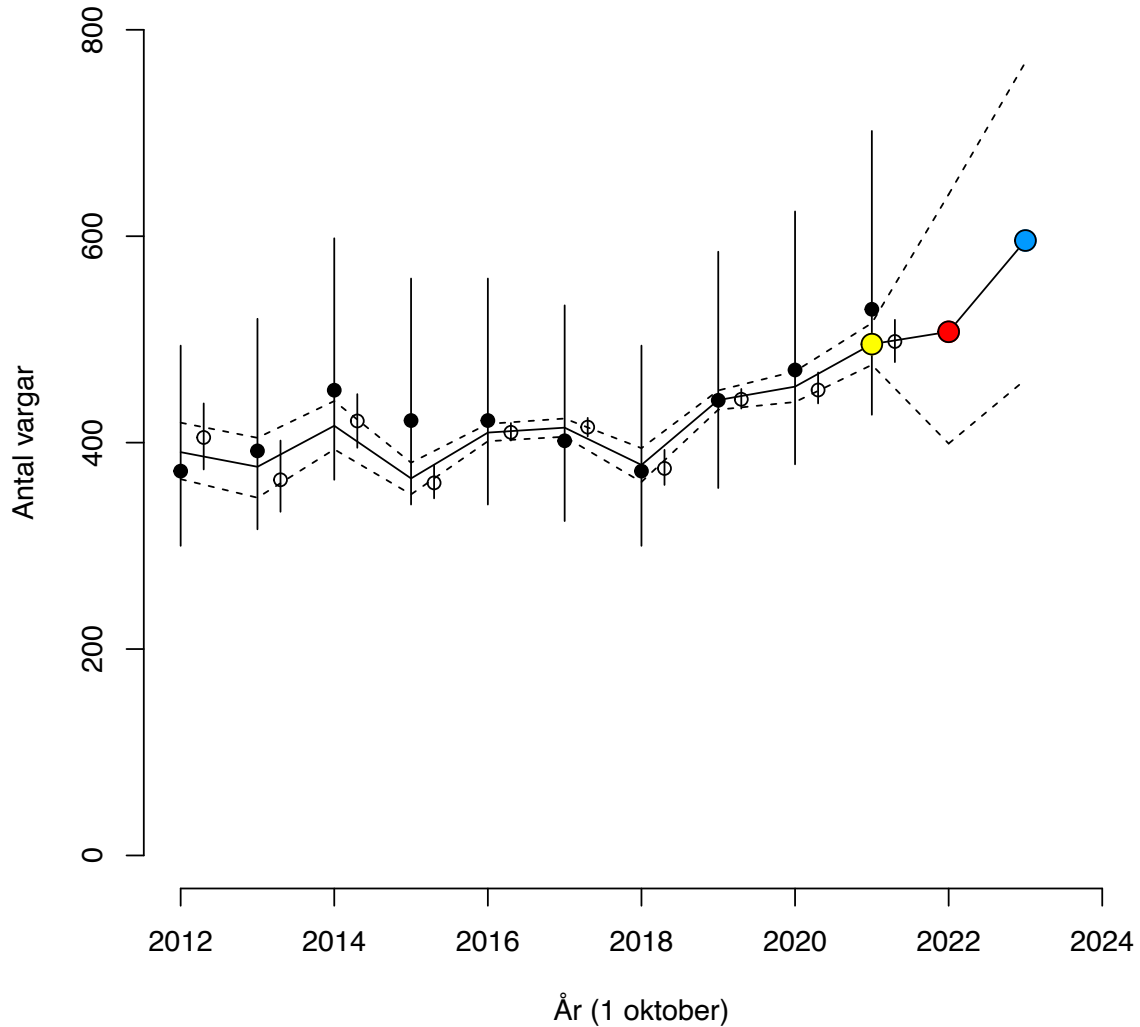
Resultat Skandinavien

Den mest sannolika skattningen av den skandinaviska vargpopulationen uppgår enligt populationsmodellen till 495 (475 – 516; 95% KI) individer 1 oktober 2021. Det är något lägre än populationsuppskattningen som enbart bygger på det senaste inventeringsresultatet och antal föryngringar multiplicerat med 10 (540 individer, 427 – 702; 95 % KI; Wabakken m.fl. 2022). Det är viktigt att notera att konfidensintervallet för inventeringsresultat helt och håller överlappar konfidensintervallet för populationsmodellen. Detta innebär att om man tar hänsyn till osäkerheten i populationsuppskattningarna, så är det inte så stora skillnader mellan de olika metoderna för populationsuppskattning. Modellens skattning populationsuppskattning är dock ungefär densamma som den preliminära populationsuppskattning som bygger DNA och fångst-återfångstmetodik (498 individer, 478 – 519; 95% KI, preliminär uppskattning, Richard Bischof muntligen 2022-06-08) vilket inte är så konstigt då fångst-återfångstberäkningar har större betydelse i populationsmodellen.

Den mest sannolika skattningen av den skandinaviska vargpopulationen uppgår till 507 (399 – 641; 95% KI) individer 1 oktober 2022 där hänsyn har tagits till det jaktuttag på 63 individer som har skett under perioden 1 oktober 2021 till 30 april 2022. Om ytterligare jaktuttag genomförs under perioden 1 maj till 30 september 2022 skall detta antal dras ifrån den ovan angivna beräknade populationsnivån (Figur 5, Tabell 3).

Den mest sannolika skattningen av populationen uppgår till 596 (418 – 832; 95% KI) individer 1 oktober 2023 om inget jaktuttag alls görs under perioden 1 oktober 2022 till 30 september 2023 (Tabell 3). Modellen visar även att ett totalt jaktuttag på 75 individer under denna period medför att populationen kommer att uppgå till ungefär samma populationsstorlek som 1 oktober 2022 d.v.s. ca. 507 individer och att ett totalt jaktuttag på 85 individer ger ungefär samma populationsstorlek som 1 oktober 2021, d.v.s. ca. 495 individer.

Skandinavien

Figur 5. Populationsstorlek (beräknat som antal föryngringar $\times 9.8$) i relation till år (1 oktober, d.v.s. vid inventeringsperiodens start, svarta punkter och 95% KI), samt uppskattade populationsstorlekar som bygger på DNA och fångst-återfångstberäkningar (Milleret m.fl. 2021 samt Bischof muntligen; cirklar och 95% KI). Modellens skattning av populationens storlek vid 1 oktober 2021 (gul punkt) samt prognos för 1 oktober 2022 (röd punkt, med den genomförda beskattningen på 63 vargar under perioden 1 oktober 2020 – 30 april 2021), samt för 1 oktober 2023 (blå punkt, utan någon jakt). Modellprediktion (heldragen linje) och 95 % KI; (streckade linjer). Under perioden (2012 – 2021) var median tillväxttakten i modellberäkningen (λ) = 1,18 (1,08 – 1,27; 90% KI).

Tabell 3. Beräknat antal vargar hösten 2021 i Skandinavien, samt prognoser för hösten 2022 och för hösten 2023 efter olika jaktuttag mellan 1 oktober 2022 till 30 september 2023. I beräkningarna är median tillväxttakten (λ) 1,18 (1,08 – 1,27; 90% KI). De färgade punkterna i figur 5 är markerade med samma färger i tabellen. Tabellen fortsätter på nästa sida.

Beskattning (antal skjutna vargar)	Populationsstorlek			
	Median	80 % KI	90 % KI	95 % KI
	1 oktober 2021			
	540 ^a			427 – 702
	498 ^b			478 – 519
	495^b	482 – 509	478 – 513	475 – 516
1 oktober 2021 – 30 september 2022 63 ^c	1 oktober 2022			
	507	442 – 582	420 – 611	399 – 641
1 oktober 2022 – 30 september 2023	1 oktober 2023			
0	596	487 – 725	452 – 777	418 – 832
5	590	482 – 718	446 – 770	413 – 825
10	584	477 – 712	442 – 764	408 – 820
15	579	471 – 707	436 – 758	402 – 812
20	573	466 – 699	431 – 752	397 – 806
25	567	460 – 694	425 – 745	391 – 798
30	561	455 – 687	420 – 738	388 – 793
35	555	449 – 681	414 – 732	381 – 787
40	549	443 – 674	409 – 725	376 – 779
45	543	438 – 669	404 – 719	370 – 773
50	537	432 – 662	398 – 712	366 – 766
55	532	427 – 656	393 – 706	360 – 760
60	526	421 – 649	387 – 700	355 – 752
65	520	416 – 643	382 – 693	350 – 747
70	514	410 – 637	377 – 687	345 – 739
75^d	508	405 – 630	371 – 680	340 – 732
80	502	400 – 624	366 – 674	335 – 726
85^e	496	394 – 618	361 – 660	329 – 719
90	490	388 – 612	355 – 660	324 – 712
95	484	383 – 605	350 – 654	318 – 705
100	479	377 – 600	345 – 648	313 – 699

^a – Populationsuppskattning enligt inventeringsrapporten (antal registrerade föryngringar \times 10) 54 föryngringar den 1 oktober 2021 (Wabakken m.fl. 2022).

^b – Populationsuppskattning som bygger på DNA och fångst-återfångstberäkningar (preliminär uppskattning för 1 oktober 2021, Richard Bischof muntligen 2022-06-08).

^b – Modellens skattning av populationen 1 oktober 2021 med högst sannolikhet.

^c – Under perioden 1 oktober 2021 – 30 april 2022 sköts 63 vargar i Skandinavien.

^d – Det jaktuttag som beräknas ge en nolltillväxt mellan 1 oktober 2022 och 1 oktober 2023.

^e – Det jaktuttag som beräknas ge samma nivå som vid 1 oktober 2021.

^f – Det jaktuttag som ger en 10% risk att hamna under 360 individer till hösten 2023.

Tabell 3. Fortsättning.

Beskattning (antal skjutna vargar)	Populationsstorlek			
	Median	80 % KI	90 % KI	95 % KI
1 oktober 2022 – 30 september 2023	1 oktober 2023			
100	479	377 – 600	345 – 648	313 – 699
110	467	366 – 586	334 – 635	302 – 686
115^f	461	360 – 579	329 – 627	298 – 677
120	455	355 – 574	323 – 622	292 – 673
130	443	344 – 562	312 – 610	282 – 660
140	432	333 – 549	301 – 596	270 – 647
150	420	322 – 537	290 – 583	260 – 633
160	408	311 – 524	279 – 571	250 – 620
170	396	299 – 512	268 – 558	238 – 607
180	385	288 – 499	258 – 545	228 – 593
190	373	277 – 487	246 – 532	217 – 580
200	361	266 – 474	235 – 519	206 – 567
210	349	255 – 462	224 – 507	195 – 554
220	337	244 – 449	213 – 493	184 – 541
230	326	233 – 437	202 – 481	173 – 528
240	314	221 – 424	191 – 468	163 – 515
250	302	210 – 412	180 – 456	151 – 502

Diskussion

Den nya populationsmodellen inkluderar osäkerhet i olika parametrar på ett strikt statistiskt sätt och den inkluderar också kända kunskaper om vargpopulation. Modellen kräver en viss mängd data, t.ex. längden på tidsserien och antal vargföryngringar. Modellen ger mycket större osäkerhet i resultaten om man bara använder den senaste 5 åren eller om man gör en separat beräkning för Norge. Vi har använt omräkningsfaktorn 9,8 från den omfattande inventeringen som genomfördes 2017 och som presenterades av Bischof m.fl. (2019). Vi har även använt en observerbarhet 97% av vargföryngringar som har kunnat konstateras i populationen genom att föryngringar har kunnat bekräftas i efterhand på basis av DNA-analyser av avkommor (Åkesson m.fl. 2022). Både dessa parametrar har hög precision och leder till att osäkerheten i modellen minskar.

Populationsuppskattningarna för 1 oktober 2021 i populationsmodellen var lägre än de som bygger på inventeringsresultatet och antal föryngringar multiplicerat med en faktor 10. Detta kan bero på att andelen föryngringar var högre vintern 2021/2022 än föregående vintrar (Tabell 4). Även vinter 2014/2015 var andelen föryngringar i populationen hög (Tabell 4) samtidigt som populationsmodellen ger en betydligt lägre populationsstorlek än inventeringsresultatet även för den vintern (Figur 4 och 5). Vi förväntar oss att strukturen i vargpopulationen, t.ex. andelen föryngringar, även påverkar omräkningsfaktorn, vilket skulle kunna förklara att populationsmodellen ger en betydligt lägre populationsstorlek än inventeringsresultatet för 1 oktober 2021 (Tabell 2 och 3). Eftersom det finns data som visar att strukturen i vargpopulationen varierar mellan år och att vintrarna 2021/2022 och 2014/2015 hade en större andel föryngringar än andra år (Tabell 4), så är antagligen populationsuppskattningen som bygger på antal föryngringar multiplicerat med en faktor 10 en överskattning av populationen för vintrarna 2021/2022 och 2014/2015. Men det är oklart hur stor denna överskattning är. Man ska också tänka på att osäkerheten i skattningen (konfidensintervallet) för inventeringsresultatet för vintern 2021/2022 helt och håller överlappar med konfidensintervallet för populationsmodellen. Detta innebär att om man tar hänsyn till osäkerheten i populationsuppskattningarna, så är det inte så stora skillnader mellan populationsuppskattningarna.

Tabell 4. Inventeringsresultat (Wabakken m.fl. 2022) antal föryngringar, antal revirmarkerande par, samt andelen föryngringar (= antal föryngringar / (antal föryngringar + antal revirmarkerande par)).

År	Skandinavien			Sverige		
	Antal föryngringar	Antal revirmarkerade par	Andel föryngringar	Antal föryngringar	Antal revirmarkerade par	Andel föryngringar
2012-2013	38	25	0.60	32,5	20	0.62
2013-2014	40	25	0.62	34,5	22	0.61
2014-2015	46	20	0.70	41,5	14,5	0.74
2015-2016	43	32	0.57	34	27	0.56
2016-2017	43	31	0.58	35,5	23,5	0.60
2017-2018	41	34	0.55	30,5	27,5	0.53
2018-2019	38	31	0.55	30	22,5	0.57
2019-2020	45	30	0.60	36,5	23	0.61
2020-2021	48	31	0.61	39,5	25	0.61
2021-2022	54	28	0.66	46	23	0.67

Sveriges och Norges möjligheter att uppnå/upprätthålla sina respektive beståndsmål

I vårt uppdrag för denna rapport ingick att utlåtandet skulle innehålla en bedömning av konsekvenserna av olika beskattningsnivåer för respektive lands möjlighet att uppnå/upprätthålla sina respektive mål. Naturvårdsverket bedömer att det behövs minst 300 vargar i Sverige, samt att minst en ny immigrant från Finland eller Ryssland ska reproducera sig med de skandinaviska vargarna under naturliga förhållanden varje 5-årsperiod för att vargen i Sverige ska kunna anses ha gynnsam bevarandestatus. Det nationella beståndsmålet för varg i Norge är 4 – 6 årliga föryngringar, varav minst 3 helnorska och där gränsrevir räknas med en faktor med 0,5.

För Sveriges del finns betydligt större möjligheter att ligga väl över beståndsmålet hösten 2022 på minst 300 vargar jämfört med de senaste två åren. Medelvärdet för den beräknade bruttopopulationen den kommande hösten (2022) är 419 (329 – 530; 95% KI) vargar med det genomförda jaktuttaget på 33 vargar under perioden 1 oktober 2021 – 30 april 2022. Utrymmet för viss jakt under hela perioden 1 maj 2022 till 30 september 2023 finns därmed och modellens prognos för 1 oktober 2023 visar att risken för att hamna under 300 individer är 10% för ett totalt uttag (summa av licensjakt, skydds jakt och nödvärn) på 84 individer.

För Norge har den *potentiella tillväxten* legat på 33% (0,75 – 1,92; 90% KI) de senaste 10 åren. Den stora variationen i tillväxttakten i Norge beror på att beräkningarna bygger på en

begränsad del av en större population och därmed får sluppen en relativt större påverkan. Dessutom kan spridning av vargar från Sverige ha stor påverkan på tillväxttakten i Norge eftersom denna delpopulation endast utgör mindre än 20% av den skandinaviska populationen. Om vi utgår från det högre nationella målet, 6 föryngringar inklusive hälften av gränsreviren, så blir målet räknat som antal individer ca 60 vargar.

Det finns inget uttalat mål för den skandinaviska populationen. Om man emellertid lägger samman målen för de norska och svenska delpopulationerna blir det *minimum* 340 till 360 vargar (spannet beror på det norska målet om 4 till 6 föryngringar). Den beräknade populationen hösten 2021 på 495 (475 – 516; 95% KI) vargar ligger väl över detta mål. Den mest sannolika prognosen för 1 oktober 2022 är 507 (399 – 641; 95% KI) vargar med ett genomfört jaktuttag på 63 vargar under perioden 1 oktober 2021 – 30 april 2022.

Vid en beskattning från 1 oktober 2022 till 30 september 2023 i Skandinavien på 115 vargar är risken 10% att populationen hamnar under 360 till 1 oktober 2023, d.v.s. det undre 80% konfidensintervallet i Tabell 3. Om man kombinerar möjligt jaktuttag i Sverige och Skandinavien för att nå beståndsmålen, så ger ett jaktuttag på 84 vargar i Sverige en risk på 10% att komma under referensvärdet på 300 vargar, d.v.s. det finns utrymme på 31 vargar kvar för Norge om man vill hålla sig till en risk på 10% att komma under 360 vargar för Skandinavien.

Ett jaktuttag i Skandinavien på 75 vargar mellan 1 oktober 2022 och 1 oktober 2023 beräknas ge nolltillväxt och ett jaktuttag på 85 vargar beräknas ge samma populationsstorlek som 1 oktober 2021. Observera att modellens utfall gäller all jakt som genomförs under perioden 1 maj 2022 – 30 september 2023. Blir det en omfattande skydds jakt sommaren 2022 och 2023, eller om man vill ha utrymme för skydds jakt under vintern 2022/2023, ska dessa dras från eventuella kvoter för licensjakt under vintern 2022/2023 för att modellresultaten ska gälla.

Referenser

- Andrén, H., Hobbs, N.T., Aronsson, A., Brøseth, H., Chapron, G., Linnell, J.D.C., Odden, J., Persson, J. and Nilsen, E.B. 2020. Harvest models of small populations of a large carnivore using Bayesian forecasting. – *Ecological Applications* 30(3), e02063, 18 pages.
- Evans D, and Arvela M. 2011. Assessment and reporting under Article 17 of the Habitats Directive – Explanatory Notes & Guidelines for the period 2007 – 2012. European Topic Centre on Biological Diversity, Paris, France. Finnish Wildlife Agency 2015 <http://riista.fi/metsastys/saalisiseuranta/kannanhoidollinen-susisaalis/> (accessed June 2015).
- Bischof, R., Milleret, C., Dupont, P., Chipperfield, J., Brøseth, H. and Kindberg, J. 2019. RovQuant: Estimating density, abundance and population dynamics of bears, wolverines and wolves in Scandinavia. – MINA fagrappport 63, 79 pp. ISSN: 2535-2806
- Milleret, C., Dupont, P., Åkesson, M., Brøseth, H., Kindberg, J., and Bischof, R., 2021. Estimates of wolf density, abundance, and population dynamics in Scandinavia, 2012 - 2021 - MINA fagrappport 72. 30 pages.
- Naturvårdsverket. 2015. Delredovisning av regeringsuppdraget att utreda gynnsam bevarandestatus för varg (M2015/1573/Nm). Rapport från Naturvårdsverket, NV-02945-15. 13 s.
- Naturvårdsverket. 2016. Femårig plan för genetisk förstärkning 2016 – 2020. Rapport från Naturvårdsverket, NV-02544-15. 21 s.
- Nilsen, E.B., Brøseth, H., Odden, J., Andrén, H. og Linnell, J.D.C. 2011. Prognosemodell for bestanden av gaupe i Norge. – NINA Rapport 774. 26 sid.
- Svensson, L., Wabakken, P., Maartmann, E., Åkesson, M., Flagstad, Ø. & Hedmark, E. 2019. Inventering av varg vintern 2018 – 2019. Bestandsovervåking av ulv vinteren 2018 – 2019. Bestandsstatus for store rovdyr i Skandinavia. Bestandsstatus för stora rovdjur i Skandinavien Rovdata, Viltskadecenter och Høgskolan i Innlandet. Rapport 1-2019. 53 s.
- Wabakken, P., Svensson, L., Maartmann, E., Nordli, K., Flagstad, Ø. & Åkesson, M. 2020. Bestandsovervåking av ulv vinteren 2019 – 2020. Inventering av varg vintern 2019 – 2020. Bestandsstatus for store rovdyr i Skandinavia. Bestandsstatus för stora rovdjur i Skandinavien. Rovdata, Viltskadecenter og Høgskolen i Innlandet. Rapport 1-2020 55 s.
- Wabakken, P., Svensson, L., Maartmann, E., Nordli, K., Flagstad, Ø. & Åkesson, M. 2022. Bestandsovervåking av ulv vinteren 2021 – 2022. Inventering av varg vintern 2021 – 2022. Bestandsstatus for store rovdyr i Skandinavia. Bestandsstatus för stora rovdjur i Skandinavien 1-2022. 59s.
- Svensson, L., Wabakken, P., Maartmann, E., Palacios, C., Flagstad, Ø. & Åkesson, M. 2021. Inventering av varg vintern 2020 – 2021. Bestandsovervåking av ulv vinteren 2020 – 2021. Bestandsstatus for store rovdyr i Skandinavia. Bestandsstatus för stora rovdjur i Skandinavien 1-2021. 55 s.
- Åkesson, M., Svensson, L., Flagstad, Ø, Wabakken, P. and Frank, J. 2022. Wolf monitoring in Scandinavia: evaluating counts of packs and reproduction events. *Journal of Wildlife Management* 86: e22206. (13 pages).

BILAGA 1

Hierarkisk Bayesiansk populationsmodell

Processmodell (deterministisk populationsstorlek):

$$N_{(t+1)} = \lambda_{pt} \times (N_t - H_{1t}) - H_{2t}$$

Observationsmodell (stokastisk modell):

$$\log(\lambda_{pt}) \sim \text{normal}(b_0, s)$$

$$F_{(t+1)} \sim \text{poisson}(\text{predict}.N_{(t+1)}/p)$$

$$\text{predict}.N_{(t+1)} \sim \text{gamma}(\text{shape}_{(t+1)}, \text{rate}_{(t+1)})$$

$$\text{shape}_{(t+1)} = (N_{(t+1)}^2)/(\text{sigma}.o^2)$$

$$\text{rate}_{(t+1)} = N_{(t+1)}/(\text{sigma}.o^2)$$

$$R_{(t+1)} \sim \text{binomial}(F_{(t+1)}, O)$$

$$N_{\text{CMR}(t+1)} \sim \text{normal}(\text{predict}.N_{(t+1)}, \text{sigma}.CMR_{(t+1)})$$

Oinformerade prior

$b_0 \sim \text{normal}(0, 1000)$ – medelvärdet för tillväxttaktens hyperparameter

$s \sim \text{uniform}(0, 10)$ – standardavvikelsen för tillväxttaktens hyperparameter

$\text{sigma}.o \sim \text{uniform}(0, 100)$ – observationsfel

Den potentiella tillväxttakten, $\log(\lambda_{pt})$, kan variera mellan olika år (kan jämföras med en slumpfaktor i andra statistiska analyser) och den årliga tillväxttakten dras från en hyperparameter (b_0), som kan beskrivas som den genomsnittliga tillväxttakten under hela perioden.

Använder känd kunskap (informerade prior)

$p \sim \text{gamma}(6669, 681)$ – moment matching $9,8 \pm 0,12$

$O \sim \text{beta}(221, 7)$ – moment matching $220/226 = 0,97$

- N_t är den beräknade populationsstorleken år t vid början av inventeringsperioden (1 oktober)
- N_t beräknas från antal vargförnygringar; $N_t = R_t \times p$
- $N_{\text{CMR}(t)}$ populationsuppskattning som bygger på DNA och fångst-återfångst
- $\text{sigma}.CMR_{(t)}$ standardavvikelsen i populationsuppskattning som bygger på DNA och fångst-återfångst
- F_t antal vargförnygringar enligt populationsmodellen
- R_t antal vargförnygringar registrerade under inventeringen
- H_{1t} antal skjutna vargar år t , under perioden 1 oktober till 30 april (samma vinter som inventeringen samt våren efter inventeringen, men före reproduktionen)
- H_{2t} antal skjutna vargar år t , under perioden 1 maj till 30 september (vår, sommar och höst efter inventeringen och reproduktionen, men före nästa inventering)
- λ_{pt} årlig potentiell tillväxttakt utan legal jakt, medan all annan dödlighet ingår i den beräknade tillväxttakten. Legal jakt inkluderar licensjakt, skyddsjakt och nödvärn.
- p är konverteringsfaktor från antal vargförnygringar till totala populationen ($9,8 \pm 0,12$ SE; Bischof m.fl. 2019).
- O är observerbarhet av vargförnygringar. Under perioden 2005 – 2016 fann man 220 av 226 (97 %) vargförnygringar vid under inventeringsperioden, 6 vargförnygringar har i efterhand identifieras med hjälp av DNA-analyser och föräldraskap (Åkesson m.fl. 2022). Det innebär att man vissa år missar någon förnygring samt att antalet registrerade vargförnygringar är ett absolut minimum.

BILAGA 2

Tabell B1. Uppskattningar av vargpopulationen i Sverige sedan 1 oktober 2012 med olika metoder.

År	Antal registrerade föryngringar ^a	Population (föryngringar × 10) ^a (95% KI)	Modell-Prediktion (95 % KI) ^b	Uppskattning från DNA fångst-återfångst (95 % KI) ^c
1 okt. 2012	32,5	325 (257 – 423)	328 (308 – 349)	340 (311 – 370)
1 okt. 2013	34,5	345 (273 – 449)	321 (298 – 343)	310 (281 – 348)
1 okt. 2014	41,5	415 (328 – 539)	349 (331 – 368)	353 (328 – 378)
1 okt. 2015	34	340 (269 – 442)	295 (282 – 308)	290 (274 – 306)
1 okt. 2016	35,5	355 (281 – 461)	327 (319 – 336)	328 (317 – 338)
1 okt. 2017	30,5	305 (241 – 396)	318 (310 – 326)	319 (309 – 329)
1 okt. 2018	30	300 (237 – 390)	298 (285 – 311)	294 (278 – 311)
1 okt. 2019	36,5	365 (289 – 474)	352 (346 – 357)	352 (346 – 360)
1 okt. 2020	39,5	395 (312 – 513)	364 (351 – 377)	360 (347 – 378)
1 okt. 2021	46	460 (364 – 598)	402 (386 – 417)	404 (386 – 423)

^a – Populationsstorlek enligt inventeringsrapporterna (antal registrerade föryngringar × 10; Wabakken m.fl. 2022).

^b – Populationsstorlek enligt populationsmodellen i den här rapporten.

^c – Populationsstorlekar som bygger på DNA och fångst-återfångstberäkningar (Milleret m.fl. 2021, samt preliminära populationsuppskattningar, Bischof muntligen 2022-06-08)

BILAGA 2

Tabell B2. Uppskattningar av vargpopulationen i Skandinavien sedan 1 oktober 2012 med olika metoder.

År	Antal registrerade föryngringar ^a	Population (föryngringar × 10) ^a (95% KI)	Modell-prediktion (95% KI) ^b	Uppskattning från DNA fångst-återfångst (95 % KI) ^c
1 okt. 2012	38	380 (300 – 494)	391 (365 – 419)	405 (374 – 438)
1 okt. 2013	40	400 (316 – 520)	377 (347 – 405)	364 (333 – 402)
1 okt. 2014	46	460 (343 – 598)	416 (394 – 440)	421 (395 – 447)
1 okt. 2015	43	430 (340 – 559)	365 (350 – 381)	361 (346 – 378)
1 okt. 2016	43	430 (340 – 559)	410 (401 – 418)	410 (402 – 419)
1 okt. 2017	41	410 (324 – 533)	414 (406 – 423)	415 (406 – 424)
1 okt. 2018	38	380 (300 – 494)	378 (362 – 395)	375 (359 – 393)
1 okt. 2019	45	450 (356 – 585)	441 (432 – 451)	442 (433 – 452)
1 okt. 2020	48	480 (379 – 624)	454 (439 – 469)	451 (438 – 468)
1 okt. 2021	54	540 (427 – 702)	495 (475 – 516)	498 (478 – 519)

^a – Populationsstorlek enligt inventeringsrapporterna (antal registrerade föryngringar × 10; Wabakken m.fl. 2022).

^b – Populationsstorlek enligt populationsmodellen i den här rapporten.

^c – Populationsstorlekar som bygger på DNA och fångst-återfångstberäkningar (Milleret m.fl. 2021, samt preliminära populationsuppskattningar, Bischof muntligen 2022-06-08)